

Sociální specifika rodiny vojáka – účastníka vojenské operace v zahraničí

Bc. Iva Taušová

Diplomová práce
2013

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Iva TAUŠOVÁ**
Osobní číslo: **H118574**
Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Sociální specifika rodiny vojáka – účastníka vojenské operace v zahraničí.**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucí diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucí bude práce zaměřena:

- na definování základních vazeb a sociálních potřeb rodiny, vymezení a charakteristiku pojmu sociální opora,
- na základní charakteristiku zahraničních vojenských operací z hlediska vymezení nároků, které jsou na účastníka těchto operací kladeny, na legislativní možnosti poskytování sociální opory vojákům a jejich rodinám zejména velením AČR,
- na zjištění vnímané sociální opory u vojáků AČR a jejich rodinných příslušníků pomocí dotazníkového šetření,
- na možnosti zkvalitňování péče o rodinu vojáka – účastníka vojenské operace v zahraničí.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Křivohlavý, J. Psychologie zdraví. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-551-2

Mareš, J. kol. Sociální opora u dětí a dospívajících III. Hradec Králové: Nucleus, 2003.

ISBN 80-86225-46-1

Paulík, K. Psychologie lidské odolnosti. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2959-6

Pub-31-10-01 Pozemní síly v operacích. Vyškov: Odbor doktrín VeV-VA, 2011

Zákon č.219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR, ve znění pozdějších předpisů.

Zkušenosti z operací. Vyškov: Správa doktrín ŘeVD, 2008

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Olga Doňková

Katedra psychologie

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2011

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2013

V Brně dne 30. listopadu 2011

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PhDr. František Vizdal, CSc.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Bc. Iva Taušová

.....
Jméno, příjmení studenta

V Brně 21. 3. 2013

.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ušije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlížne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá vybranými aspekty sociální opory rodiny vojáka plnícího úkoly v zahraniční operaci. V teoretické části jsou formulovány cíle a omezující podmínky práce. Dále je zde provedeno vymezení základních přístupů k sociální opoře obecně, včetně uvedení zdrojů sociální opory, druhů a úrovní, ale i negativních aspektů sociální opory. Je charakterizována rodina, její úloha a funkce se zaměřením na specifika rodiny vojáka z povolání. Je uvedena stručná historie soudobých vojenských operací za účasti příslušníků Armády České republiky a rozebrány požadavky, které jsou na vojáky účastníky se zahraničních operací kladeny. Jsou popsány možnosti péče o vojáka a jeho rodinu z pohledu platné legislativy a konkrétní praxe. V závěrečných pasážích teoretické části práce jsou formulovány hlavní a dílčí cíle výzkumu a hypotézy ověřované v empirickém šetření.

Těžiště diplomové práce je položeno do prezentace výzkumu provedeného v oblasti poskytování sociální opory rodinám vojáků složkami armády a její vnímání rodinnými příslušníky vojáků, včetně zhodnocení výsledků tohoto výzkumu.

Klíčová slova:

Armáda České republiky, Komise pro rodinu, operace v zahraničí, požadavek, rodina, rodinný příslušník, sociální opora, velitel, voják, vojenská operace.

ABSTRACT

The thesis deals with selected aspects of a social support for families of soldiers carrying out tasks within foreign operations. The theoretical part of the thesis formulates goals and restrictive conditions of the research and defines basic approaches to social support in general, including an indication of the sources of social support, the types and levels, and the negative aspects. There is also characterized term family, its role and functions, focused on the peculiarities of the professional soldier's family. The thesis briefly introduces a history of contemporary military operations, with the Czech contribution and discusses the requirements for soldiers, designated to these operations. It describes the possibilities of the social support for those soldiers and their families from the perspective of the applicable legislation and how it is implemented in reality. At the end of the theoretical part is defined main and sub objectives of the research as well as hypotheses verified in the empirical research.

The focus of the whole thesis is laid into the presentation of outcomes from field research dedicated on providing social support for soldier's families by the Army components. Moreover the perception of this kind of support by the family members and the research outcomes evaluation were underlying as well.

Keywords:

The Army of the Czech Republic, the Committee for family, abroad's operation, Request, Family, family member, social support, the Commander, a Soldier, a military operation.

PODĚKOVÁNÍ

Úvodem mé diplomové práce bych ráda poděkovala všem, kteří mi poskytli potřebné informace k dané problematice a zásadním způsobem tak přispěli ke zpracování tématu.

Zvláště pak děkuji své vedoucí diplomové práce Mgr. Olze Doňkové za cenné rady, připomínky a náměty, kterými mi významně pomohla ke zpracování práce.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická vložená do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	11
I. TEORETICKÁ ČÁST	14
1 SOCIÁLNÍ OPORA.....	15
1.1 Sociální opora jako protektivní faktor	15
1.2 Zdroje sociální opory	17
1.3 Jednotlivé druhy a úrovně sociální opory	19
1.4 Negativní aspekty sociální opory.....	22
1.5 Dílčí závěr.....	23
2 RODINA.....	25
2.1 Charakteristika, úloha a funkce rodiny	25
2.2 Specifika rodiny vojáka z povolání.....	28
2.3 Dílčí závěr.....	31
3 VOJENSKÉ OPERACE V ZAHRANIČÍ.....	32
3.1 Historie a současnost zahraničních vojenských operací Armády České republiky	33
3.2 Požadavky a nároky kladené na vojáka – účastníka vojenské operace	35
3.3 Dílčí závěr.....	37
4 SOCIÁLNÍ OPORA RODINY VOJÁKA Z POVOLÁNÍ.....	39
4.1 Péče o vojáka před vysláním, v průběhu a po ukončení zahraniční vojenské operace	39
4.2 Legislativní možnosti péče o rodinu vojáka	43
4.3 Praktické poskytování sociální opory rodinám vojáků	45
4.3.1 Institut Komise pro rodinu	45
4.3.2 Požadavky na osobnost příslušníka Komise pro rodinu - profil	47
4.4 Dílčí závěr.....	49
II. PRAKTICKÁ ČÁST	50
5 CÍLE VÝZKUMU, FORMULACE HYPOTÉZ.....	51
6 CHARAKTERISTIKA METOD.....	52
7 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU	54
7.1 Rozdělení výzkumného vzorku	54
7.2 Popis činnosti s jednotlivými částmi výzkumného vzorku	58
7.2.1 Rozhovor	60
7.2.2 Dotazník.....	61

8	PREZENTACE VÝSLEDKŮ	62
8.1	Posouzení stanovených hypotéz	62
8.2	Vnímání vybraných aspektů sociální opory vojáků a jejich rodinnými příslušníky	72
8.3	Výsledky dotazníku MOS	78
9	ZÁVĚRY VÝZKUMU	85
10	DISKUZE	87
	ZÁVĚR	90
	RESUMÉ	92
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ	93
	SEZNAM SCHÉMÁT	97
	SEZNAM GRAFŮ	98
	SEZNAM PŘÍLOH	99

Motto:

„Pomoz mi, abych to dokázal sám.“

Marie Montessori

ÚVOD

Vstup České republiky do Severoatlantické aliance bývá označován za jeden z největších úspěchů české zahraniční politiky po listopadu 1989. Česká republika se členem NATO stala předáním ratifikačních listin v americkém městě Independence (Missouri) dne 12. března 1999.

O zapojení ČR do struktur Aliance se začalo diskutovat krátce po listopadu 1989. Zpočátku byla možnost členství v NATO názorem pouze úzké skupiny nastupující politické garnitury. Vstup do Aliance byl pro mnohé politiky nepřijatelný. Jedním z argumentů, které zaznívaly, byla i skutečnost, že členství v NATO by znamenalo ztrátu suverenity, možnost rozmístění jaderných zbraní na českém území či nasazení českých vojáků v zahraničí. V lednu 1993 se nově vzniklá samostatná Česká republika stala členem Severoatlantické rady pro spolupráci a v březnu 1994 podepsala dokument o připojení k projektu Partnerství pro mír. Summit NATO v červenci 1997 v Madridu rozhodl, že Aliance bude v první vlně rozšířena o Česko, Maďarsko a Polsko. Týž měsíc byl otevřen samostatný český úřad při NATO a v listopadu 1997 ČR ustavila svou misi při Alianci. V březnu 1999, osm let po rozpuštění Varšavské smlouvy, se začlenění ČR do NATO stalo realitou.

"Dává nám (vstup do NATO, pozn. autorky) naději, že naše země už nikdy nepodlehne ani nebude obětována jakémukoli agresorovi, a zároveň vyjadřuje jasné odhodlání spoluodpovídat za svobodu národů, lidská práva, demokratické hodnoty a mír na našem kontinentě." (Havel, 26. února 1999, při podpisu listin o vstupu ČR do NATO.)

Po profesionalizaci a celkové reformě Armády České republiky (AČR) postupně začala Česká republika i prakticky naplňovat své závazky vůči NATO. Zejména v období po teroristických útocích z 11. září 2001 v USA ocenila Aliance ochotu a schopnost České republiky podílet se na boji proti terorismu.

Vojáci Armády České republiky byli postupně vysíláni do různých misí, od zapojení jednotlivců a malých skupin v tzv. pozorovatelských misích, až po účast větších kontingentů v operacích na podporu míru, zejména v Kosovu, Iráku a Afghánistánu. Do zahraničních operací byli a jsou vysíláni vojáci různého věku, z různých mírových

funkcí v posádkách v ČR, na různé funkce rámci kontingentů, různých hodností, různého pohlaví - do kontingentů jsou pravidelně začleňovány i ženy – vojákyně.

Několikaměsíční odloučení účastníků zahraničních operací od rodin, přátel a známých, ve spojitosti s velkým psychickým vypětím po celou dobu plnění úkolů v zahraničí, to vše muselo a musí zanechávat na vojácích samotných i jejich rodinných příslušnících různé „následky“.

Vojáci při plnění úkolu denně podstupovali značná rizika, včetně situací ohrožujících jejich životy, rodinní příslušníci, zejména manželky, družky a přítelkyně vojáků, kromě obav o svého blízkého, museli bez jeho přítomnosti řešit každodenní situace, ať už například svoji vlastní nemoc či ošetřování nemocného dítěte, běžné problémy spojené s provozem domácnosti či jakékoli jiné nečekané události v chodu rodiny nepřítomného vojáka. V řadě případů se na obou stranách (mezi vojáky v zahraniční operaci na straně jedné a v jeho rodině v republice na straně druhé) odehrávaly až dramatické události, včetně vážných zranění či úmrtí. Zejména takovéto vypjaté situace byly vážnou prověrkou psychické odolnosti a hloubky vztahů jejich účastníků.

Avšak i takové specifické, ale v životě běžně zvladatelné, situace jako narození potomka či jeho první cesta do školy nebo řešení výchovných problémů dětí apod., byly a jsou situacemi, které zasluhují pozornost. Všichni účastníci těchto výše popsaných „situací“ totiž potřebují tzv. sociální oporu. Nestací pouze ta, které jsou schopni a často i nevědomě si ji poskytují navzájem. Tato opora musí být poskytována současně i „zvnějšku“. Pokud, podle mého názoru, poskytneme sociální oporu rodině vojáka - pomůžeme jeho rodinným příslušníkům vše pochopit a zorientovat se, může pak rodina mnohem lépe porozumět a tím i efektivněji pomoci vojákovi nejen při zvládnání těchto specifických sociálních situací, ale také v jeho opětovném začlenění – jeho resocializaci – po návratu ze zahraniční operace.

Kdo, jakou a jak intenzivní a efektivní sociální oporu rodinným příslušníkům vojáků působících v zahraničních operacích poskytuje, případně by poskytovat měl či mohl, to bude hlavní myšlenkou mé diplomové práce. Jsem toho názoru, že tato problematika zasluhuje výraznou pozornost nejen ze strany velení AČR, ale i společnosti jako takové.

Cíle diplomové práce

Jedním z cílů, které v diplomové práci předpokládám naplnit, je analýza současného stavu poskytování sociální opory rodinám vojáků u vybraných útvarů AČR. Na základě výsledků této analýzy se pokusím naplnit další z cílů práce - navrhnout možnosti zkvalitňování péče o rodinu vojáka – účastníka zahraničních operací.

Omezující podmínky diplomové práce

Z hlediska stanovených cílů diplomové práce a jejího rozsahu jsem přijala několik omezujících podmínek. Pokud se týká sociálních specifik rodiny vojáka – účastníka zahraniční operace, budu se ve své práci podrobněji zabývat pouze sociální oporou, ostatní specifika uvedu jen pro demonstraci místa a úlohy sociální opory. Z hlediska zdrojů sociální opory rodiny a tím souvisejících dalších možností jejího poskytování se budu věnovat zejména oblasti komunity a zdrojům profesionálním. Ve vybraných útvarech AČR provedu dotazníkové šetření nejen u vojáků AČR, kteří absolvovali alespoň jednu zahraniční operaci, ale také u jejich rodinných příslušníků.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIÁLNÍ OPORA

Každý z nás se ve svém životě setkal a podle svých možností a schopností potýkal s překážkami, které mu ztěžovaly nebo znemožňovaly dosáhnout vytyčených cílů, bránily mu např. v uzdravení se z těžké nemoci či vyrovnání se s náročnou stresující situací. To, že se nám daří tyto složité situace řešit a zvládat, je v neposlední řadě také tím, že je sdílíme se svými nejbližšími, s rodinnými příslušníky, přáteli, spolupracovníky. Právě prostřednictvím sociálních vztahů a vazeb k druhým lidem nebo skupinám může člověk v případě potřeby obdržet pomoc. Děje se tak prostřednictvím tzv. sociální opory.

1.1 Sociální opora jako protektivní faktor

Sociální opora (angl. social support) je častým tématem nejen české, ale i zahraniční psychologické literatury. Existuje nepřeberné množství více či méně prolínajících se definic sociální opory, stejně rozmanité je její pojetí a chápání odbornou veřejností.

„Problematika sociální opory je velmi široká, někdy se zdá až bezbřehá.“ (Mareš a kol., 2002, str. 5) Zřejmě i tento fakt je jedním z důvodů, proč se odborníci nemohou shodnout, jaký je vlastně vztah mezi sociální oporou a zvládnutím zátěže. Jedni jsou názoru, že sociální opora ovlivňuje zvládnutí zátěže: pokud se člověk v nějaké tíživé situaci setká s oporou, snáze zátěž zvládne. Jiní tvrdí, že zvládnutí zátěže ovlivňuje sociální oporu: člověk tím, jak situaci zvládá nebo nezvládá, svému okolí signalizuje, jakou pomoc či jestli vůbec nějakou potřebuje. A další myšlenky k diskusi: sociální opora a zvládnutí zátěže se vzájemně konzistentně neovlivňují či naopak: tyto faktory ovlivňují jeden druhého a navíc jsou oba ovlivňovány ještě faktorem jiným. (Mareš, 2001)

Jako první u nás upozornil Jaro Křivohlavý (1999) na tento fenomén také v souvislosti se zvládnutím zátěžových situací, zvládnutím psychosociálního stresu. *„Sociální oporou se v širším slova smyslu rozumí pomoc, která je poskytována druhými lidmi danému člověku, nacházejícímu se v zátěžové situaci.“* (Křivohlavý, 1999, str. 108). Jak dále uvádí, jde o činnost, která tuto zátěžovou situaci jistým způsobem ulehčuje.

Situace, kdy člověk takovou pomoc či podporu čerpá, nemusí být ale jen zátěžové. Může se jednat o běžné každodenní situace, ve kterých se bez rozdílu věku či profese většina z nás ocitá. (Krpoun, 2012)

Tuto myšlenku podporuje také další z definic sociální opory: podle Scharerové (2005 In Doňková, 2010, str. 261) je možno konstatovat, že „*Sociální opora je termín pro popis různých aktivit, jako je vyjadřování pozitivních emocí mezi lidmi, zlepšování sociálního postavení, poskytování skutečné nebo symbolické pomoci, rad či informací.*“

To, že sociální oporou není myšleno žádné zboží, žádný materiální zdroj, kterým je možno disponovat, vystihuje Schrageová (1996, str. 488), která konstatuje, že se sociální opora nejčastěji definuje jako „*informácia od druhých, že človek je milovaný, je oň záujem, je oceňovaný a vážený a je súčasťou komunikačnej siete a vzájomných vzťahov*“. Tento její výrok vychází s největší pravděpodobností z definice sociální opory z počátečního období jejího výzkumu, jejímž autorem byl Cobb. Schrageová ve své práci také zdůrazňuje, že základním předpokladem působení sociální opory je, že mezilidské vztahy mohou mít na tělesné i psychické zdraví člověka pozitivní vliv.

Pozitivní, přátelské, důvěrou, blízkostí a vzájemností charakterizované mezilidské vztahy jedince či skupiny lidí jsou klíčovým faktorem realizace sociální opory. Jsou tím, co je pro efektivní sociální oporu podstatné. (Křivohlavý, 2002)

Sociální opora bývá podle Křivohlavého (1999, str. 112) definována také jako: „*uspokojování základních sociálních potřeb daného člověka, a to prostřednictvím sociální interakce – stykem s druhými lidmi*“. Je pochopitelné, že takové neuspokojené sociální potřeby, jako např. potřeba afiliace – sociálního kontaktu, potřeba přátelského vztahu, verbální i neverbální sociální komunikace či potřeba zařazení do nějaké sociální skupiny mohou být velmi výrazným podnětem k vyslání signálů potřeby sociální opory.

Pokud má být poskytována sociální opora dostatečně účinná, prospěšná, jeví se jako velmi důležité, aby:

- nevyvolávala v příjemci pocity, že je poskytovateli opory přítěží, že je mu na obtíž;
- nebyla poskytována z povinnosti, z nějakého příkazu. Poskytovatel by měl konat na základě svého vlastního rozhodnutí a svého vnitřního přesvědčení;
- člověka v tísní přitahovala a spíše ho povzbuzovala k aktivnímu řešení situace, ne ho nutila k pasivnímu přijímání této opory;
- člověk – příjemce této opory – měl pocit svobody, mohl se svobodně rozhodnout, zda nabízenou pomoc přijme či nikoli;

- nepůsobila na příjemce sociální opory jako něco, co ho svazuje, brání mu ve vlastních aktivitách vedoucích ke zvládnutí problému, ale vedla ho k větší míře sebevědomí a sebehodnocení;
- zvyšovala přesvědčení příjemce pomoci, že je čím dál víc odolnější a schopnější se vyrovnat s těžkými, stresujícími situacemi;
- ji charakterizovala vzájemnost v zaujímání rolí poskytovatele a příjemce této opory. (Křivohlavý, 2002, str. 342)

V mnoha odborných studiích se vědci snaží postihnout a popsat nejen to, jak dosáhnout co nejlepšího účinku sociální opory, ale také to, jak vlastně sociální opora funguje, na jakém principu. Nejznámější jsou následující modely účinku sociální opory:

- „narázníkový“ model („buffering“ model) - podle něj má sociální opora pozitivní účinek na zdravotní stav příjemce pouze tehdy, je-li vystaven zátěžové situaci, stresu;
- model přímého účinku (main effect model) - tento model předpokládá, že sociální opora působí projektivně na zdravotní stav bez ohledu na to, jestli je příjemce vystaven stresu či nikoli. (Bakal, 1992 in Šolcová, Kebza, 1999; Doňková, 2010)

Sociální opora je jedním z činitelů, které byly odbornou veřejností označeny jako faktory, které usměrňují vliv nepříznivých životních událostí na psychiku a zdraví člověka. Působí proti vzniku a rozvoji psychosomatických nemocí, pozitivně působí v souvislosti se vznikem posttraumatické stresové poruchy. Přestože protektivní vliv sociální opory konstatuje většina publikovaných odborných studií, je nutné uvést, že nebylo dosud ujednoceno pojetí její struktury, ke shodě nedošlo ani v pochopení podstaty jejího účinku. (Šolcová, Kebza, 1999)

1.2 Zdroje sociální opory

Každý člověk vstupuje do sociálních vztahů, je součástí společnosti, žije v určité sociální síti. Právě **sociální síť** je označována za hlavní zdroj sociální opory. Její působení na jedince může být jak pozitivní, tak indiferentní, může být ale také negativní. Sociální síť je možné charakterizovat například hustotou, reciprocitou či složením podle různých kritérií – např. podle věku, pohlaví, profese, zájmů. Přímý vztah k úrovni sociální opory

nemá ale ani velikost, ani hustota struktury sociální sítě. Rozhodující je kvalita sociálních vazeb a vztahů, jejich bohatost, intenzita, reciprocita. (Šolcová, Kebza, 1999)

Zdroje sociální opory je možné rozčlenit také podle toho, kdo oporu poskytuje:

- osobní zdroje (je-li poskytovatelem např. jednotlivec či rodina);
- institucionální zdroje (poskytovatelem opory je např. nějaká instituce).

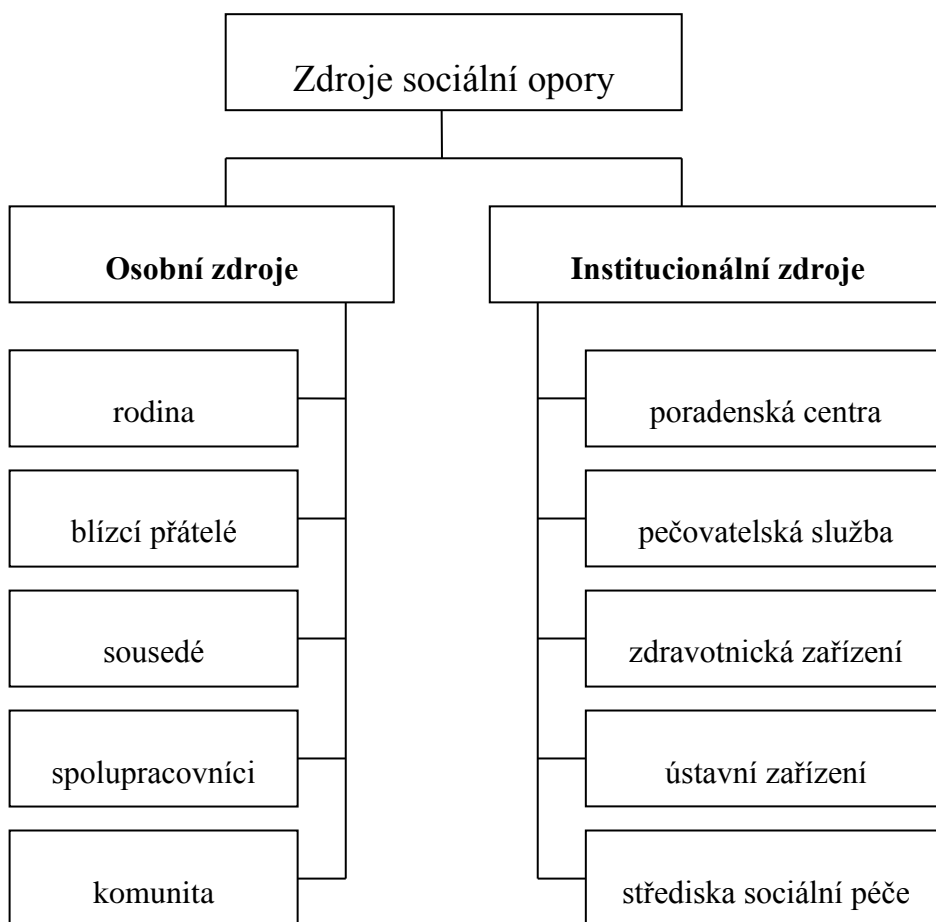

Schéma 1 Zdroje sociální opory

Členění zdrojů – osob, které sociální oporu poskytují, je možné provést například podle charakteristiky vzájemných sociálních vztahů:

- nejbližší členové sociální sítě (rodinní příslušníci, přátelé);
- osoby s podobnými charakteristikami (osoby stejného pohlaví, věku, profese, vyznávající stejné hodnoty);

- osoby, které mají přehled o situaci, o problému, znají souvislosti a dokáží se v něm orientovat. (Šolcová, Kebza, 1999)

Nabízí se také rozlišení zdrojů sociální opory z hlediska „kvality“ zdroje:

- laické (např. rodina, přátelé, spolupracovníci, sousedé);
- profesionální (např. sociální pracovník, právník, psycholog).

Ať již jsou hlediska pro rozlišení zdrojů sociální opory jakákoli, lze na podkladě závěrů mnoha odborných studií konstatovat, že existuje přímá úměra mezi účinností sociální opory a mírou intimity vzájemných sociálních vztahů poskytovatele a příjemce této opory. (Křivohlavý, 2002)

1.3 Jednotlivé druhy a úrovně sociální opory

Stejně jako je rozmanité množství definic sociální opory, je rozmanitá také charakteristika jejích druhů a typů.

Pokud se týká dimenze směru sociální opory, ten vyjadřuje možnost jednak poskytování, jednak přijímání sociální opory. Velmi důležitá je vzájemnost.

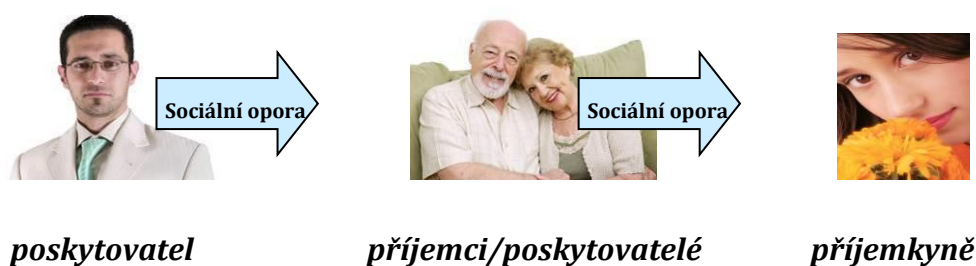

Schéma 2 Dimenze směru sociální opory

V souvislosti s tímto členěním sociální opory nesmíme opomenout zmínit také sociální oporu odmítnutou.

S přijímáním sociální opory souvisí její rozdělení podle toho, jak je příjemcem vnímána:

- anticipovaná, očekávaná sociální opora – vnímaná jako dosažitelná,
- obdržená, získaná sociální opora.

Anticipovaná sociální opora je neurčité očekávání jedince, jeho přesvědčení, že je svým okolím akceptován, že v případě nutnosti mu bude blízkými poskytnuta potřebná pomoc. Není podstatné, jaké možnosti pomoci jsou jedinci aktuálně k dispozici, jde o to, jak jedinec vnímá svou sociální integraci. Toto přesvědčení jedince úzce souvisí s jeho osobnostními charakteristikami, jako je například extroverze, sebevědomí či sociální kompetence. U anticipované sociální opory odborníci předpokládají pozitivní vliv na psychiku a zdraví příjemce.

Obdržená sociální opora je pomoc, které se jedinci skutečně dostalo, je to jeho konkrétní zkušenost ve specifické situaci. Účinek této sociální opory nemusí být vždy jen pozitivní. Pokud například poskytovatel zvolí nevhodnou formu či míru pomoci, pokud není dodržena již zmíněná vzájemnost – reciprocita ve vztahu poskytovatel - příjemce, pokud pomoc snižuje důvěru ve vlastní schopnosti zvládnout situaci, mohou být důsledky takové pomoci negativní nejen pro příjemce, ale i pro poskytovatele pomoci. (Šolcová, Kebza, 1999)

Z hlediska obsahu sociální opory je nejznámější Houseovo rozdělení:

- emoční opora (emocionální, zahrnuje empatii, zájem o druhého, poskytování takových emocí jako láska);
- informační opora (poskytnutí takových rad a informací, které příjemci pomohou k vyrovnání se se situací či ho povedou k jejímu vyřešení);
- instrumentální opora (tu představuje materiální pomoc například ve formě poskytnutí půjčky či jiná praktická pomoc);
- hodnotící opora (zahrnující např. pochvalu, povzbuzení, zpětnou vazbu). (House, 1980 In Doňková, 2010, str. 265)

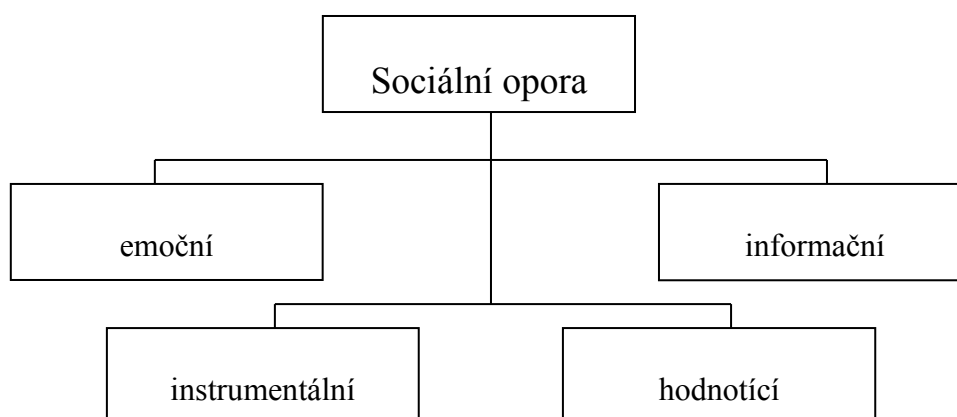

Schéma 3 Houseovo rozdělení sociální opory

Uvažujeme-li o dosažitelnosti sociální opory jedinci, je možné hovořit o sociální opoře dosažitelné, nedosažitelné a stanovené zákonem. (Doňková, 2010)

Možné je také dělení sociální opory podle jejího účinku:

- poskytující zpětnou vazbu;
- poskytující vedení;
- socializační (napomáhá přizpůsobení se společenským zvyklostem). (Šolcová, Kebza, 1999)

Zejména toto členění, které si všímá uvedených účinků, nutí k zamyšlení. Měli bychom ho mít na zřeteli vždy, kdy zvažujeme a rozhodujeme se o nejvhodnějším konkrétním způsobu pomoci. Evokuje totiž otázku, zda a v jakém rozsahu bude poskytovaná opora účinná, zda zvolený druh pomoci je právě ten, který jedinec vysílající signál potřeby pomoci očekává, potřebuje.

Křivohlavý (1999, str. 111) nabízí následující přehled druhů sociální opory:

- naslouchání partnerovi;
- technická pomoc (např. věcná či materiální);
- technická výzva (např. povzbuzování, motivování k samostatnému řešení situace);
- emocionální pomoc (např. prostřednictvím empatie);

- emocionální povzbuzování;
- sdílení sociální skutečnosti (s člověkem, který potřebuje pomoc, který je v tíživé situaci – sharing).

Jak s výskytem jednotlivých zdrojů sociální opory, tak také s jejími druhy a typy, souvisí úroveň sociální opory. Poskytovatelé sociální opory se totiž nacházejí vůči příjemci (recipientovi) v bližších či vzdálenějších sociálních vztazích. Podle toho je možné rozlišit následující úrovně sociální opory:

- mikroúroveň (odvíjí se v rámci intimních vztahů, jedná se o pomoc nejbližších, primární sociální skupiny - rodiny, velmi blízkých přátel);
- mezoúroveň (týká se blízkých sociálních vztahů v rámci sociálních skupin, např. sportovní oddíl, spolužáci, spolupracovníci);
- makroúroveň (jde o celospolečenskou formu pomoci, celospolečenské mechanismy státu jako např. úřady práce). (Šolcová, Kebza, 1999 In Doňková, 2010)

1.4 Negativní aspekty sociální opory

Již samotný pojem sociální opora se jeví velmi pozitivně, málokdo by předpokládal, že poskytování sociální opory může mít negativní důsledky. Jak uvádějí Šolcová a Kebza (1999), teprve v posledních letech vznikají odborné studie, které si tohoto problému začaly všímat.

O negativních důsledcích sociální opory se začalo na počátku 90. let hovořit nejprve v souvislosti s poskytovanou sociální oporou – hlavním tématem byl zejména velký stres osob pečujících o chronicky nemocné, centrem pozornosti byli tedy poskytovatelé sociální opory. Při dlouhodobé či profesionální péči se totiž mohou objevit u pečujících osob pocity přetížení, bezmoci, frustrace či dokonce syndrom vyhoření.

Teprve později vznikaly studie, které se začaly zabývat možnými negativními důsledky získané sociální opory. Už to, že si jedinec připustí, že potřebuje pomoc, může pro něj být do jisté míry nepřijatelné. Může to vést až k pocitům neschopnosti postarat se sám o sebe, k pocitům osobního selhání. K negativnímu působení získané sociální opory může docházet například tehdy, když příjemce vnímá tuto pomoc jako ohrožení své sebeúcty,

sebedůvěry. Pomoc v něm vyvolává pocit bezmoci, jakéhosi znevážení sebe sama. Negativní důsledky může mít také sociální opora sice dobře míněná, ale zvolená v nevhodné formě, která neodpovídá potřebám jedince nebo když vůbec není poptávána. (Šolcová, Kebza 1999)

V souvislosti s negativními důsledky sociální opory zmiňuje Mareš (2003) pojem obtěžující opora. Přestože byl tento prastarý pojem původně spojován zejména se vztahem rodič – dítě, je možné ho zobecnit i nad rámec tohoto vztahu.

„Můžeme říci, že obtěžující sociální opora je specifickým případem vnímané opory.“
(Mareš a kol, 2003, str. 35)

Mareš (2003) dále rozvíjí: pokud je jedinci v zátěžové situaci poskytována opora, kterou si sám nevyžádal, nepřeje si ji, případně ji dostává v podobě či rozsahu, který mu nevyhovuje, nebo od lidí, od kterých ji nežádal, vnímá tuto pomoc jako obtěžující. Poněkud mírnějším stupněm vnímání negativní sociální opory je nepříjemná sociální opora. (Sass, Mason, 1999 In Mareš a kol., 2003)

V souvislosti s negativními důsledky sociální opory je nutné mít na zřeteli nejen interpersonální vztahy, ale také osobnostní charakteristiky jednotlivých aktérů – poskytovatelů i příjemců sociální opory. Velmi záleží na tom, jak je jedinec schopen konfrontace se zátěží, zda se snaží vyrovnat se s ní vlastními silami a teprve v případě nezdaru požádat o pomoc. Podstatné je také to, že vždy jde o subjektivní vnímání a hodnocení poskytované sociální opory jejím příjemcem.

1.5 Dílčí závěr

Každý člověk žije v konkrétním sociálním prostředí, které na něj působí. Dnes a denně musí každý řešit a zvládat řadu situací – od běžných a rutinních až po mimořádné a operativní, od přijatelnějších (příjemnějších) až případně po nechtěné, od situací působících na jednotlivce až po týmové vlivy a činnosti. Všestranná kvalita osobnosti (odborná úroveň, psychická odolnost, fyzická zdatnost, morální hodnoty) zásadním způsobem ovlivňuje zvládání působících vlivů.

V životě každého jedince nastávají situace, ve kterých pro jejich úspěšné řešení a překonání potřebuje pomoc okolí, potřebuje sociální oporu. Stejně tak lze konstatovat, že každý jedinec může být kromě příjemce sociální opory i jejím poskytovatelem.

Poskytovatelem-profesionálem (psycholog, právník, pracovník správy sociálního zabezpečení nebo poradenského centra apod.) nebo poskytovatelem-amatérem (v rámci pracovního týmu, rodiny apod.).

Ani v odborné veřejnosti nejsou názory na sociální oporu v celé šíři tohoto problému (od její specifikace, přes její poskytování až po její účinky) jednotné. Přesto však lze uvést určitá jednotící konstatování a teze, ze kterých budu vycházet v dalších částech diplomové práce:

- existuje konkrétní spojitost mezi zátěžovou situací, jejím zvládnutím a sociální oporou poskytovanou jedinci (ale i týmu), který musí zátěžové situaci čelit;
- sociální podpora může být poskytována (poskytovatelem) nebo přijímána (příjemcem); v tomto vztahu může být příjemce i současným nebo následným poskytovatelem sociální opory a poskytovatel může být jejím příjemcem;
- je nutné uvažovat i o možných negativních aspektech sociální opory; poskytovatel ji poskytuje nevhodným způsobem (vnucuje, neodborně apod.), případně tuto sociální oporu příjemce odmítá (nežádá ji, nemá o poskytnutou sociální oporu zájem);
- čím bližší vztahy jsou mezi poskytovatelem a příjemcem sociální opory, tím intenzivnější a efektivnější může být její působení; ideální stav nastává, když je sociální opora nabízena tím, kdo sám cítí, že „na to má“ a je poptávána tím, kdo se byť jen domnívá, že by ji potřeboval (heslo: „nabízej, když na to máš a nestyď se požádat o pomoc, když ji potřebuješ“);
- nejbližším okolím je (měla by být) příjemci sociální opory jeho rodina (rodinní příslušníci); důvěrně znají prostředí, osobnost příjemce apod. Rodina sehrává v oblasti sociální opory velmi důležitou funkci.

2 RODINA

Dnešní postmoderní společnost charakterizuje mnoho rozporuplných faktorů. Patří k nim například velká míra individualizace v různých oblastech či konzumní způsob života, změna tradičních morálních hodnot a norem v orientaci na materiální hodnoty a ekonomickou prosperitu. Je logické, že takové hodnotové a ekonomické poměry a změny ve společnosti se musí odrazit současně také v rodinném prostředí.

Tradiční rodina – vzájemné rodinné vztahy tak, jak byly po staletí vnímány – se v souvislosti s individualizací společnosti výrazně změnily. Dá se konstatovat, že se vytrácí ona tradiční rodinná pospolitost, vzájemné kontakty a vztahy jsou omezovány jen na ty nejužší.

Změny v přístupu k oficialitám v souvislosti s uzavíráním sňatků vedou čím dál častěji ke společnému soužití partnerů bez oddacího listu. Výrazně se změnil také pohled na ženu – samoživitelku a s tím pravděpodobně souvisí také nárůst tzv. atomizovaných rodin, ve kterých jsou děti vychovávány pouze jedním z partnerů, nejčastěji ženami.

Přestože rodina jako instituce prochází v posledních desetiletích nezadržitelným vývojem s mnoha změnami, které ne vždy mohou mít pouze pozitivní důsledky, přesto stále zůstává velmi důležitým a nenahraditelným činitelem v životě člověka. Od narození, kdy se dítě dostává do rodiny, aniž si ji mohlo vybrat, přes dětství a dospívání, kdy dítěti rodina vytváří specifické socializační a výchovné prostředí. V dospělosti pak sám zakládá svoji vlastní rodinu, která všem svým členům poskytuje ochranu, podporu, pomoc.

2.1 Charakteristika, úloha a funkce rodiny

Běžně je rodina prezentována jako malá skupina společně žijících osob, které pojí nejen pokrevní vazby, ale zejména vazby citové. Podle Krause je možné rodinu definovat jako malý sociální útvar, ve kterém existují mezi jejími členy rodičovské, příbuzenské nebo manželské vazby. Jak dále Kraus uvádí, je základem rodiny ve všech známých společnostech nějaká forma manželství, kterou uzavírá dyadický pár – muž a žena. Kromě toho, že je charakteristickým znakem každé rodiny partnerství osob opačného pohlaví, dalším znakem je podle něj existence jednoho nebo více dětí. (Kraus, Poláčková, 2001)

Sociologové charakterizují rodinu jako primární sociální skupinu či sociální instituci s intimními vazbami mezi členy. Rodina je podle nich jedním z nejdůležitějších socializačních prvků, dochází zde mimo jiné k předávání tradic, kulturních hodnot a zvyků. Velmi významným se jeví osvojení jazyka jako prostředku symbolické komunikace. Rodina umožňuje jedinci jeho sociální začlenění, dává mu určitý sociální status, provází ho po celý jeho život. (Gillernová, Buriánek, 1999)

Spolu se změnami v průběhu vývoje postmoderní společnosti se mění i rodina. Ekonomická a hospodářská situace ve společnosti se odráží v ekonomické náročnosti rodinného rozpočtu a výrazně ovlivňuje finanční a časové možnosti rodičů. Vytváří tlak na zaměstnanost rodičů, hrozba ztráty zaměstnání může vést nejen k omezování společně strávených chvil např. v důsledku dlouhé pracovní doby či náročných pracovních úkolů. V souvislosti s ekonomickou situací jsou omezovány také např. aktivity organizované školami a školskými zařízeními, ale ne všechny rodiny mohou dětem dopřát jiné, finančně náročné mimoškolní zájmové aktivity. Uvedená situace, navíc komplikovaná vyšší věkovou hranicí pro odchod do důchodu prarodičů, může velmi negativně ovlivnit další rodinné soužití. (Mühlpachr, 2011)

Velmi vysoká rozvodovost je hlavní příčinou výchovy dětí v neúplných rodinách, což v konečném důsledku může mít negativní vliv nejen na dítě samotné, ale také na rodiče – samoživitele.

Současný trend nesezdaných soužití či soužití partnerů stejného pohlaví, tzv. registrovaná partnerství, také příliš neodpovídá klasickým představám o rodině.

Přestože je v rodině ve vztahu k dětem téměř vždy vnímána matka jako hlavní osoba, jako nejbližší člověk, který tráví s dítětem nejvíc času, je i role otce v rodině velmi důležitá a nezastupitelná. Je pro dítě velkým vzorem, příkladem – představuje mužský svět. „*Děti už od druhého roku života projevují potřebu trávit čas s dospělými obou pohlaví.*“ (Kraus, Poláčková, 2001, str. 82)

Otec je pro dítě velkou autoritou, často bývá přísnější a nekompromisnější než matka. Otec je nejen příkladem pro svého syna, jaký má být, až vyroste. Může být také vzorem pro svou dceru, podle kterého si bude v budoucnu vybírat manžela. A protože metoda názorného příkladu je metodou nejúčinnější, mělo by být chování otce také například k matce takové, aby bylo pro děti pozitivně působícím vzorem. (Špaňhelová, 2004)

Rodinné prostředí je výsledkem interakce mezi členy rodiny. Je ovlivněno zejména kvalitou vzájemných vztahů v rámci určitého výchovného stylu. Celkové rodinné klima, vztahy rodičů a dětí či formy a metody výchovy jsou dotvářeny následujícími faktory rodinného prostředí:

- struktura a konstelace rodiny (například úplná či neúplná rodina, rozvod, ovdovění, vlastní děti či děti z předchozího manželství partnerů);
- společenské postavení rodiny (finanční situace rodiny, vzdělání, kulturní úroveň rodiny, prestiž);
- věk a osobnostní charakteristiky členů rodiny (zdraví, intelekt, charakterové vlastnosti, patologické chování – závislost, kriminalita);
- kvalita manželského vztahu;
- vztahy mezi členy rodiny, rodičovská láska. (Laca, 2011, str. 84-86)

Přes všechny tyto okolnosti a vlivy prostředí, je velmi důležité, aby rodina plnila funkce, které plnit má. Kraus popisuje pět základních funkcí rodiny: biologicko-reprodukční, sociálně-ekonomickou, ochrannou, socializačně-výchovnou a emocionální funkci. (Kraus, Sýkora, 2009)

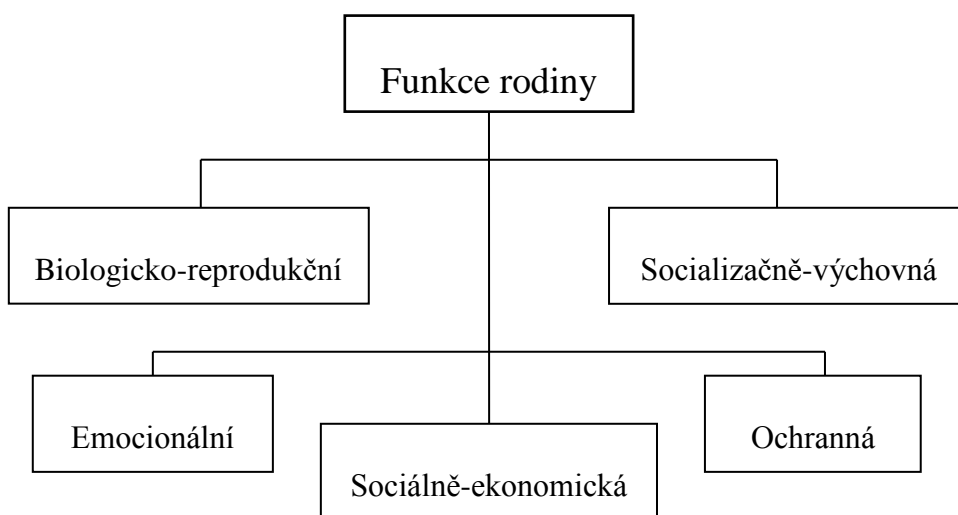

Schéma 4: Funkce rodiny

Současně ale uvádí, že se spolu s rodinou mění a vyvíjejí také její funkce. Cituje Parsonse, podle kterého si rodina uchovala pouze dvě základní funkce: „*funkci prvotní socializace*

děti a funkci emocionálně psychologické stabilizace osobnosti dospělých“ (Kraus, Poláčková, 2001, str. 79)

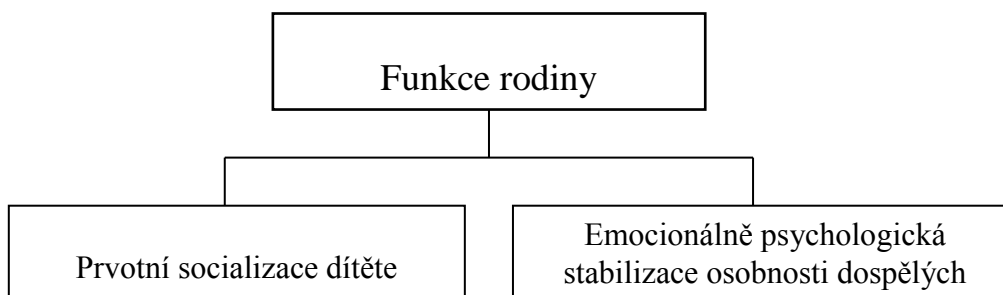

Schéma 5: Funkce rodiny podle Parsonse

Rodina je velmi důležitým prostředím nejen pro dítě, které se zde učí přizpůsobovat se životu ve společnosti, osvojuje si návyky a způsoby chování a připravuje se tak na vstup do praktického života. Jak dále Kraus konstatuje, je rodina pro každého svého člena také *“významným opěrným bodem, v němž hledá bezpečí, založené na vzájemném porozumění“*. (Kraus, Poláčková, 2001, str. 82) Nejen pocit sounáležitosti s nejbližšími lidmi a příslušnost ke skupině, ale zejména specifické sociální klima s intimními vazbami, důvěrou, vědomím, že je jedinec akceptován, uznáván - to vše hraje v životě dospělého jedince velmi významnou roli.

„Citová funkce rodiny je tou funkcí, kterou není schopna žádná jiná sociální instituce v uspokojivé míře naplnit.“ (Kraus, Poláčková, 2001, str. 83)

2.2 Specifika rodiny vojáka z povolání

V úvodu této podkapitoly je nezbytné provést určitou abstrakci několika pojmů. Pokud se týká pojmu „voják (vojákyň) z povolání“, bude nadále v této práci zjednodušeně užíván pojem „voják“ – při plném zachování významu tohoto pojmu, bez jakéhokoli genderového podtextu.

Pojem „rodina“ bude chápán v širším významu. Nejbližší rodinu lze klasicky chápat jako oficiální svazek muže a ženy (manžel a manželka), případně s dítětem nebo dětmi. Pro potřeby této práce lze pojmut jako rodinu také „pouhý“ partnerský vztah (druh

a družka, přítel a přítelkyně), ale i například neúplný vztah (z nějakého důvodu chybějící jeden z partnerů). Z pohledu sledovaného cíle práce byly do okruhu „rodinných příslušníků“ zahrnuty i další blízké osoby, zejména rodiče či sourozenci jednoho nebo obou z partnerů. Toto pojetí „širší“ rodiny bylo specifikováno v souvislosti s dotazníkovým šetřením prováděným i s blízkými osobami vojáků (viz. dotazníky pro vojáky z povolání a pro jejich rodinné příslušníky – přílohy P XII a P XIV).

Před uvedením konkrétních specifik rodiny vojáka stojí za zmínku i pojetí pojmu „specifika“. Je-li něco specifického, je to vnímáno jako zvláštní či odlišné od něčeho jiného; jde tedy o jisté porovnání s okolím, s podobnou záležitostí, jevem, skutečností. Svým způsobem lze konstatovat, že téměř každé povolání je natolik specifické, odlišné od jiných, že výkon povolání vojáka v profesionální armádě nelze objektivně srovnávat či naopak odlišovat od rodin, ve kterých partneři jiná povolání vykonávají. Přesto se lze domnívat, že níže uvedená specifika rodiny vojáka jsou „specifika“ ve smyslu odlišnosti od většiny rodin (od většiny povolání).

Konkrétní specifika rodiny vojáka

U většiny uchazečů o to stát se profesionálním vojákem je již samotný vstup do Armády České republiky (AČR) doprovázen odloučením od rodin. Povinný základní výcvik v trvání tří měsíců musí všichni uchazeči absolvovat v posádce Vyškov. Ve většině případů **odloučení** tímto základním výcvikem nekončí. Poté musí totiž všichni absolvovat tzv. odbornou a speciální přípravu, což představuje i několikaměsíční kurzy dle vojenské odbornosti, na kterou byli do armády přijati a na kterou aspirují. Většina těchto kurzů je opět realizována v posádce Vyškov. (kariera.army.cz., 2013)

Voják z povolání po ukončení základní, odborné a speciální přípravy jednotlivce je zařazen na systemizované místo **dle potřeb armády**. Jednotky, útvary a zařízení AČR jsou dislokovány v konkrétních městech (posádkových městech). To v praxi znamená, že voják, který si pro svoji byt' jen dílčí část kariéry zvolí určitou specializaci, je poté, co absolvuje nezbytné vzdělávání, zařazen do konkrétní posádky, vykonává službu v konkrétním městě. Zejména ve specializovanějších odbornostech je okruh posádkových měst poměrně omezen, v některých případech se jedná jen o jedno nebo několik málo měst v republice.

Do armády vstupuje mladý člověk z určitého rodinného zázemí, včetně např. vlastnictví bytu nebo nemovitosti apod. Nežádá se stává, že zařazení na konkrétní systemizované

místo s sebou přináší i **značnou vzdálenost** místa posádky od místa původního trvalého bydliště. V podobné situaci se mohou ocitnout vojáci v průběhu své kariéry i opakovaně. Jednou z možností řešení je buď žádost o přidělení bytu či koupě nebo pronájem bytu nebo domku v místě svého nového působení, což přináší mnoho nových problémů. Takové rozhodnutí má nemalý vliv a ne vždy pozitivní důsledky na všechny příslušníky rodiny. Jednak se všichni stěhují do neznámého prostředí, je nutné navázat nové sociální vztahy. Zejména děti v souvislosti se **změnou školy a ztrátou kamarádů** nemusí tuto situaci zpracovat pozitivně. Nemalým problémem může být v dnešní době také **ztráta** dosavadního **zaměstnání partnerky** (partnera) vojáka.

Pokud je vzdálenost trvalého bydliště od posádkového města přijatelná, mohou tento problém vojáci vyřešit denním dojížděním do zaměstnání. V řadě případů jsou však nuceni volit přechodné ubytování na posádkových ubytovnách a dojíždět do místa trvalého bydliště pouze na víkendy. Tato skutečnost musí mít logicky i nemalý vliv na rodinné prostředí, na rodinu vojáka. **Nepravidelná přítomnost vojáka u rodiny** musí být řešena přijímáním různých více či méně plánovaných opatření nejen k uspokojení potřeb všech jejích členů, ale i zabezpečení běžného chodu domácnosti (od vzájemných vztahů partnerů, přes péči o potomky až po relativně běžné záležitosti, jakými mohou být opravy domácích spotřebičů či zařízení, jednání na úřadech apod.).

Také v případě služby vojáka přímo v místě bydliště či v jeho blízkosti vystupuje do popředí pozornosti jeho povinnost účastnit se takových zaměstnání, která jej na kratší či delší dobu odloučí od rodiny. Jednodenní odloučení od rodiny je způsobeno standardním výkonem služby na některém ze stanovišť tzv. posádkové směny. Podle velikosti a struktury posádky se v takovýchto směnách pravidelně střídá několik jedinců až několik desítek vojáků. Dlouhodobějšími důvody odloučení vojáka od rodiny jsou několikadenní až několikátýdenní soustředěné výcviky jednotek na posádkových cvičištích, ve vojenských výcvikových prostorech, případně i v zahraničních výcvikových centrech. Zejména bezprostřední příprava jednotek před vysláním do zahraniční operace je takovými výcvikovými opatřeními typická. Nejdélším a pro rodinu nejnáročnějším odloučením vojáka od rodiny je pak vlastní účast v zahraniční operaci.

Nejmarkantnějším specifickým rodin vojáků je skutečnost, že při výkonu svého povolání, zejména při plnění úkolů v zahraničních operacích, jsou vojáci často **bezprostředně ohroženi na zdraví nebo přímo na životě**. Této skutečnosti si musí být vědomi nejen vojáci, ale i jejich rodinní příslušníci.

V souvislosti s vývojem současné společnosti a rozvojem emancipace nejsou výjimkou rodiny, ve kterých jsou vojáky z povolání oba partneři. V takových případech se potom problémy odloučenosti rodinných příslušníků mohou násobit a je zapotřebí velkého úsilí k jejich zvládnutí.

2.3 Dílčí závěr

Rodinu lze z hlediska socializace charakterizovat jako primární sociální skupinu, pro níž jsou typické přímé, důvěrné a intimní vztahy, přirozená vzájemná pouta. „Zdravá“ rodina naplňuje biologicko-reprodukční funkci, funkce sociálně-ekonomickou, ochrannou, socializačně-výchovnou a emocionální. Je velmi důležité, do jaké míry je rodina schopna své funkce plnit. Pokud rodina v některé z těchto funkcí selhává a dochází k vážným poruchám, které narušují její život, ovlivňuje tato situace velmi negativně všechny příslušníky rodiny, zejména pak děti. (Kraus, Sýkora, 2009)

Rodiny vojáků jsou specifické minimálně ze dvou pohledů – poměrně dlouhodobé a opakující se nepřítomnosti vojáka v prostředí „rodinného kruhu“ a vědomí všech rodinných příslušníků o poměrně značných rizicích vyplývajících z výkonu povolání, zejména při plnění úkolů v zahraničních operacích.

Ne všechny zahraniční operace jsou stejně dlouhé, cíle jednotlivých typů zahraničních operací vyvolávají různá rizika pro jejich účastníky. Jak uvádí Nový (2012, str. 125-126), výzkumy ukazují, že *„nejvhodnějším časovým úsekem pro zasazení vojáka v zahraničí je šest měsíců. Dobu, ve které by voják neměl vyjíždět do mise opakovaně, je možné vymezit jako minimálně jeden rok“*. Realita je často ale velmi odlišná, každá zahraniční operace probíhá v různých podmínkách, při vysílání vojáků je nutno zvažovat různá hlediska, ať již stupeň ohrožení či četnost výskytu možných traumatických událostí. Nezanedbatelným se z pohledu velení AČR jeví také logistické či ekonomické hledisko.

Pro zkoumání problematiky sociální opory rodinných příslušníků vojáků při jejich působení v zahraničních operacích se jeví jako vhodné uvést některé základní charakteristiky těchto operací.

3 VOJENSKÉ OPERACE V ZAHRANIČÍ

Vstupem do Severoatlantické aliance v roce 1999 se Česká republika a její ozbrojené síly, zejména Armáda České republiky, dostaly do zcela nové situace. „*Okamžik vstupu do NATO lze v dlouhodobém horizontu považovat za skutečně zlomový bod pro bezpečnost ČR.*“ (Karaffa, Balabán, Rašek, 2009, str. 11) Česká republika může z tohoto svazku čerpat výhody kolektivní obrany, současně se však zavazuje plnit povinnosti a závazky k obraně území států Aliance, musí s ní sdílet všechny bezpečnostní hrozby a z nich plynoucí rizika.

Nasazení příslušníků AČR v zahraničních operacích je podmíněno dvěma základními skutečnostmi - vyžádáním zásahu ozbrojených sil ČR „napadeným“ (ohroženým) státem Aliance a schválením vyslání sil a prostředků AČR vládou ČR a Parlamentem ČR. Po tomto politickém rozhodnutí zahajuje AČR organizaci a bezprostřední přípravu sil a prostředků pro naplnění cílů konkrétní zahraniční operace, vysílá tyto síly do operace, řídí průběh operace a po naplnění cílů stažení sil zpět do republiky. Za relativně krátkou dobu členství České republiky v NATO byly do zahraničních operací vyslány větší či menší skupiny vojáků i civilistů (s některými vojenskými silami působili v zahraničí i civilní odborníci), byly plněny různé úkoly v různých částech světa. (Kulíšek, 2011a)

„*Účast ozbrojených sil ČR při řešení krizových situací v zahraničí nebyla a doposud není veřejností chápána jednoznačně.*“ (Karaffa, Balabán, Rašek, 2009, str. 17) Jak v článku autoři dále uvádějí, občané České republiky jsou si sice vědomi nezbytnosti podílet se na zajišťování globální světové bezpečnosti, na druhou stranu se obávají možného ohrožení vlastní bezpečnosti. Nemalou roli v negativním postoji veřejnosti k účasti příslušníků AČR v zahraničních operacích hraje ekonomické hledisko.

Přestože je české veřejnosti prezentován zejména humanitární akcent zahraničních operací, přestože plnění bojových úkolů českými vojáky v těchto operacích bylo ojedinělé, přesto se tito novodobí veteráni po svém návratu ze zahraničí setkávají u veřejnosti s nepochopením, despektem často i opovržením.

3.1 Historie a současnost zahraničních vojenských operací Armády České republiky

Škála zahraničních operací, do kterých byly a jsou nasazovány síly a prostředky AČR, je poměrně široká. Obecně se jedná o tzv. mírové operace, kdy jsou do nestabilního prostředí nasazovány odpovídající ozbrojené, ale i neozbrojené síly. (www.mise.army.cz, 15. 2. 2013)

Specifickým nasazením příslušníků AČR jsou tzv. vojenští pozorovatelé. Jedná se o jednotlivce, maximálně malé skupiny pečlivě vybíraných a připravovaných příslušníků AČR k plnění úkolů pod mandátem Organizace spojených národů (tzv. „modré baretý“). Specifičnost těchto operací spočívá nejen v rozsahu činností, které musí být tyto síly připraveny plnit, ve složení týmů v konkrétní destinaci, ale i ve skutečnosti, že příslušníci „modrých baretů“ plní úkoly neozbrojeni. V reálu potom např. v některém z afrických států plní úkol malý mnohonárodní tým, ve kterém má každá zastoupená strana pouze jednoho zástupce. Základními úkoly vojenských pozorovatelů je monitoring situace na území a řešení široké škály situací od prošetřování incidentů mezi znesvářenými stranami v daném státu, přes organizaci setkání představitelů státní moci s představiteli různých nevládních organizací a skupin až např. po řešení otázek souvisejících s mezinárodní humanitární pomoci postižené zemi. (www.mise.army.cz, 10. 2. 2013)

Některými z profesních požadavků na vojáka AČR - vojenského pozorovatele je například věková hranice (25 - 50 let), dosažená hodnost (kapitán – major), samozřejmostí je vynikající jazyková vybavenost (anglický jazyk). Výše uvedená podmínka neozbrojenosti vojenských pozorovatelů je v některých případech velmi rizikovým faktorem. Výjimečným případem není situace, kdy například třináctiletý ozbrojený domorodec – příslušník některé z mnoha místních nelegálních skupin prohlásí neozbrojenému vojenskému pozorovateli, že má hodnost plukovníka a donutí vojenského pozorovatele, aby jej pozdravil.

Historii soudobých zahraničních operací zahájily chemické (protichemické) jednotky AČR v mnohonárodní operaci v Iráku v roce 1990 pod názvem „Pouštní bouře“. Naše protichemická jednotka byla mnohonárodním velením operace nasazována do velmi rizikových oblastí operační zóny a svým monitoringem, systémem varování a dekontaminací jednotek zasažených zbraněmi hromadného ničení si vysloužila vysoký respekt a uznání. (www.mise.army.cz, 10. 2. 2013)

S velice kladným ohlasem Aliance, mnohonárodních velících štábů operací, ale i místních obyvatel v prostoru nasazení se setkalo několikeré nasazení zdravotnických sil AČR. Personál tzv. polních nemocnic poskytoval na území nasazení ve skromných „bojových“ podmínkách zdravotnickou pomoc mnohonásobně překračující možnosti místních zdravotnických služeb. Ve speciálních stanech umístěné operační sály a další potřebné vybavení, nepříznivé klimatické podmínky, nic z toho nebylo pro české vojenské lékaře nepřekonatelnou překážkou. Poskytovali odbornou lékařskou péči od preventivní činnosti až po komplikované operace zachraňující životy nejen zraněným aliančním vojákům, ale i civilním obyvatelům - domorodcům.

Velmi významnou kapitolu účasti AČR v zahraničních operacích zastávají operace na Balkánu. Po rozpadu Jugoslávie převládala tendence osamostatňování se původních svazových republik, případně i národnostních skupin obývajících bývalé jugoslávské území. Ke zklidnění výbušné situace byly do tohoto prostoru vysílány různými státy, včetně ČR, různě velké vojenské kontingenty s primárním cílem monitorovat situaci v dané operační zóně a řešit případné konflikty znesvářených stran. (www.mise.army.cz, 10. 2. 2013)

Do mezinárodní operace NATO ISAF (International Stabilization Force in Afghanistan) se Česká republika poprvé zapojila v roce 2002, kdy do Afghánistánu vyslala polní nemocnici a polní chirurgický tým. K výraznému nárůstu počtu nasazených českých vojáků i civilních pracovníků došlo v letech 2007-2008, v březnu 2008 zde na základně Shank v provincii Lógar začal působit 1. PRT (Provinční rekonstrukční tým). (Stejskal, 2009)

„Hlavním úkolem PRT je podporovat afghánskou vládu prostřednictvím realizace rekonstrukčních a rozvojových projektů a podílet se na vytváření bezpečného prostředí.“ (Stejskal, 2009, str. 103)

Do různých provincií tohoto státu byly v průběhu posledních pěti let vysílány různé kontingenty AČR, včetně speciálních sil AČR. Primárním cílem většiny těchto PRT byla stabilizace situace na území a poskytování pomoci samosprávě se záměrem postupného předávání moci místním státním orgánům. Tyto úkoly plnily kombinované kontingenty, ve kterých kromě vojáků plnili úkoly i civilní občané ČR řešící konkrétní pomoc místnímu obyvatelstvu v podobě úprav komunikací, staveb mostů, staveb škol, budování vodovodů apod. Vojáci těchto kontingentů realizovali ozbrojený doprovod civilních kontraktátorů,

jejich ochranu, monitoring území a demonstraci přítomnosti stabilizační síly jako odstrašení domorodých ozbrojených bojůvek. Další kontingenty nasazované na území Afghánistánu, včetně sil a prostředků Vojenské policie, plnily úkoly výcviku místních ozbrojených policejních a vojenských sil, opět s cílem postupného zklidňování výbušné situace a postupného přebírání bezpečnostních úkolů místními orgány moci. V únoru 2013 zahájila své půlroční působení v Afghánistánu již 11. jednotka Provinčního rekonstrukčního týmu, jednotka poslední. *„Úkolem 11. jednotky je ukončit činnost a podporu ve prospěch projektů civilní části Provinčního rekonstrukčního týmu, dořešit ukončení smluvních vztahů v místě nasazení a zabezpečit přesuny vojenského materiálu.“* (www.mise.army.cz, 15. 2. 2013) Splněním tohoto úkolu svoji činnost v Afghánistánu vojáci AČR ukončí.

Ve středu 6. 2. 2013 vláda ČR schválila vyslání příslušníků AČR do afrického Mali, následující den Branný výbor Sněmovny s vládním návrhem souhlasil. Čeští vojáci se tak budou pod záštitou Evropské unie podílet na výcviku příslušníků maliské armády. *„Mise má pomoci s reorganizací a výcvikem ozbrojených sil Mali tak, aby byly v budoucnu schopny čelit útokům islamistických radikálů a zachovat suverenitu a teritoriální integritu země.“* (Pejšek, www.mocr.army.cz, 6. 2. 2013) Od dubna 2013 se tak začne psát nová kapitola působení českých vojáků v zahraničních operacích. Přehled nejvýznamnějších zahraničních operací s účastí příslušníků AČR je uveden v příloze P I.

3.2 Požadavky a nároky kladené na vojáka – účastníka vojenské operace

Již na uchazeče o vstup do Armády České republiky jsou kladeny konkrétní vysoké nároky. Poté, co se občan ČR opravdu stane vojákem AČR (úspěšným absolvováním základního výcviku), jsou na něj od jeho prvních okamžiků vstupu do armády kladeny konkrétní nároky vyplývající ze zastávaného systemizovaného místa. V každém případě se však dá obecně konstatovat, že voják AČR musí být všestranně připravenou komplexní osobností – po stránce odborné, fyzické, psychické i morální.

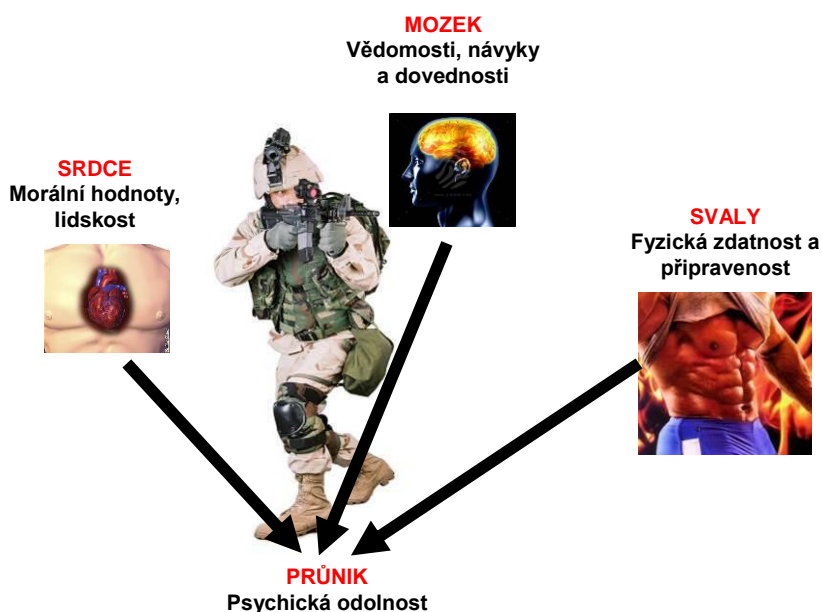

Schéma 6: Pojetí komplexní osobnosti vojáka

Po politickém rozhodnutí o vyslání občanů ČR – vojáků AČR do zahraniční operace je v závislosti na druhu a charakteru operace rozhodnuto o složení sil a prostředků do této operace vysílaných. Tento tzv. kontingent má své jedinečné funkce, tzn. funkce, které jsou v kontingentu zastoupené pouze jedinou osobou (např. velitel a zástupce velitele kontingentu apod.), a funkce, na nichž působí více vojáků (např. řidiči dopravních nebo bojových vozidel).

Na každé systemizované místo v kontingentu jsou předepsány všeobecné, případně i konkrétní specifické osobnostní požadavky, mezi něž lze uvést:

- a) všeobecné požadavky:
- zdravotní stav (fyzické předpoklady),
 - dosažená hodnost,
 - věk,
 - všeobecné vzdělání,
 - jazykové schopnosti;

b) specifické požadavky:

- konkrétní řidičské oprávnění,
- specifické vzdělání (např. v oblasti zdravotnictví, psychologie apod.),
- předchozí zkušenosti v mnohonárodním prostředí apod.

Naplňování těchto požadavků je otázkou dlouhodobé přípravy vojáků (výcvikem v mírových posádkách) a bezprostřední přípravy před vysláním do zahraniční operace (výcvikem v mírových posádkách a v zahraničních výcvikových centrech).

3.3 Dílčí závěr

Česká republika vstupem do NATO deklarovala spoluodpovědnost za mezinárodní bezpečnostní situaci a je povinna plnit své mezinárodní závazky, včetně vysílání nezbytných sil a prostředků AČR do zahraničních operací.

Již první nasazení sil a prostředků AČR v zahraničních operacích vydobylo České republice uznání mezinárodních partnerů. AČR se postupně zapojovala do řady mnohonárodních operací, vysílala jednotlivce, menší i větší kontingenty, specialisty chemického vojska, zdravotnické služby, Vojenskou policii AČR i vševojskové jednotky, na kratší i delší období.

V závislosti na druhu operace a cílech, které měla plnit, byly kladeny na účastníky těchto zahraničních operací různorodé úkoly. Tyto úkoly byly odlišné i pro jednotlivé příslušníky jedné a téže zahraniční operace. Část sil a prostředků v zahraniční operaci vždy působí na tzv. operační základně, řada jejich příslušníků z různých důvodů tuto operační základnu opouští k naplnění cílů jednotlivých dílčích týmů. Právě příslušníci dílčích týmů opouštějících stálou operační základnu např. při doprovodech civilních kontraktátorů a jejich ochraně, při doprovodech tzv. chráněných osob či zásobovacích a humanitárních konvojů se mohou dostat do velmi nebezpečných situací, které kladou na jejich všestrannou připravenost vysoké nároky.

Jak uvádí kapitánka Kaštánková, vojenská psycholožka, je účastník zahraniční operace „*vystaven negativním faktorům, mezi které patří bezprostřední ohrožení života, ztráta soukromí, omezený prostor, odloučení, limitovaná komunikace s rodinou, sociální frustrace – takzvaná ponorka, které psychiku vojáka ovlivňují. Krize mají pevné místo*

v životě vojáka stejně jako chřipková epidemie.“ (Fedorková, www.acr.army.cz, 22. 7. 2011)

Jak vojáci v místě svého působení v zahraniční operaci, tak rodinní příslušníci v republice prožívají vzájemné odloučení s vědomím mnoha rizik a nebezpečných situací.

Voják je před vysláním do zahraniční operace připravován a vycvičen nejen po odborné stránce. Prochází také psychologickou přípravou. Rodina nikoli. Protože se ale jedná o náročnou životní situaci nejen pro vojenského profesionála, ale zejména také pro jeho nejbližší, je nezbytné pro příznivější překonání tohoto období odloučení oběma stranám tohoto vztahu – vojákům na jedné straně a rodinným příslušníkům na straně druhé poskytovat sociální oporu.

4 SOCIÁLNÍ OPORA RODINY VOJÁKA Z POVOLÁNÍ

Jak z předchozího textu vyplývá, jeví se jako žádoucí a nanejvýš vhodné zabývat se otázkou sociální opory rodiny vojáka. Důvodem mohou být zejména faktory, jakými jsou dlouhodobé odloučení od rodiny a vysoká míra nebezpečí a ohrožení života vojáka v souvislosti s jeho účastí v zahraniční operaci, zmiňované v podkapitole 2.2.

Sociální opora, ať již v podobě praktické intervence, informační pomoci či hodnotící opory, může být rodinám vojáků poskytována nejen dočasně v krátkodobém období, ale je možné ji nabízet trvale, tzn. bez závislosti na působení vojáka v zahraniční operaci či plnění úkolů v podmínkách mírové služby.

Intenzita i výsledek působení sociální opory je dána zejména možnostmi poskytovatele sociální opory (kým je poskytována) a jejím vyžadováním či přijímáním (komu je nebo má být poskytována). Nevhodně zvolená intenzita či druh opory může působit na příjemce negativně, může být vnímána přímo jako obtěžující.

Aby mohla být sociální opora efektivně, účelně a citlivě poskytována a také pozitivně vnímána a přijímána, je nezbytné seznámit se všemi okolnostmi a blíže poznat potřeby potenciálního příjemce opory a jeho sociální prostředí.

4.1 Péče o vojáka před vysláním, v průběhu a po ukončení zahraniční vojenské operace

Zejména v bezprostřední přípravě vojáka **před vysláním do zahraniční operace** se věnuje poměrně vysoká pozornost i jeho přípravě na relativně dlouhodobé odloučení od rodiny. Důležitou součástí přípravy je **psychologická příprava**, ve které jsou vojáci mimo jiné upozorňováni na skutečnost, že tak, jak rodinu připraví na vzájemné odloučení a jak se s rodinou rozloučí, tak se do kruhu rodiny vrátí. To znamená, že by vojáci měli pokud možno vyřešit všechny problémy, které by po dobu jejich odloučení od rodiny mohly rodinám v republice a jim samotným v zahraničí způsobit komplikace ve vztazích nebo ztížit běžný život té či oné strany.

Celé bezprostřední přípravy příslušníků kontingentu se účastní psycholog, případně vojenský kaplan, kteří bývají nedílnou součástí kontingentu a zúčastňují se dané zahraniční operace s ostatními vojáky.

Novodobé **působení Duchovní služby** v armádě se datuje od roku 1996, první vojenský kaplan v AČR působil poprvé v české jednotce IFOR/ISAF v Bosně a Hercegovině. Na základě velmi dobrých zkušeností vznikla v roce 1998 mezi Ministerstvem obrany a církvemi sdruženými v České biskupské konferenci a Ekumenické radě církví dohoda o duchovní službě v armádě. Od tohoto roku v armádě působil celkem 30 kaplanů ze 7 křesťanských církví. (Holub, www.kaplani.army.cz, cit. 10.2.2013)

Psychologická služba AČR vznikla v roce 2000 a přestože patří mezi tzv. „malopčetné“ vojenské odbornosti, je velmi důležitou složkou armády. *„Na systemizovaných místech vojenských psychologů je zařazeno při útvarech a zařízeních AČR celkem 21 vojenských psychologů, 13 mužů a 8 žen.“* (Fedorková, www.acr.army.cz, 22. 7. 2011)

Již v době před zahájením plnění úkolů v zahraniční operaci je důležité, aby se celý vyčleněný tým vojáků navzájem důkladně poznal, aby i psycholog, případně vojenský kaplan, navázal osobní vztahy s vojáky a ti v něj získali důvěru. Jak konstatuje nadporučík Kabát, vojenský psycholog, snaží se být s vojáky v kontaktu co nejvíce, a to nejen ve chvílích volna. *„Mám i tu zkušenost, že oceňují, když s nimi vyjedu do terénu. Jsem pak jeden z nich a zapomenou, jaká je moje profese.“* (Deckerová, 2010)

Všichni příslušníci kontingentu jsou povinni před výjezdem do zahraniční operace poskytnout osobní údaje pro případ vážného zranění či úmrtí (viz příloha P III).

Individuálně s vojáky v tomto směru pracuje například útvar speciálních sil, kde je osloví se žádostí, aby mimo tyto informace uvedli také kontaktní adresy rodinných příslušníků, kterým bude po dobu trvání mise útvar podávat informace. Standardizovanou tabulku doplnili dalšími vlastními otázkami s cílem získat konkrétní údaje o rodině vojáka, například o výskytu vážné nemoci či o očekávaném narození dítěte v době účasti vojáka v misi. Tyto důvěrné informace jsou pak využity při práci s rodinami, např. zajištění potřebné pomoci či k návštěvě nejbližších v porodnici. Na základě bohatých zkušeností s prací s rodinnými příslušníky u tohoto útvaru se jeví jako velmi důležitý individuální přístup, osobní rozhovory psychologa s vojáky. Ne všichni jsou totiž ztotožnění s myšlenkou kontaktů a spolupráce zástupců útvaru s jejich rodinou.

Zvýšený zájem rodinných příslušníků o informace o jejich blízkých může být vyvolán například zprávami, které o průběhu zahraničních operací podávají hromadné sdělovací prostředky. Senzacektivost médií je často příčinou zveličené, neodborně a necitlivě podané, často zkreslené zprávy. Obecná informace typu, že v destinaci, ve které operuje kontingent AČR, došlo například k odpálení nástražného výbušného systému a zranění nebo úmrtí příslušníků koaličních jednotek, vyvolá u rodinných příslušníků vojáků logické obavy a velmi stresující nejistotu. Je proto nezbytné, aby byli rodinní příslušníci ze strany velení armády v předstihu ujištěni, že takovéto informace by je neměly nepřiměřeně rozrušovat. Jakákoli informace týkající se zranění či úmrtí příslušníka AČR je totiž informací podléhající přísnému specifickému režimu. Teprve po zjištění všech dostupných konkrétních informací o incidentu a jeho důsledcích a po jejich zpracování tiskovým odborem AČR je jako první informována právě rodina vojáka, který se stal obětí této mimořádné situace. Nemůže se tedy stát, aby hromadné sdělovací prostředky rozšířily zprávu dříve, než by se o ní konkrétní rodina vojáka dozvěděla.

Dá se konstatovat, že vyvrcholením několikaměsíční přípravy před výjezdem kontingentu do zahraniční operace je slavnostní nástup celého kontingentu za přítomnosti rodinných příslušníků. Tento slavnostní nástup se zpravidla odehrává za přítomnosti vrcholných představitelů státu a armády a je na něm deklarována jednak spoluodpovědnost ČR za udržování světového míru, ale i hrdost na příslušníky AČR a jejich rodinné příslušníky, kteří jsou schopni a ochotni tento závazek naplňovat.

V průběhu zahraniční vojenské operace je střediskem péče o vojáky zejména stálá operační základna, na které vojáci působí a ze které plní stanovené operační úkoly. K řešení osobních a služebních problémů vojáků v průběhu plnění úkolů v zahraniční operaci je jednak nastaven základní systém, platný i v republice, ale i specifický systém opatření k pomoci vojákovi při řešení jeho problémů.

Standardní **systém řešení žádostí**, stížností a problémů vojáka spočívá v tom, že základní vojenské řády umožňují vojákovi obrátit se ve služebních záležitostech na funkcionáře, o kterém se domnívají, že by jim mohl jejich problém vyřešit, tzv. služebním postupem. To znamená, že voják sdělí svůj problém nejbližšímu nadřízenému a ten jej podobným způsobem „doručí“ k veliteli s rozhodovací pravomocí. Ve stejných řádech je konstatováno, že s osobními problémy se voják může obrátit na kteréhokoli nadřízeného přímo (bez nutnosti dodržet služební postup a hierarchii).

Pro vojáky v zahraniční operaci je vždy v závislosti na aktuálních podmínkách zajištěno velmi žádané a hojně využívané **internetové a satelitní spojení** s Českou republikou, s rodinnými příslušníky. Na každé stálé operační základně je vojákům k dispozici několik technických prostředků umožňujících spojení s rodinnými příslušníky. Možnost jejich využívání je logicky spojena s plněními úkoly (účastí nebo neúčastí vojáka na stálé operační základně), počtem vojáků v kontingentu, který ovlivňuje četnost možnosti spojit se s rodinou a samozřejmě technickými parametry prostředků, včetně kapacity a rychlosti přenosu dat.

Pro udržování kontaktů s rodinnými příslušníky může posloužit i vojenská pošta. V rámci různých letů z místa působení kontingentu do republiky a naopak (zásobovací lety, humanitární pomoc, návštěva příslušníků kontingentu vysokým státním nebo vojenským představitelem apod.) mohou vojáci svým rodinným příslušníkům poslat malé balíčky, případně obdrží balíčky od rodinných příslušníků.

Velmi se osvědčila možnost příslušníků kontingentu vybrat si pro osobní návštěvu v místě působení některého z oblíbených zástupců české umělecké scény. Pokud tento pozvání k vojákům přijme, stráví s vojáky několik dnů na operační základně a pomůže jim odreagovat se od problémů, kterými žijí v operaci.

Po návratu ze zahraniční operace a krátké nezbytné karanténě se vracejí vojáci k rodinám. Návrat je opět spojen se slavnostním nástupem celého kontingentu s možností účasti rodinných příslušníků. Na tomto slavnostním nástupu po návratu ze zahraniční operace jsou vybraní vojáci vyznamenáváni vojenskými vyznamenáními.

Součástí organizovaného odpočinku po absolvování zahraniční operace je týdenní rehabilitace vojáků v některém z vojenských lázeňských rekreačních zařízení. Pokud to kapacita a vytíženost těchto zařízení umožňuje, může se spolu s vojákem tohoto pobytu za úhradu zúčastnit i jeho rodina.

S ukončením působení vojáka v misi péče armády nekončí. Vojenští psychologové příslušných útvarů prostřednictvím strukturovaných rozhovorů s vojáky na téma krizových a stresujících situací během nasazení v operaci a po návratu zjišťují jeho aktuální psychický stav a snaží se preventivně působit zejména proti rozvoji posttraumatické stresové poruchy. (Jung a kol., 2011)

4.2 Legislativní možnosti péče o rodinu vojáka

Pod pojmem „legislativa“ budou v této kapitole chápány všechny interní normativní akty, které mají přímý vztah k péči o rodinu vojáka.

Jediným oficiálním zákonným ustanovením, ve kterém jsou uváděny aspekty péče o rodinu vojáka je Zákon č. 221/1999 Sb. o vojácích z povolání. V paragrafech 41 až 44 vymezuje tento zákon zvláštnosti průběhu služby v zahraniční, včetně ustanovení o vojákyních (§ 42). Ve čtvrté části zákona jsou ustanovení pojednávající o péči o vojáky. Paragraf 60 taxativně uvádí povinnost státu při vytváření příznivých podmínek pro výkon služby vojáků, včetně řešení jejich bytové situace. Velmi nepříjemné situace a jejich řešení uvádí § 123 „Náhrady při úmrtí vojáka následkem služebního úrazu nebo nemoci z povolání“, § 124 „Náhrada nákladů spojených s léčením a s pohřbem“, § 125 „Náhrada nákladů na výživu pozůstalých“, § 126 „Jednorázové odškodnění pozůstalých“ a § 127 „Jednorázové mimořádné odškodnění pozůstalých“. (Výpis ze Zákona o vojácích z povolání je uveden v příloze P II)

Další „legislativa“ je spíše nahodilá a byla uváděna do praxe zejména v závislosti na požadavcích konkrétních útvarů a zařízení při vysílání svých vojáků do zahraničních operací. Jedná se o různá nařízení a instrukce. Mezi takovéto normy lze zařadit i **Nařízení Ředitele Vojenského zpravodajství pro činnost „Komise pro rodinu“ po dobu působení Kontingentu speciálních sil na území Afghánistánu** z roku 2008 (výpis z Nařízení uveden v příloze P V). Na základě předchozích zkušeností tohoto speciálního útvaru je poprvé v AČR definován pojem „Komise pro rodinu“, jsou vymezeny funkce v této komisi a povinnosti osob tyto funkce zastávající. V tomto Nařízení jsou uvedeny hlavní úkoly komise před výjezdem do zahraniční mise, v průběhu plnění úkolů zahraniční mise, činnost v případě vážné události menšího rozsahu, činnost v případě vážné události velkého rozsahu a úkoly po návratu z mise. Pojem „mise“ je ve vojenských kruzích relativně běžně používán a lze ho považovat za synonymum pojmu „zahraniční operace“.

Operační Velitelství společných sil vydalo také v roce 2008 „informaci“ (takto je tento dokument pojmenován ve svém úvodu) s názvem **Pomoc pro rodiny a osoby blízké vojáků vyslaných do zahraniční mise** (viz příloha P IV). Deklarovaným cílem tohoto dokumentu byla maximální snaha být nápomocným při řešení složitých životních situací rodiny vojáka sloužícího v zahraniční misi. Rodinným příslušníkům a osobám blízkým byla nabídnuta pomoc cestou využití služeb orgánů vysílajících vojenských útvarů

a Velitelství společných sil a možností obracet se na ně při řešení problémů v těchto oblastech:

1. Pokud situace vyžaduje okamžité, případně časově omezené řešení, které nesnese odklad, je možné se přímo obrátit na velitelské orgány vysílajícího útvaru, který zabezpečí základní informační a realizační servis. Každý útvar v podřízenosti Velitelství společných sil má k tomu odborné předpoklady - fungující právní, lékařskou, psychologickou, ekonomickou a duchovní službu. Každý velitel, pokud se na něj rodina nebo blízká osoba vyslaného vojáka obrátí, je povinen v rámci svých možností poskytnout v souladu s Nařízením velitele společných sil požadovanou pomoc.
2. Velitelství společných sil ve spolupráci s vysílajícími vojenskými útvary zabezpečuje tuto oblast pomoci rodinám a blízkým osobám vojáků vysílaných do zahraničních misí prostřednictvím realizačních týmů vojenských útvarů a Velitelství společných sil. Na tyto týmy se mohou rodinní příslušníci a blízké osoby obracet se žádostí o pomoc.

V čele realizačního týmu Velitelství společných sil byl v době vydání „informace“ Zástupce velitele Společných sil genmjr. Ing. Hynek Blaško. Dále bylo v tomto dokumentu uvedeno 7 součástí Velitelství společných sil, včetně mobilních telefonních čísel, na která se mohli rodinní příslušníci vojáků obracet se svými problémy. V době vydání této „informace“ vysílal do zahraniční operace síly a prostředky 73. tankový prapor AČR. Proto byly v tomto dokumentu uvedeny i informace o kontaktech na „realizační tým“ tohoto praporu.

Podle mých dosavadních zjištění, přesněji nezjištění dalších legislativních dokumentů vydaných nadřízeným stupněm, a na základě uskutečněných rozhovorů s příslušníky vojenských útvarů v Přáslavicích, Bučovicích, Prostějově a Vyškově se lze domnívat, že další „legislativa“ péče o rodinné příslušníky byla realizována zpravidla na úrovni velitele útvaru, který vysílal své vojáky do zahraniční operace.

4.3 Praktické poskytování sociální opory rodinám vojáků

4.3.1 Institut Komise pro rodinu

Institut Komise pro rodinu byl vytvořen s cílem poskytování sociální opory vojákům a jejich rodinným příslušníkům v období vyslání vojáků do zahraniční operace. Komise pro rodinu nemá žádnou legislativní oporu. Vznikla víceméně živelně; jako reakce na objevivší se potřebu řešit některé složité vazby, vztahy a problémy při odloučenosti vojáků od svých rodin. První myšlenky na vytvoření Komise pro rodinu se datují do roku 2003 - 2004 a jsou přisuzovány útvaru speciálních sil Armády České republiky. V roce 2006 na základě rozhodnutí tehdejšího velitele zmíněného útvaru byla realizována činnost **první oficiální Komise pro rodinu** při organizaci jedné ze zahraničních operací. Postupně se tato zkušenost předávala mezi útvary a zařízeními AČR a v současnosti se již jedná o běžnou a pravidelnou instituci, vytvářenou při každém výjezdu sil a prostředků AČR do zahraniční operace. Její ustavení je vyžadováno nařízením o účasti konkrétního kontingentu v konkrétní zahraniční operaci.

Vedoucím Komise pro rodinu je většinou určován zástupce velitele útvaru, který vysílá kontingent do zahraniční operace. Dalšími členy potom jsou zpravidla psycholog útvaru (pokud útvar psychologa nemá, je do komise určen psycholog z nadřízeného stupně), kaplan, případně další příslušníci útvaru. Významnou roli v komisi sehrávají tzv. operátoři, kteří by měli udržovat pravidelný kontakt s rodinnými příslušníky vojáků při jejich odloučení od rodin.

Příslušníci Komise pro rodinu jsou určováni do svých funkcí velitelem kontingentu (zpravidla se jedná o velitele útvaru). Toto určování příslušníků Komise pro rodinu není a ani nemůže být náhodné a nahodilé. Aby Komise pro rodinu plnila svoji funkci, musí být její příslušníci kvalitními odborníky, musí splňovat náročná kritéria.

Před vyjetím do zahraniční operace předá každý voják kontakt (kontakty), na které chce poskytovat informace o jeho situaci po dobu plnění jeho úkolu v zahraničí. Logická by měla být i opačná vazba – uvedená kontaktní osoba (osoby) by měla být vojákem informována, že byla nahlášena členům Komise pro rodinu a bude-li potřebovat po dobu jeho nepřítomnosti nějakou pomoc, může se na komisi kdykoli obrátit. Na základě rozhovorů s příslušníky několika Komisí pro rodinu je však zřejmé, že řada vojáků si takovouto pomoc rodinným příslušníkům poskytovat nepřeje a „doma“ tuto instituci

zcela zatají, případně podají rodinným příslušníkům o její činnosti velmi zkreslenou informaci.

Je logické, že se činnost Komise pro rodinu postupně měnila, vyvíjela. První Komise pro rodinu spoluorganizovaly (s velitelstvím vysílajícím kontingent do zahraničí) slavnostní nástup příslušníků kontingentu před tzv. rotací a slavnostní nástup po návratu z operace. Postupně se práce příslušníků Komise pro rodinu rozšiřovala i na osobní kontakty s rodinnými příslušníky v době nepřítomnosti vojáků v republice – formou telefonátů, osobních setkání s jednotlivci, v posledních letech se velmi osvědčila hromadná setkání rodinných příslušníků u útvaru, který kontingent do zahraničí vyslal. Podle rozhodnutí vedoucího Komise pro rodinu se může zorganizovat i několik takových setkání za dobu zahraniční operace; relativně běžná jsou zpravidla dvě taková setkání. Setkání rodinných příslušníků probíhají v co nejpříjemnější atmosféře. První se obvykle organizuje nedlouho po zahájení operace, druhé zpravidla před jejím ukončením.

Příslušníci Komise pro rodinu na prvním setkání informují rodiny o situaci v místě působení jejich rodinných příslušníků, snaží se jim přiblížit nejen prostředí a přírodní podmínky země, ale také kulturní a společenské zvyklosti. Při druhém setkání se rodinné příslušníky například mimo jiné snaží připravit na návrat vojáků-členů rodin zpět ze zahraničí, velmi se osvědčují zkušenosti a rady psychologa jak by se měla rodina chovat, jaké projevy chování vojáka jsou po návratu obvyklé a kdy je naopak potřeba vyhledat odbornou pomoc.

Na mnoha takovýchto setkáních jsou pořádány telekonference – přímé přenosy obrazu a zvuku z prostoru vojenské základny v zahraničí. Jindy zase přítomné děti připravují pro své rodiče – vojáky malé osobně vyhotovené dárky – kreslí obrázky, přáníčka či zdobí perníčky, které jsou vojenskou poštou při nejbližší příležitosti odeslány do prostoru plnění úkolů kontingentem, na patřičnou vojenskou základnu. Fotodokumentace z jednoho takového setkání rodinných příslušníků – 15. prosince 2012 v Bučovicích - je uvedena v příloze P X.

Je zřejmé, že práce členů Komise pro rodinu je velmi náročná a odpovědná. Jako každá práce s lidmi předpokládá individuální přístup, velmi důležitý je pozitivní osobní postoj a empatie každého jejího člena.

4.3.2 Požadavky na osobnost příslušníka Komise pro rodinu - profil

Sumář požadavků na osobu lze v jistém smyslu nazvat jejím profilem. Pod pojmem „profil“ se zpravidla rozumí souhrn požadavků na nějakém konkrétním výstupu z učení – například v rámci konkrétního studijního programu na konkrétní škole (střední, vysoké). Takovýto profilem škola deklaruje schopnost komplexní přípravy studenta po jejím absolvování. Zpravidla se profil absolventa zpracovává v několika kategoriích požadavků, například:

- jaké by měl mít absolvent všeobecné znalosti,
- jaké by měl mít absolvent konkrétní dovednosti,
- jaké by měl mít absolvent obecné způsobilosti.

V případě příslušníka Komise pro rodinu se sice nejedná přesně o výše uvedený profil, má s ním ale společné požadavky, které by měl příslušník Komise pro rodinu splňovat. Bohužel bez toho, aby prošel nějakou konkrétní přípravou ve formě speciální školy či kurzu.

Komise pro rodinu jako celek musí být kompetentní vykonávat svoje funkce a musí být vybavena potřebnými pravomocemi. Aby tomu tak bylo, je zpravidla vedoucím Komise pro rodinu buď zástupce velitele útvaru (v případě, že je kontingent stavěn jedním útvarem), případně určený jeden z hlavních funkcionářů nadřízeného štábu (v případě stavění kontingentu z více útvarů a zařízení). Takovýto funkcionář je vybaven potřebnými pravomocemi již z titulu své „mírové“ funkce, nezanedbatelný je i jeho blízký osobní vztah k veliteli kontingentu (v míru je ve většině případů jeho zástupcem).

Důležitým předpokladem pro činnost v Komisi pro rodinu jsou vysoká odbornost a zkušenosti ze zahraničních operací. V komisích pracují psychologové a další odborníci, kteří již sami podobnou zahraniční zkušenost mají, v řadě případů i opakovanou. V odborné přípravě psychologů je věnována péči o rodinné příslušníky vojáků plnících úkoly v zahraničních operacích velká pozornost.

Z rozhovorů s příslušníky Komisí pro rodinu, ale i s vojáky, kteří plnili úkoly v zahraničních operacích, vyplynulo, že řada vojáků se i v zahraničí raději obrací na přítomné vojenské kaplany, a to i přesto, že nejsou věřící. Podle vojáků, kteří tuto skutečnost uváděli, je to dáno nejen vysokými kvalitami osobností vojenských kaplanů, ale často také mylnou představou, že vojenský psycholog je povinen velitele informovat

o případných psychických či jiných osobních problémech vojáka. Pravdou je, že stejně tak jako kaplani mají i psychologové etickou povinnost zachovávat mlčení.

Velmi zřetelně se jeví vztah vojáků k „někomu“ (kaplanovi, psychologovi atd.) z pohledu osobní znalosti. Ideální je stav, kdy i v zahraniční operaci působí útvarový psycholog nebo kaplan, který vojáky osobně zná, zná jejich silné i slabé stránky, zná prostředí, ve kterém vojáci plní úkoly v míru i v zahraniční operaci. Z realizovaných rozhovorů se jeví jako zřejmé, že např. k psychologovi z nadřízeného stupně se vojáci obracejí méně, případně jejich cesta k získání důvěry v tohoto psychologa trvá poměrně dlouho.

Stejně tak to jistě platí o vztahu rodinných příslušníků k členům komise. Pokud se vzájemně poznají například v rámci výše zmíněných setkání rodinných příslušníků před odjezdem vojáků do mise, je pravděpodobné, že se v případě potřeby obrátí na některého z členů komise a potřebnou pomoc dokáží přijmout s větší důvěrou.

Při realizaci některých druhů pomoci musí vykazovat členové Komise pro rodinu i patřičné organizační schopnosti. Od schopnosti zorganizování případného setkání s rodinnými příslušníky až po organizaci některé z konkrétních pomoci (např. při opravě poškozeného elektrického spotřebiče, pomoci při řešení problémů v souvislosti s onemocněním v rodině vojáka apod.).

Velmi významnou roli u příslušníků Komise pro rodinu sehrává empatie. Druhá strana, která potřebuje pomoc (sociální oporu) musí intenzivně cítit, že situace, kterou prožívá, problémy, které potřebuje řešit, jsou i situací a problémy člena Komise pro rodinu. Zde v žádném případě nemůže jít o nějaký neosobní vztah, pouze „technicky“ řešící problém. Ochota pomoci musí být patrná z každého jednání příslušníka Komise pro rodinu. Pokud by tomu tak nebylo, ztratí osoba žádající pomoc v příslušníka Komise pro rodinu a v celý tento institut důvěru. To by mohlo vést k dalším problémům, zvláště když se bude pomoc Komise jevit dotyčnému jako jediný zdroj pomoci.

V jakémkoli jednání s rodinnými příslušníky musí být členové Komise pro rodinu komunikativní, slušní a nevtíraví. Jednání musí probíhat v příjemné atmosféře, strana, které je poskytována opora se nesmí cítit nepřírozně, že někoho obtěžuje. Stejně tak nabízená pomoc nesmí být obtěžující. Pomoc je třeba nabídnout, ne ji vnucovat. Někdy postačuje „jen“ si pohovořit, nebo dokonce „jen“ vyslechnout druhou stranu. Naslouchat druhým je velké umění.

4.4 Dílčí závěr

Vojákům vybraným k plnění úkolů v zahraniční operaci je již při jejich přípravě před vysláním věnována poměrně velká pozornost i z pohledu péče o jejich psychiku. V průběhu plnění úkolů v zahraničí mají vojáci poměrně velkou možnost být ve spojení s rodinnými příslušníky. Vždy záleží na technických možnostech v té které operaci. Vojákům samotným je v prostoru stálé operační základny věnována stálá pomoc ze strany velitelů, psychologa, případně vojenského kaplana. Z rozhovorů s příslušníky AČR absolvující zahraniční operace je zajímavý fakt, že řada vojáků, včetně ateistů, se v operaci raději obracela na vojenské kaplany než na psychology.

I přesto, že se armáda snaží věnovat pozornost a sociální oporu i rodinným příslušníkům vojáků, není tato pomoc nikde natolik legislativně zakotvena, aby mohla být organizována dokonaleji, s vyšším efektem. U některých útvarů, které vyslaly své příslušníky do zahraniční operace sice pracovaly či pracují tzv. Komise pro rodinu, ale tyto instituce např. nemají k dispozici žádné finanční prostředky, kterými by mohly disponovat při organizování setkání s rodinnými příslušníky. Není totiž možné podle současné legislativy využít ani prostředky z Fondu kulturních a sociálních potřeb ani prostředky vyčleněné pro komisi zabývající se prevencí sociálně nežádoucích jevů.

Bylo by možné konstatovat, že o samotné vojáky se armáda stará z pohledu sociální opory relativně dostatečně. Samozřejmě vždy je co zlepšovat a samostatný průzkum na toto téma by jistě přinesl mnoho nových informací a podnětů pro zlepšení práce v této oblasti.

Péče o rodinné příslušníky ze strany velení Armády České republiky však podle zjištěných informací v řadě případů záleží pouze na pozitivním přístupu k této problematice, iniciativě a osobním nasazení samotných velitelů útvarů.

Bylo vhodné provést dotazníkové šetření ke zjištění skutečného stavu poskytování sociální opory armádou rodinám vojáků působících v zahraničních operacích a vnímání této sociální opory rodinnými příslušníky vojáků.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 CÍLE VÝZKUMU, FORMULACE HYPOTÉZ

Po základním ujasnění zvoleného tématu diplomové práce byly stanoveny následující **hlavní cíle výzkumu**:

- analyzovat současný stav poskytování sociální opory rodinám vojáků u vybraných útvarů AČR různých druhů vojska;
- navrhnout možnosti zkvalitňování péče o rodinu vojáka – účastníka vojenské operace v zahraničí.

V průběhu zpracovávání diplomové práce se projevilo jako účelné stanovit a posoudit následující **dílčí cíle výzkumu**:

- pomocí dotazníkového šetření zjistit míru vnímané sociální opory u rodinných příslušníků vojáků AČR;
- analyzovat nejčastější problémy či situace, které museli rodinní příslušníci vojáka řešit v době jeho působení v zahraniční operaci;
- zjistit názory vojáků na to, jaká opatření by pomohla zmírnit stresující zátěž zasahující je i jejich rodiny v důsledku dlouhodobého odloučení;
- zjistit povědomost vojáků i jejich rodinných příslušníků o tzv. Komisi pro rodinu, prověřit u obou skupin respondentů míru zájmu o doplňující informace o tomto institutu;
- analyzovat možnosti poskytování sociální opory vojákům a jejich rodinám velením AČR.

V empirickém šetření byly ověřovány následující **hypotézy**:

- H1: „Vojáci si uvědomují, že v průběhu jejich plnění povinností v zahraniční operaci potřebují rodinní příslušníci sociální oporu.“
- H2: „Vojáci znají institut Komise pro rodinu a cíl a způsob její činnosti.“
- H3: „Rodinní příslušníci vojáků znají institut Komise pro rodinu a cíl a způsob její činnosti.“
- H4: „Sociální opora poskytovaná velením AČR je více oceňována rodinnými příslušníky než samotnými vojáky.“

6 CHARAKTERISTIKA METOD

Pozorování

Je nejběžnější a nejzákladnější metodou, jíž se získávají poznatky. Patří mezi bezprostřední formy poznání. Pozorování musí být nejen správně popsáno, ale i správně interpretováno. Cílem pozorování je popis, ve společenských vědách pak poznání určité skupiny. Cílem interpretace je vysvětlení jevu. (Radvan, Vavřík, 2009)

Pozorování bylo prováděno v rámci pracovních cest k útvarům a zařízením AČR, které jsem absolvovala při získávání podkladů pro diplomovou práci. Velmi intenzivně, včetně citového zabarvení, na mne zapůsobilo zejména setkání členů Komise pro rodinu s rodinnými příslušníky (včetně poměrně velkého počtu dětí) u útvaru v Bučovicích krátce před vánocemi 2012 a před blížícím se návratem příslušníků útvaru ze zahraniční operace.

Rozhovor

Jedná se o metodu, při které každý jednotlivec vědomě, ale i nevědomě získává a sbírá určité informace, které se vztahují k tématu rozhovoru. Rozhovor je základní a nejběžněji používanou metodou.

Rozlišujeme strukturovaný, polostrukturovaný a nestrukturovaný rozhovor, a to podle více či méně připraveného sledu otázek. Rozhovor nemusí být závislý na technických pomůckách a zařízeních a ve většině případů se poznatky získané z rozhovoru nezaznamenávají okamžitě (PC, tiskopisy, audio-záznamy). Poznatky z rozhovoru mohou sloužit také pouze jako informace doplňující. (Radvan, Vavřík, 2009)

Polostrukturovaný rozhovor s cílem získat konkrétní informace byl veden s poměrně širokou škálou osob:

- s velitelskými orgány útvarů a zařízení organizujících přípravu příslušníků útvaru do zahraniční operace, ale také i činnost Komise pro rodinu,
- se členy Komise pro rodinu u vybraných útvarů a zařízení AČR,
- s vojáky, kteří se jednou i vícekrát zúčastnili zahraničních operací.

Nestrukturovaný rozhovor byl veden zejména s rodinnými příslušníky vojáků. Jednalo se často o velmi emotivní situace, kdy bylo nutné otázky přizpůsobit situaci a optimálně

operativně reagovat. Průběh rozhovorů byl v písemné formě diskrétně zaznamenáván nezúčastněnou osobou, nahrávací zařízení použito nebylo.

Výsledky rozhovorů byly doplňujícím kritériem pro formulaci závěrů zejména v 7. kapitole diplomové práce a v celkovém závěru.

Dotazník

Jedná se o jednu ze základních kvantitativních metod šetření zkoumané problematiky. Správně sestaveným a vyhodnoceným dotazníkem lze získat relevantní informace o stavu problematiky (jako součást analýzy problému) a o způsobech, formách, metodách a prostředcích zefektivnění zkoumaných procesů. (Radvan, Vavřík, 2009)

Metoda dotazníkového šetření byla pro sběr informací zvolena především v zájmu zachování anonymity respondentů, protože zkoumaná oblast se dotýká velmi citlivých osobních témat. Záměrem ale také bylo oslovení co nejširšího okruhu respondentů napříč útvary AČR. Dotazníkové šetření bylo základem získávání podkladů z praxe o vnímání sociální opory vojáků a jejich rodinnými příslušníky. Pro splnění stanovených hlavních i dílčích cílů výzkumu bylo nutné připravit dotazníková šetření dvě. Jako zásadní, nejdůležitější skupinou respondentů byla stanovena skupina rodinných příslušníků. Druhou skupinou respondentů tvořili vojáci z povolání, kteří se alespoň jedenkrát zúčastnili zahraniční vojenské operace.

Oba dotazníky obsahovaly nejen otázky uzavřené, ale i otevřené. Součástí dotazníku pro rodinné příslušníky vojáků byl navíc standardizovaný dotazník MOS, pomocí něhož byla zjišťována vnímaná sociální opora rodinných příslušníků.

7 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU

Výběr respondentů - výzkumný vzorek musí pro naplnění cílů diplomové práce odpovídat tématu práce – „Sociální specifika rodiny vojáka – účastníka vojenské operace v zahraničí“. Z příslušníků Armády České republiky přicházeli v úvahu vojáci, kteří absolvovali minimálně jednu zahraniční operaci. Teoreticky bylo možné, aby se výzkumu zúčastnili také ti, kteří zahraniční misi neabsolvovali, ale nějakým způsobem přišli do styku se svými kolegy, kteří již v operaci působili. I pouhé představy o působení v zahraniční operaci vyvolané předávanými zkušenostmi zkušenějších kolegů mohly být součástí výzkumu.

Široké spektrum respondentů skýtala i rodina vojáka – účastníka zahraniční operace. Kromě nejbližších rodinných příslušníků (v celé škále uvedené ve 2. kapitole práce) se z hlediska specifik konkrétních rodin mohli mezi respondenty zařadit i blízcí příbuzní, případně dokonce „jen“ známí rodiny vojáka. I na takovouto sociální oporu se dotazovaly některé otázky obou zpracovaných dotazníků – pro vojáky a pro rodinné příslušníky.

Po ujasnění cílů diplomové práce, výchozích a omezujících podmínek práce a provedené analýze problematiky bylo provedeno zúžení možného vzorku respondentů. Z kategorie vojáků byli předmětem zkoumání vojáci, kteří se alespoň jednou osobně zúčastnili vojenské operace v zahraničí. Z poměrně široké škály rodinných příslušníků byli jako respondenti vybráni nejbližší příbuzní vojáků.

Těžiště výzkumu spočívalo v realizaci dvou dotazníků – jednoho pro vojáky a druhého pro jejich rodinné příslušníky. Velmi významnou metodou uplatněnou při výzkumu byl také řízený strukturovaný rozhovor.

7.1 Rozdělení výzkumného vzorku

Kategorie vojáci z povolání

Z hlediska poměrně rozmanité a složité armádní struktury bylo cílem zahrnout do výzkumu co nejširší vzorek k získání reprezentativního názoru na zkoumanou problematiku. Dá se konstatovat, že výzkum byl zaměřen do všech tří základních složek armádních struktur: do složek pozemních sil, do struktur vzdušných sil a do sil a prostředků podpory a výcviku.

Z hlediska nejširšího zastoupení pozemních sil ve strukturách AČR i z hlediska nejčetnějšího zastoupení vojáků těchto sil v zahraničních operacích byla právě této složce AČR věnována ve výzkumu největší pozornost.

Základem pozemních sil AČR jsou dvě brigády, jedna s republikovou působností v Čechách (4. brigáda rychlého nasazení) a druhá s dislokací sil a prostředků na Moravě (7. mechanizovaná brigáda). Každá z těchto brigád má čtyři základní organizační prvky – prapory. Cílem výzkumu bylo zahrnout do skupiny respondentů co nejvíce příslušníků těchto praporů, kteří jsou nejčastěji vysíláni do zahraničních operací. Kromě těchto základních organizačních prvků byli součástí výzkumu i příslušníci některých dalších útvarů a zařízení AČR. V konečné fázi byly dotazníky rozeslány celkem do 17 různých útvarů a zařízení - viz příloha P XI Dislokace útvarů a zařízení zúčastněných v dotazníkovém šetření.

Za velmi významný faktor, který by mohl ovlivnit výsledky výzkumu, byla hned zpočátku stanovena zkušenost vojáka ze zahraniční operace. Do zahraničních operací jsou vysílány přesně hierarchicky stavěné celky, uskupení. Velitelem dané zahraniční operace je zpravidla velitel nebo jeden z nejzkušenějších příslušníků štábu útvaru nebo svazku a ten je potom pověřen sestavením celého kontingentu, přičemž na každé konkrétní místo v kontingentu jsou stanoveny konkrétní požadavky (hodnost, odbornost, jazyková a další způsobilosti). Cílem výzkumu bylo zahrnout do kategorie respondentů příslušníky zahraničních operací bez rozdílu úrovně jejich konkrétního zařazení v operaci.

Ne vždy je sice praktická zkušenost závislá na dosaženém věku, přesto však bylo součástí výzkumu i sledování fyzického věku respondentů. S vyšším věkem vojáka byl nejen předpoklad jeho opakovaného působení v zahraničních operacích, ale také s tímto související změna jeho hodnotové škály, změna jeho postojů, názorů, rodinného prostředí.

V armádních organizačních strukturách jsou zastoupeny i ženy-vojákyně. Nejen v mírovém životě, ale i v zahraničních operacích. Dílčím cílem výzkumu bylo také zjištění pohlaví účastníků zahraničních operací a případné odlišnosti ve vnímání sociální opory vojáků muži a vojákyněmi ženami. I proto byla do dotazníku pro vojáků zařazena otázka na pohlaví respondenta.

Kategorie rodinní příslušníci

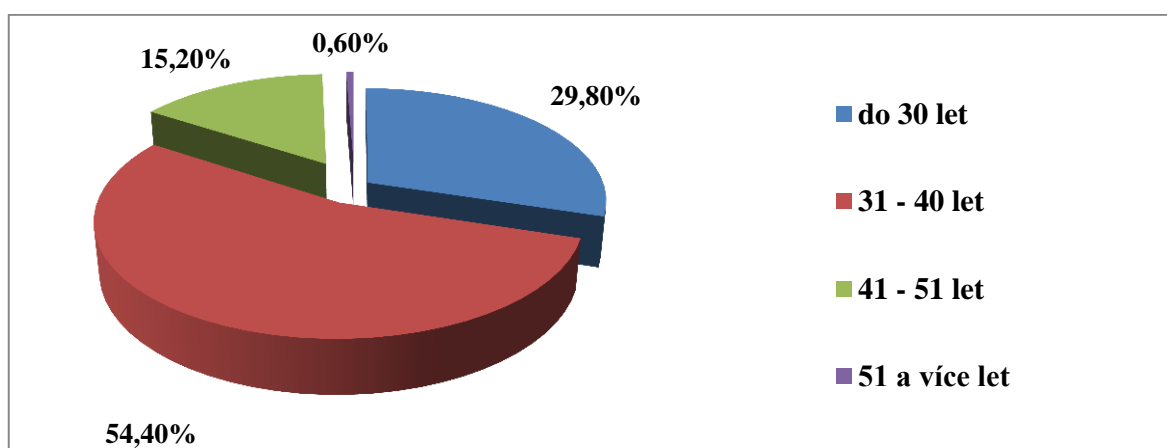
Druhou velkou skupinou respondentů byli rodinní příslušníci vojáků. Cílem výzkumu u této kategorie respondentů bylo zjistit, jak vnímají sociální oporu poskytovanou ze strany

armády, zejména v období působení partnera (či otce, matky, syna, dcery) v zahraniční operaci. Do dotazníku zpracovaného pro rodinné příslušníky bylo zařazeno několik obdobných otázek, jako do dotazníku pro vojáky. Záměrem bylo porovnat názory a stanoviska obou těchto kategorií. Vyhodnocení intenzity vnímané sociální opory rodinnými příslušníky v jednotlivých oblastech - dimenzích umožnilo zařazení dotazníku MOS.

Rekapitulace jednotlivých kategorií respondentů

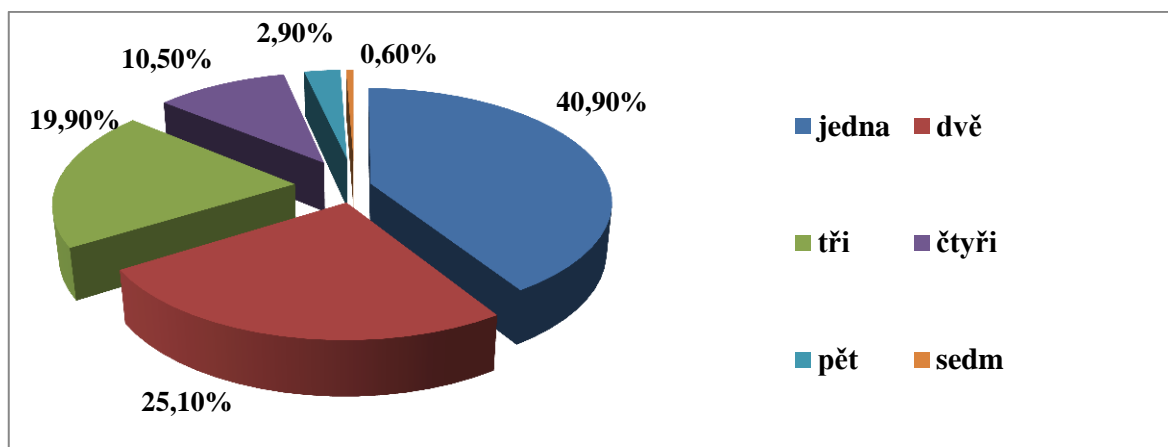
V rámci dotazníkového šetření bylo v období od října 2012 do ledna 2013 rozesláno do 17 útvarů a zařízení AČR celkem 616 dotazníků, z toho 306 pro vojáky z povolání a 310 pro jejich rodinné příslušníky. Návratnost dotazníků byla v obou kategoriích respondentů překvapivá. V kategorii vojáků z povolání dosáhl objem vrácených dotazníků 56%, což představovalo 171 ks vyplněných dotazníků. V kategorii rodinných příslušníků byla návratnost dotazníků téměř 50%, přesně 49,7%, což představovalo 154 ks vyplněných a vrácených dotazníků.

V kategorii vojáků se dotazníkového šetření zúčastnilo celkem 165 mužů a 6 žen. Pokud se týká věku, nejvíce respondentů bylo v rozmezí 31 – 40 let, a to 93 osob. Nejméně zastoupena byla věková hranice 51 a více let, a to pouze jedním respondentem (viz graf č. 1).

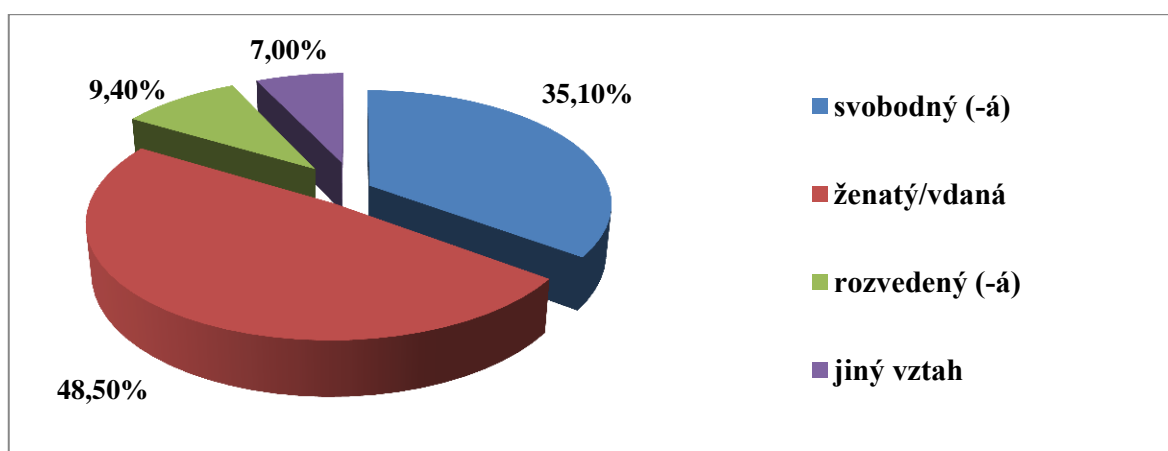
Graf č. 1 Struktura respondentů – vojáků podle věku

Vyhodnotíme-li zastoupení respondentů – vojáků podle počtu absolvovaných zahraničních operací, získáme následující přehled: nejvíce respondentů, 70 osob, se zúčastnilo mise jedenkrát, jeden respondent se zúčastnil celkem 7 zahraničních operací. Dvě mise absolvovali 43 respondenti, do tří misí byli vysláni celkem 34 vojáci (viz Graf č. 2).

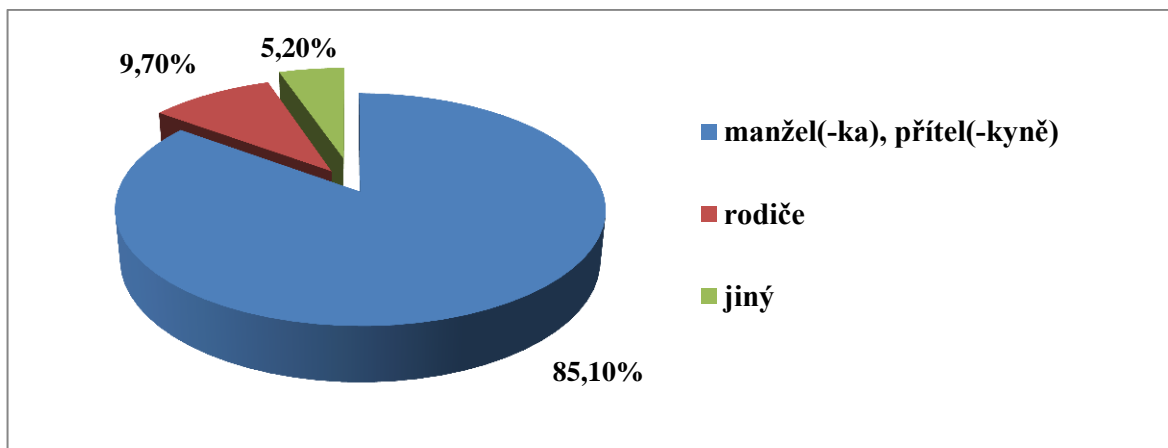
Graf č. 2 Struktura respondentů – vojáků podle počtu absolvovaných operací

Zajímavým se jeví také srovnání počtu respondentů podle aktuálního rodinného stavu. V manželství žijí 83 dotázaní vojáci, což činí 48,5%. Vysoký počet respondentů, celkem 60, je svobodných. Nutno ale poznamenat, že je víc než pravděpodobné, že jsou mezi nimi i ti, kteří žijí s partnerem v tzv. nesezdaném soužití, protože pouhých 7% respondentů, tedy 12 osob, uvedlo v dotazníku jiný partnerský vztah (viz Graf č. 3).

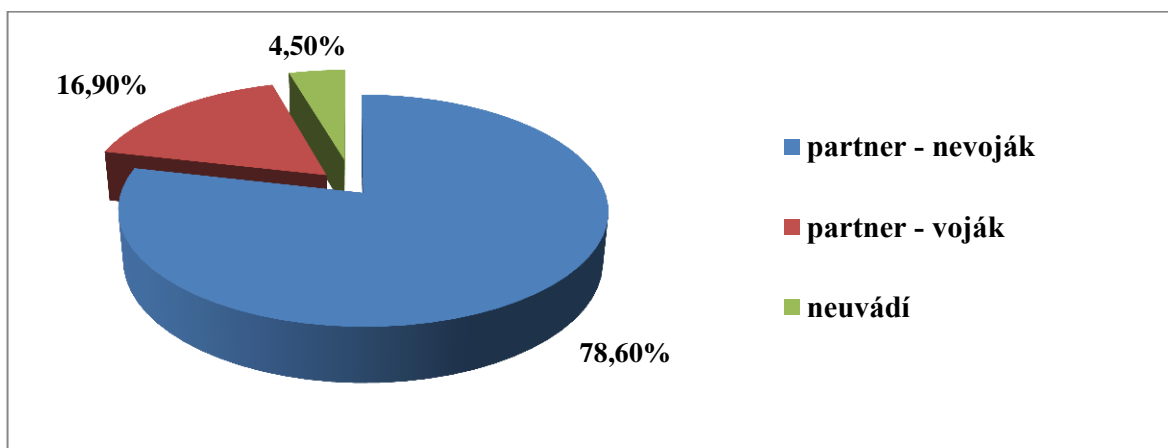
Graf č. 3 Struktura respondentů – vojáků podle aktuálního rodinného stavu

Pokud se týká **kategorie rodinných příslušníků**, je rekapitulace následující: z celkového počtu 154 respondentů vyplnili dotazník 24 muži (15,6%) a 130 žen (84,4%). Zaměříme-li se na členění respondentů této kategorie podle vztahu k vojákovi, zjistíme následující údaje: celkem 131 dotazník vyplnili manžel či manželka (přítel, přítelkyně), což představuje více než 85% rodinných příslušníků. Šetření se dále zúčastnilo 15 rodičů vojáků (9,7%) a 8 jiných blízkých příbuzných, což činí 5,2% (viz Graf č. 4).

Graf č. 4 Struktura respondentů – rodinných příslušníků podle vztahu k vojákovi

Odpoověď na otázku, zda je rodinný příslušník také vojákem, odhalil, že se jich dotazníkového šetření zúčastnilo celkem 26 (16,9%). Sedm respondentů (4,5%) na tuto otázku neodpovědělo (viz Graf č. 5)

Graf č. 5 Struktura respondentů – rodinných příslušníků podle vojenské profese

7.2 Popis činnosti s jednotlivými částmi výzkumného vzorku

V průběhu zpracovávání praktické části diplomové práce vyvstala potřeba uskutečnit u obou kategorií respondentů, vojáků i jejich rodinných příslušníků, kromě dotazníkového šetření také řízené rozhovory.

Získat pro **dotazníkové šetření** respondenty z kategorie vojáků nebylo proti původnímu předpokladu příliš obtížné. Oslovila jsem osobně či prostřednictvím kolegů – vojáků velitele některých útvarů či absolventy Univerzity obrany, kteří působí u různých vojenských útvarů AČR. Objasnila jsem jim myšlenku a cíle své práce a osobně předala či poštou zaslala patřičné množství dotazníků, případně požádala o zprostředkování dalších kontaktů. Tímto způsobem bylo zajištěno poměrně rovnoměrné plošné rozšíření dotazníků mezi příslušníky útvarů a zařízení AČR. Součástí předaných dotazníků pro kategorii voják byl i stejný počet dotazníků pro kategorii rodinný příslušník s tím, že vojáci byli požádáni, aby tyto dotazníky předali k vyplnění svým blízkým. Je nutno podotknout, že ne všichni vojáci byli s myšlenkou poskytování sociální opory rodinám srozuměni.

Již v samotné úvodní fázi práce s dotazníky bylo možno konstatovat určitou skepsi, protože dotazníková šetření jsou v armádě poměrně častým jevem. Z tohoto důvodu „přesycenosti“ bylo těžké předpokládat, jak vysoká návratnost dotazníků bude.

Odlíšná strategie byla přijata při **využití metody rozhovoru**. Tentokrát nebyla směrodatná kvantita, ale kvalita. Účastníky rozhovorů byly konkrétně vytipované osobnosti nejen z řad vojáků - velitelů, ale také rodinní příslušníci těch vojáků, které osobně znám a kteří byli této myšlenky nakloněni.

Rozhovory byly provedeny:

- s několika veliteli útvarů, kteří byli v zahraniční operaci ve funkci velitele kontingentu;
- s vojenským kaplanem a dvěma vojenskými psychology, kteří byli nejen účastníky zahraničních operací, ale také měli osobní zkušenosti z práce v Komise pro rodinu;
- s asistentkou velitele jednoho z útvarů AČR, která sama byla účastnicí zahraniční operace a v řadě dalších případů působila v Komisi pro rodinu;
- s několika dalšími vojáky – účastníky zahraničních operací;
- s několika rodinnými příslušníky.

7.2.1 Rozhovor

V přípravném období provádění rozhovorů s vojáky a jejich rodinnými příslušníky bylo stěžejní stanovit cíl, kterého má být rozhovorem dosaženo a připravit si otázky k naplnění tohoto cíle. Tato předem připravená struktura byla operativně doplněna otázkami, které v průběhu hovoru vyplynuly, odpovědi evokovaly další a další otázky. Protože se jedná o velmi zajímavé téma a rozhovory se vždy odehrávaly v pozitivní atmosféře, postupně se stal strukturovaný rozhovor rozhovorem nestrukturovaným, volným. To platilo nejen při rozhorech s veliteli, jejich zástupci či psychology navštívených útvarů, ale zejména při rozhovorech s rodinnými příslušníky vojáků. Tyto rozhovory byly často velmi emotivní, týkaly se osobních záležitostí a problémů, bylo proto nutné reagovat velmi citlivě, ohleduplně, často bez ohledu na seznam připravených otázek.

Z rozhovorů s vojáky byl pořízen stenografický zápis třetí - nezúčastněnou osobou. Rozhovory s rodinnými příslušníky nebyly pro výše uvedené okolnosti zaznamenávány, nebyla u nich přítomna další osoba. Sloužily pro upřesnění, doplnění, často napomohly také lépe pochopit a objasnit vnímání některých situací rodinnými příslušníky.

Velmi podnětný, z hlediska dalšího směřování výzkumu by se dalo konstatovat, že zásadní, byl první rozhovor s psychologem 601. skupiny speciálních sil. Jedná se o útvar, který je svou organizací a předurčením v armádě specifický a snad také proto byla u tohoto útvaru jako prvního v AČR zahájena práce tzv. Komise pro rodinu.

Velmi přínosné pro formulování výsledků a závěrů výzkumu bylo také setkání a rozhovory s rodinnými příslušníky vojáků účastnících se zahraniční operace. Setkání se uskutečnilo v prosinci 2012 u vojenského útvaru v Bučovicích, pro rodinné příslušníky ho připravili členové Komise pro rodinu. Zúčastnila jsem se ho na základě osobního pozvání zástupce velitele útvaru – předsedy Komise pro rodinu. Na této pro mne velmi zajímavé a přínosné akci jsem mohla uskutečnit rozhovory nejen s vojenským psychologem a vojenským kaplanem, ale také s poměrně velkou skupinou rodinných příslušníků vojáků. Jejich názory a zkušenosti pro mne byly velmi cenným zdrojem informací.

Další rozhovory s vojáky i rodinnými příslušníky byly domluveny vždy na konkrétní termín a v konkrétním prostředí. Jeden z rozhovorů s rodinným příslušníkem – manželkou vojáka se odehrál v bytě rodiny vojáka po osobním pozvání k této návštěvě. Jednalo se

o mladou rodinu s několikaměsíčním dítětem, kdy manžel – voják působil v několika zahraničních operacích, během nichž manželka musela sama postupně zvládnout nejen svoje zaměstnání, problémové těhotenství, porod a následnou péči o dítě, ale při tom všem také organizaci probíhající rekonstrukce rodinného domu.

7.2.2 Dotazník

Základním způsobem distribuce dotazníků pro vojáky i jejich rodinné příslušníky bylo osobní předání konkrétního počtu dotazníků v rámci jednání s veliteli některých útvarů. Největší počet dotazníků byl na základě předchozí domluvy osobně předán buď vojenským studentům kombinovaného studia v rámci studijního soustředění nebo absolventům Univerzity obrany při jejich návštěvě. Na několik vojenských útvarů byly dotazníky zaslány také prostřednictvím mých spolupracovníků – vojáků, díky jejich vstřícnosti tak bylo možné oslovit širší, rozmanitější okruh respondentů pokud se týká vojenských odborností.

Dotazníky byly všem předány vždy spolu s vysvětlením, objasněním záměru a cílů dotazníkového šetření, vždy obdrželi také obálky se zpětnou adresou. Možnost zaslání vyplněných dotazníků zpět služební poštou výrazně usnadňovala celou administraci.

Je nutno konstatovat, že realizace dotazníkového šetření ne vždy probíhala bez pochybností. Byly zjištěny některé negativní přístupy respondentů jednak z důvodu přesycenosti vojenského prostředí dotazníky, druhým zdrojem pochybností byly názory a postoje některých vojáků na zkoumanou oblast. Při použití metody rozhovoru byly totiž zaznamenány některé negativní reakce na případné předávání dotazníků rodinným příslušníkům. Někteří vojáci tuto skutečnost považují za nepřípustné zasahování do osobního prostředí a života. I z rozhovoru s psychologem prostějovského útvaru vyplynulo, že někteří vojáci mají dokonce tendenci tajit svoji účast v zahraniční operaci, případně odmítají před odjezdem do zahraniční operace poskytnout příslušníkům Komise pro rodinu kontakt na rodinné příslušníky.

8 PREZENTACE VÝSLEDKŮ

Výsledky empirického šetření lze uvést ve třech základních částech. Primárně byly šetřením posuzovány stanovené hypotézy. Dále jsou interpretována porovnání vnímání některých aspektů sociální opory samotnými vojáky a na druhé straně jejich rodinnými příslušníky. Třetím přístupem uvedeným při prezentaci výsledků je vyhodnocení výsledků dotazníku MOS, který byl součástí (jako jedna z otázek) dotazníku pro rodinné příslušníky vojáků.

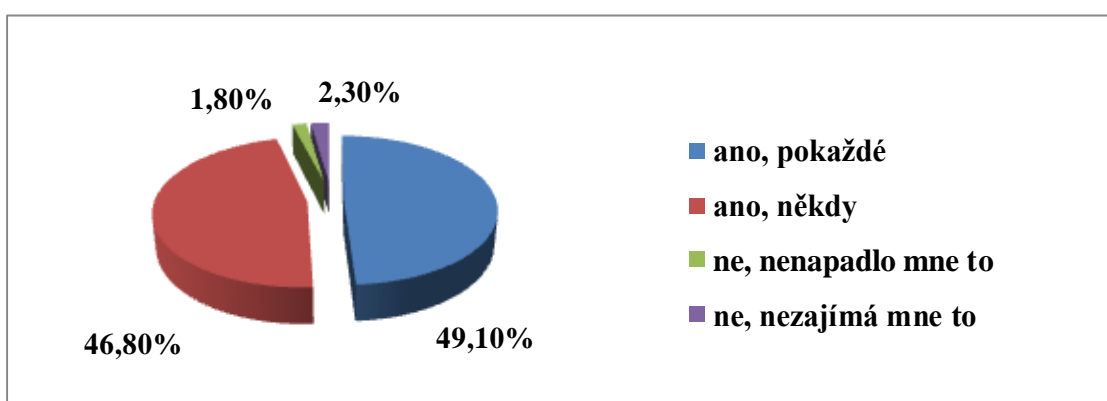
8.1 Posouzení stanovených hypotéz

Hypotéza H 1:

Vojáci si uvědomují, že v průběhu jejich plnění povinností v zahraniční operaci potřebují rodinní příslušníci sociální oporu.

První stanovenou hypotézu prověřovaly otázky číslo 2, 3 a 4 z dotazníku pro vojáky.

Otázka č. 2: Přemýšlel(-a) jste o tom, jak Vaši nejbližší prožívají odloučení spojené s Vaší přípravou před a v době Vašeho působení v zahraniční operaci?

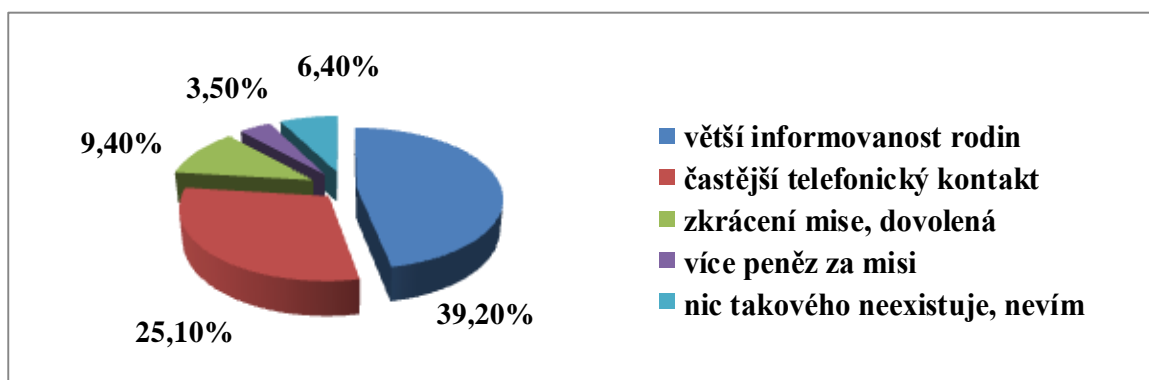

Graf č. 6 Struktura odpovědí na otázku č. 2 dotazníku pro vojáky

Celkem 84 respondentů, téměř 50%, uvedlo, že nad svým odloučením od rodin z důvodu plnění úkolů v zahraniční operaci přemýšleli pokaždé. Bezmála stejně velká skupina respondentů, celkem 80 osob, uvedla, že o tomto problému přemýšleli „někdy“. Četnost

slova „někdy“ nebyla v dotazníku specifikována; lze se tedy domnívat, že někteří respondenti přemýšleli „někdy“ před některou ze svých účastí v zahraniční operaci, případně že jim „někdy“ na mysli vytanula myšlenka na své nejbližší v průběhu mise. Poměrně zarážející je však skutečnost, že se vůbec najdou takoví vojáci, které tento problém nezajímá. V kategoriích odpovědí „ne, nenapadlo mne to“ a „ne, nezajímá mne to“ to bylo celkem 7 vojáků, tedy více než 4% respondentů.

Otázka č. 3: Jaké opatření by, podle Vašeho názoru, pomohlo zmírnit stresující zátěž zasahující Vás a Vaši rodinu v důsledku dlouhodobého odloučení?

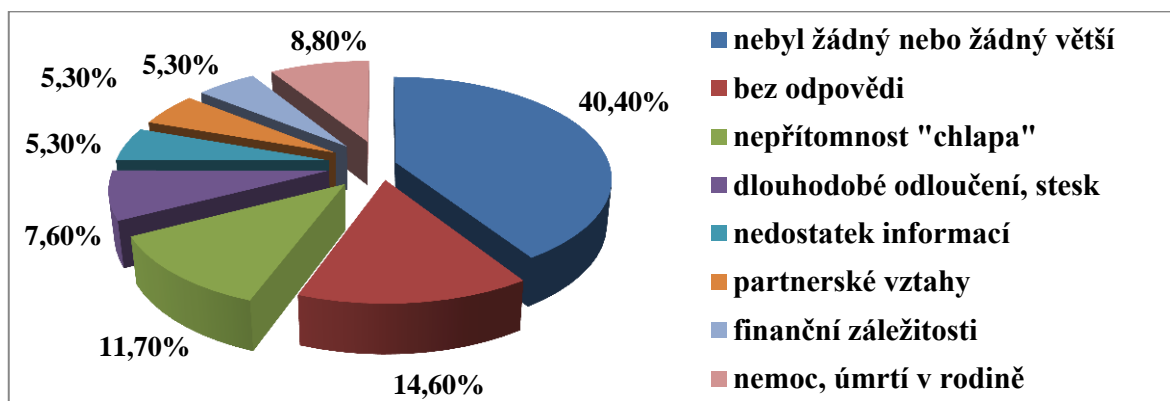

Graf č. 7 Struktura odpovědí na otázku č. 3 dotazníku pro vojáky

Z odpovědí na tuto otevřenou otázku vyplynulo po seskupení jednotlivých odpovědí do obecnějších skupin celkem 9 oblastí možných opatření. Do oblasti „**větší informovanost rodin**“ byly zařazeny odpovědi typu: informovat rodiny i veřejnost o práci vojáků v misích, zlepšit komunikaci útvar – rodina, psychologická příprava rodinných příslušníků před odjezdem vojáka do mise a před jeho návratem, psychologická pomoc, pomoc kaplana, organizování akcí pro děti, zajištění kontaktu s rodinami ve stejné situaci. Oblast „**častější telefonický kontakt**“ zahrnuje nejen zlepšení možnosti častěji a déle telefonovat ze zahraničí domů, ale současně i zlepšit internetové spojení s rodinou s možností video-rozhovoru či zasílání balíčků vojákům např. s fotografiemi dětí či DVD. Pokud se týká oblasti „**zkrácení doby mise, dovolená**“, jsou zde obsaženy požadavky na mise kratší než 6 měsíců, udělování dovolené např. po 1 měsíci pobytu v misi, požadavek na udělení delšího volna před odletem či umožnění společné dovolené s rodinou po návratu z mise.

Pokud bychom zahrnuli do oblasti „větší informovanost rodin“ kategorii odpovědí „častější telefonický kontakt“, potom je možné konstatovat, že jednoznačně převládá právě požadavek větší informovanosti obecně. Absenci výše uvedených skutečností pociťuje celkem 110 vojáků, tedy téměř 65% respondentů. 11 vojáků (6,4%) se domnívá, že nic, co by pomohlo zmírnit strasti odloučení neexistuje nebo o ničem takovém neví. Šest vojáků (3,5% respondentů) se domnívá, že další možností zlepšení stavu je dostávat „více peněz za misi“. Není cílem tohoto výzkumu hodnotit či zkoumat, co je k tomuto návrhu vedlo. Další návrhy byly zastoupeny hodnotami do 1%. Přestože se může zdát toto procento jako zanedbatelná hodnota, je třeba se nad některými z nich zamyslet. Jedná se například o názor, že je nutné přehodnotit a změnit přístup médií ke zveřejňování informací, zprávy a aktuální informace z misí nezveličovat, nedělat z nich senzace. Velmi zajímavá je myšlenka, že řádný rodinný život vojáka a vyřešené vztahové problémy před vysláním do mise pomohou odloučení snáze překonat.

Otázka č. 4: Největším problémem týkajícím se rodiny, který jsem musel(-a) řešit v průběhu zahraniční operace bylo:

Graf č. 8 Struktura odpovědí na otázku č. 4 dotazníku pro vojáky

Rozbor odpovědí na tuto otázku ukázal, že více než 40% respondentů (celkem 69 osob) nemuselo řešit žádný problém, případně situaci, kterou byli nuceni se zabývat, za problémovou nepovažovali. Poměrně vysoké procento (14,6%) bylo těch, kteří tuto otázku ponechali bez odpovědi. Přesto, že ostatní uvedené odpovědi by se v procentuelním vyjádření mohly zdát zanedbatelné, je třeba je zmínit. Pro každého, tisíce kilometrů od domova vzdáleného respondenta, zcela jistě tyto události zanedbatelné nebyly, naopak představovaly pro něj nelehkou, obtížně řešitelnou a stresující situaci. Pro vojáky byla nejvíce stresující právě ta bezmoc, to, že často nemohli svým blízkým pomoci.

Jako nejčastější odpověď se objevovala „nepřítomnost chlapa“ v domácnosti v souvislosti s řešením problémů spojených s provozem domácnosti včetně údržby domu, provádění potřebných oprav spotřebičů, auta apod. Tuto skutečnost uvedlo 20 vojáků (11,7% respondentů). Poměrně vysokým procentem 8,8% (15 respondentů) byla zastoupena odpověď „nemoc v rodině, úmrtí v rodině, úmrtí dítěte“. To jsou velmi nelehké situace, kdy každý chce být se svými blízkými. Stejně složité je řešit na dálku situace jako je „rozvod, rozchod, vztahy obecně“ (9 respondentů, 5,3%). Odpověď „dlouhodobé odloučení, stesk“ (vnímaný zejména manželkami a přítelkyněmi a na vojáky přenášený) byla zastoupena také vyšším procentem (7,6%). Celkem devíti respondentům (5,3%) způsobila problémy opět absence informací, nesprávné informace v médiích a z toho plynoucí strach a strádání rodinných příslušníků. Těhotenství manželky a narození dítěte nemohlo s nejbližšími prožívat 6 respondentů (3,5%), problémy s chováním dětí či péčí o ně muselo na dálku řešit 5 respondentů (2,9%). 4 respondenti (2,3%) museli v době mise řešit ztrátu bytu či stěhování, 3 respondenti (1,8%) řešili autohavárii manželky a vše s tím spojené.

Na základě provedeného rozboru výsledků dotazníkového šetření lze konstatovat, že hypotéza H 1 byla verifikována.

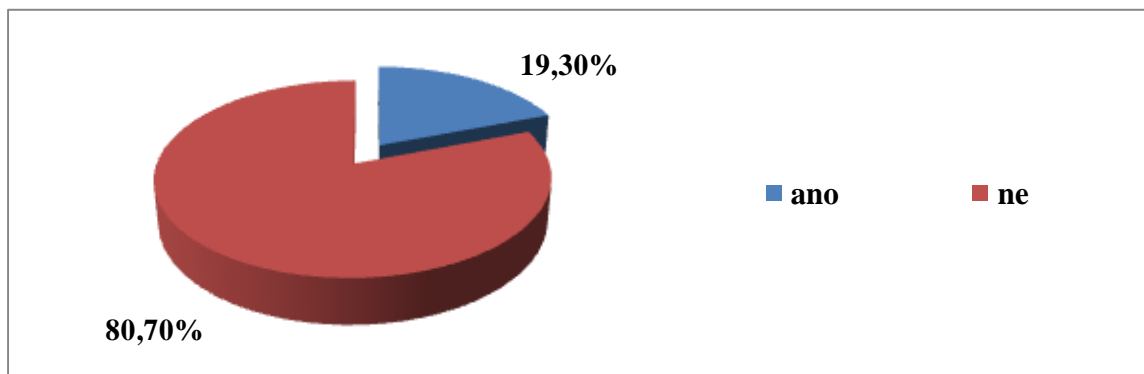
Hypotéza H 2:

Vojáci znají institut Komise pro rodinu a cíl a způsob její činnosti.

Tuto hypotézu prověřovaly otázky číslo 5, 6 a 7 z dotazníku pro vojáky.

Otázka č. 5: Znáte institut „Komise pro rodinu“?

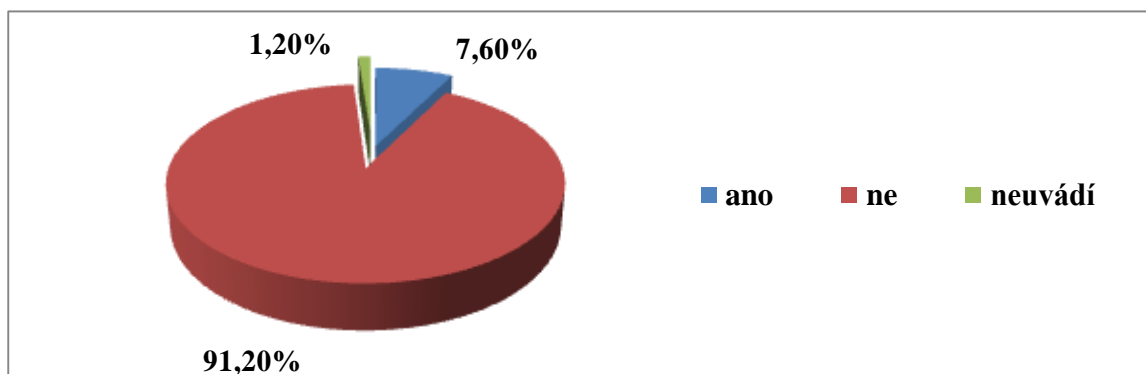
Pouze necelá pětina respondentů (19,3%) uvedla na tuto otázku pozitivní odpověď. Navíc je nutné podotknout, že většina z nich ji zná pouze z doslechu (11,1%). Komise pro rodinu je armádou zřízená instituce a v současné době, dle výzkumu u vybraných útvarů a zařízení AČR, je zřizována pro každou zahraniční operaci. Proto je zářející, že pouze 14 vojáků ze 171 dotázaných zná z vlastní zkušenosti institut, který je zřizován z jejich řad a má pomáhat jim, ale zejména jejich rodinným příslušníkům (viz Graf č. 9).

Graf č. 9 Struktura odpovědí na otázku č. 5 dotazníku pro vojáky

Negativně na tuto otázku odpovědělo celkem 138 respondentů (80,7%). Z hlediska cílů tohoto výzkumu a zejména pro další práci Komise pro rodinu je velmi důležité se zamyslet nad tím, proč pouhých 33 z nich má zájem o bližší informace o tomto institutu.

Otázka č. 6: Přišel(-a) jste někdy osobně do styku s členem „Komise pro rodinu“?

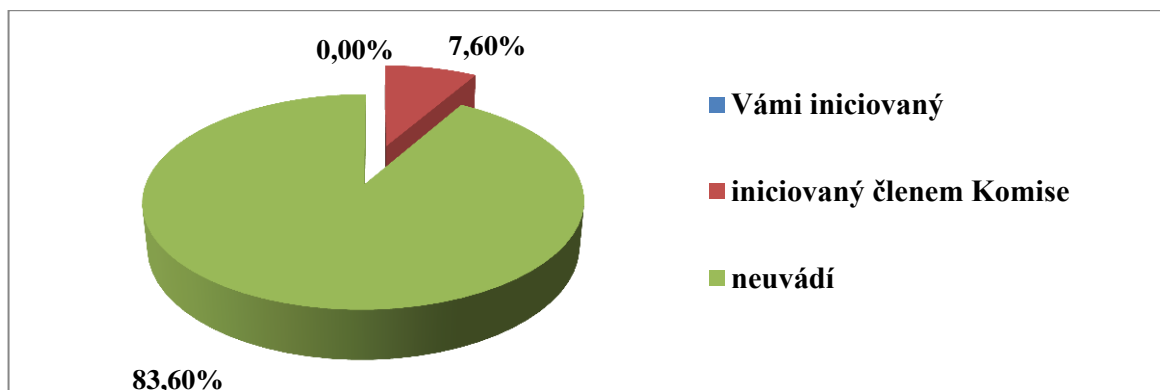
Graf č. 10 Struktura odpovědí na otázku č. 6 dotazníku pro vojáky

Výsledek odpovědí na tuto otázku logicky navazuje na vyhodnocení předchozí otázky. Pokud vojáci neznají institut Komise pro rodinu, nemohli vědomě přijít do styku s některým členem této instituce. Jen necelých 8% respondentů (13 osob) uvedlo, že do styku s členem Komise přišlo. Tak nízké procento pozitivních odpovědí může být zapříčiněno dvěma základními skutečnostmi:

- a) nepociťováním potřeby takového styku - respondenti neměli problémy, které by považovali za nutné nebo vhodné řešit s členem Komise;
- b) instituce Komise pro rodinu je velmi málo vnímána odbornou veřejností. Tuto druhou variantu potvrzují i výsledky prováděných řízených rozhovorů. Vojáci

i jejich rodinní příslušníci v řadě případů uvádějí pomoc ze strany armády při řešení konkrétních problémů spojených s působením vojáka v zahraniční operaci, ale vnímají to jako pomoc příslušníků toho kterého útvaru, nikoli pomoc členů k tomu vytvořené instituce.

Otázka č. 7: Případný kontakt s členem „Komise pro rodinu“ byl:

Graf č. 11 Struktura odpovědí na otázku č. 7 dotazníku pro vojáky

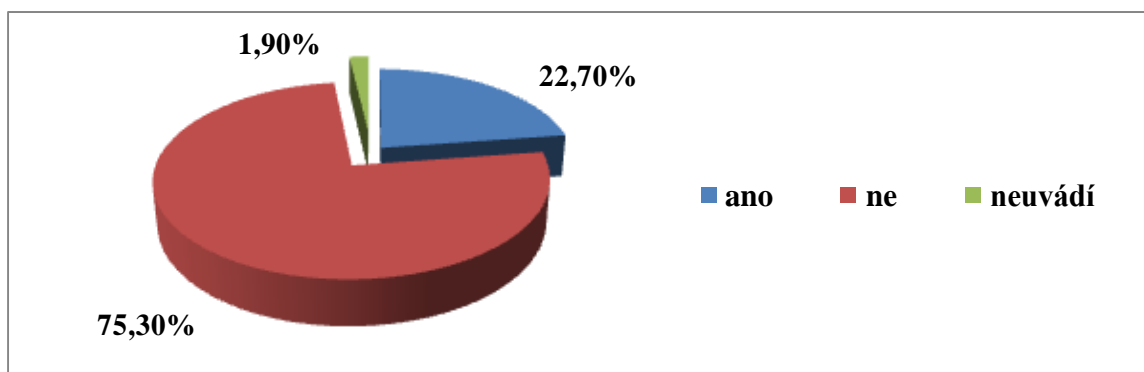
Nikdo z respondentů, kteří uvedli osobní kontakt s členem Komise pro rodinu, tento kontakt neinicioval osobně. Vysoké procento respondentů (83,6%), kteří na tuto otázku neodpověděli, koresponduje s předchozími dvěma grafy a potvrzuje u této kategorie respondentů neznalost instituce Komise pro rodinu.

Na základě provedeného šetření lze konstatovat, že hypotéza H 2 byla falzifikována.

Hypotéza H 3:

Rodinní příslušníci vojáků znají institut Komise pro rodinu a cíl a způsob její činnosti.

Tuto hypotézu prověřovaly otázky číslo 6, 7, 8 a 9 z dotazníku pro rodinné příslušníky.

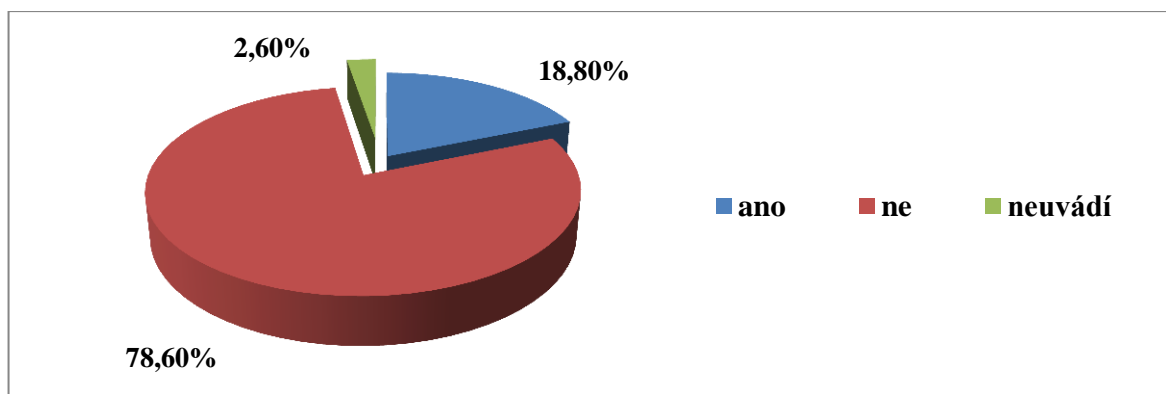
Otázka č. 6: Znáte institut „Komise pro rodinu“?

Graf č. 12 Struktura odpovědí na otázku č. 6 dotazníku pro rodinné příslušníky

Jen necelá pětina respondentů (35 osob) z kategorie rodinných příslušníků zná institut Komise pro rodinu, z toho více než polovina (19 osob) ne z vlastní zkušenosti, ale pouze z doslechu. Vyhodnocení této otázky svědčí o velmi malé povědomosti o této instituci mezi rodinnými příslušníky. Jednou z příčin může být například nedostatečná propagace činnosti Komise pro rodinu.

Otázka č. 7: Víte, co je posláním „Komise pro rodinu“?

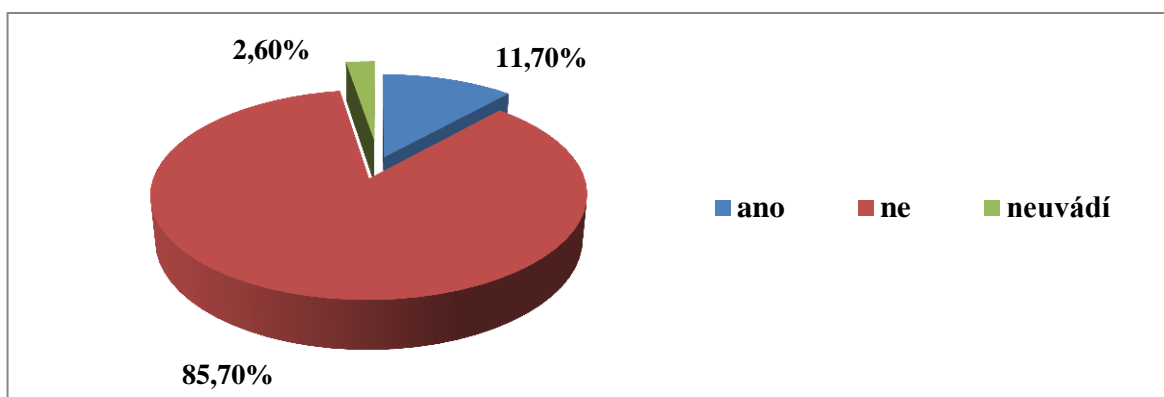
Protože v odpovědích na tuto otázku v porovnání s předchozí otázkou přibylo respondentů s odpovědí „ne“ (2,6%) a ubylo respondentů s odpovědí „ano“ (18,8%), lze předpokládat, že někteří z respondentů, kteří vnímají Komisi pro rodinu, nevědí, co je posláním této instituce (viz Graf č. 13).

Graf č. 13 Struktura odpovědí na otázku č. 7 dotazníku pro rodinné příslušníky

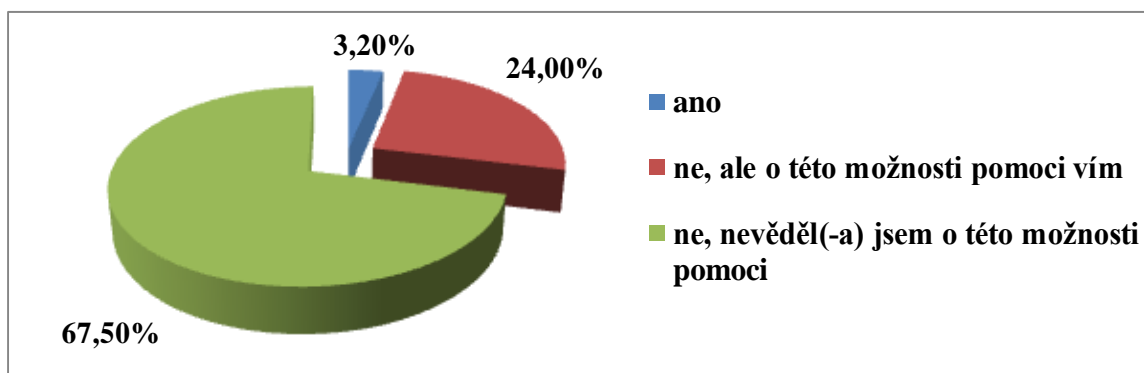
Otázka č. 8: Přišel/přišla jste někdy osobně do styku s členem „Komise pro rodinu“?

V porovnání s předchozími dvěma grafy lze sledovat sestupnou tendenci pozitivních odpovědí „ano“, kladně odpovědělo pouhých 18 respondentů, což činí 11,7% (viz Graf č. 14). Více respondentů zná institut Komise pro rodinu, méně ví, co je posláním této instituce a ještě méně přišlo osobně do styku s některým ze členů Komise.

Graf č. 14 Struktura odpovědí na otázku č. 8 dotazníku pro rodinné příslušníky

Otázka č. 9: Využil(-a) jste pomoc některého z členů „Komise pro rodinu“?

Graf č. 15 Struktura odpovědí na otázku č. 9 dotazníku pro rodinné příslušníky

Z celkového počtu 154 respondentů v této kategorii pouhých 5 rodinných příslušníků (3,2%) využilo pomoci instituce Komise pro rodinu. To zajisté může, ale také nemusí znamenat onu sestupnou tendenci uvedenou pod předchozím grafem. 37 rodinných příslušníků (24%) udává, že o této možnosti pomoci ví. Lze tedy předpokládat, že toto nízké procento mohlo být způsobeno jednak nepocit'ováním potřeby řešit osobní problémy s někým z této instituce, v optimálním případě potom i fakt, že rodinní příslušníci vojáka

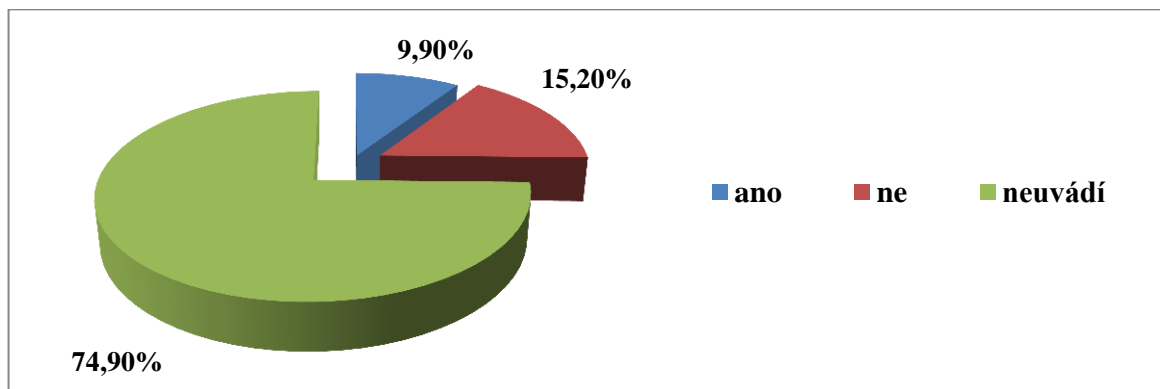
neměli a tudíž nemuseli řešit žádné problémy způsobené odloučením při plnění úkolu vojáka v zahraniční operaci.

Na základě provedeného šetření lze konstatovat, že hypotéza H 3 byla falzifikována.

Hypotéza H 4:

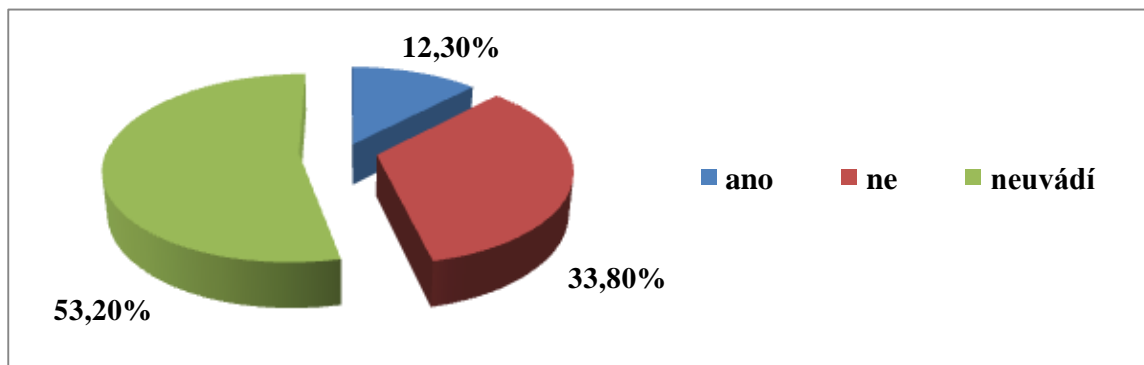
Sociální opora poskytovaná velením AČR je více oceňována rodinnými příslušníky než samotnými vojáky.

Čtvrtou stanovenou hypotézu prověřovala otázka číslo 8 dotazníku pro vojáky (viz Graf č. 16) a otázka číslo 11 dotazníku pro rodinné příslušníky (viz Graf č. 17): „**Domníváte se, že Vám činnost Komise pro rodinu pomohla překonat dlouhodobé odloučení?**“ Kromě „ano“ a „ne“ obě skupiny respondentů mohly v odpovědi zatrhnout varianty, že činnost Komise pomohla jim samotným nebo jejich rodinným příslušníkům případně variantu jim i rodinným příslušníkům.

Graf č. 16 Struktura odpovědí vojáků na otázku č. 8

Z celkového počtu 171 respondentů – vojáků z povolání uvedlo 33 z nich (19,3%), že znají Komisi pro rodinu, ať již osobně či z doslechu. Jak plyne z výše uvedeného grafu, 17 vojáků (9,9%) se domnívá, že jim a jejich rodinným příslušníkům práce komise pomohla stresující období překonat. Je to víc než polovina těch, kteří komisi znají.

Graf č. 17 Struktura odpovědí rodinných příslušníků na otázku č. 11

Pouhých 12,3% pozitivních odpovědí, což představuje odpovědi 19 respondentů – rodinných příslušníků, by mohlo vést k myšlence, že rodinní příslušníci obecně jsou přesvědčeni, že jim činnost členů Komise pro rodinu nijak nepomohla dlouhodobé odloučení překonat. Je na místě však připomenout, co z dotazníkového šetření vyplynulo: Komisi pro rodinu zná celkem 35 rodinných příslušníků (22,7%) ze všech dotázaných, osobně do styku s členem komise přišlo 18 z nich. Znamená to tedy, že pozitivně působení činnosti komise hodnotí více než polovina těch, kteří Komisi pro rodinu znají, přesně tedy 19 respondentů (12,3%) a všichni, kteří s členy komise přišli osobně do styku.

Tři procenta rozdílu v pozitivních odpovědích mezi respondenty - vojáky a respondenty – rodinnými příslušníky ve prospěch rodinných příslušníků hypotézu, že rodinní příslušníci oceňují sociální oporu poskytovanou komisí více, de facto potvrzují. Na základě rozboru provedených rozhovorů jak s vojáky tak s rodinnými příslušníky je možné toto konstatování plně podpořit.

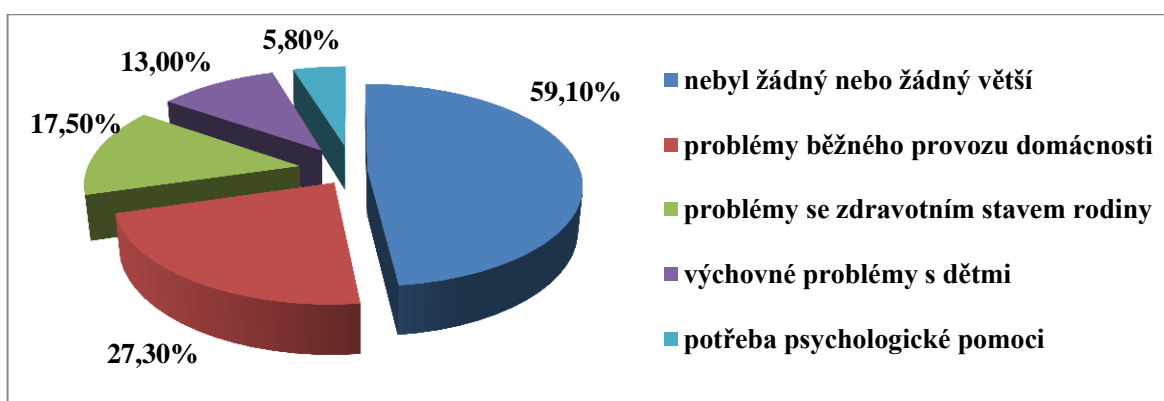
Na základě provedeného šetření lze konstatovat, že čtvrtá hypotéza byla verifikována.

8.2 Vnímání vybraných aspektů sociální opory vojáky a jejich rodinnými příslušníky

V této podkapitole bude sledován vztah mezi odpověďmi vojáků a jejich rodinných příslušníků u vybraných otázek obou dotazníků. Zajímavé bylo sledovat názor obou skupin respondentů na problémy, se kterými se setkali a museli respondenti řešit v průběhu zahraniční operace.

V dotazníku pro rodinné příslušníky tento problém formulovala otázka č. 3:

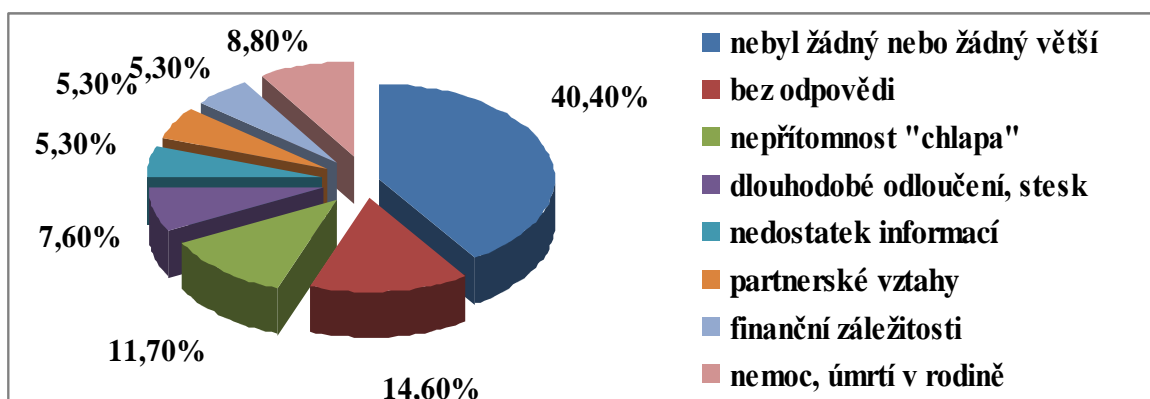
S jakými problémy jste se potýkal(-a) v průběhu odloučení po dobu působení Vašeho partnera/partnerky v zahraniční operaci?

Graf č. 18 Struktura odpovědí rodinných příslušníků na otázku č. 3

V dotazníku pro vojáky to byla otázka č. 4:

„Největším problémem týkajícím se rodiny, který jsem musel(-a) řešit v průběhu zahraniční operace bylo:“

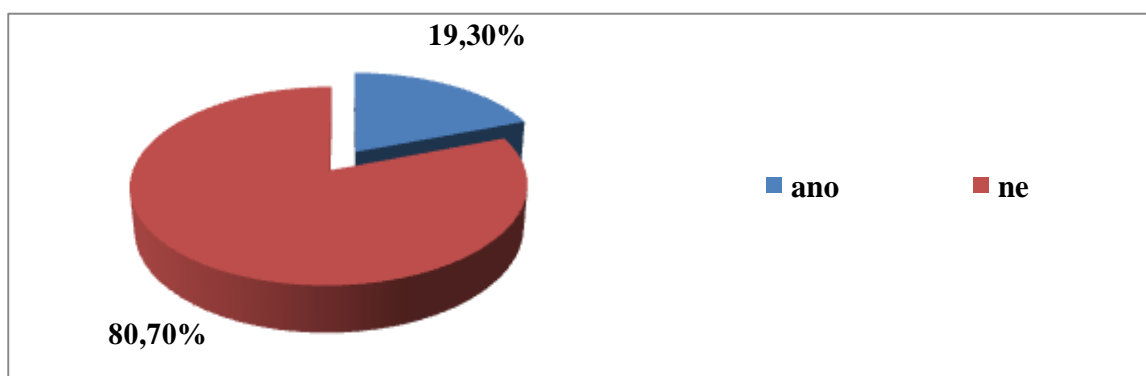

Graf č. 8 Struktura odpovědí vojáků na otázku č. 4

Zajímavé je srovnání odpovědí kategorie „nebyl žádný problém“. Rodinní příslušníci takto odpovídali v téměř šedesáti procentech (viz Graf č. 18), zatímco vojáci v o málo více než čtyřiceti procentech (viz Graf č. 8). To by mohlo znamenat, že v republice působící rodinní příslušníci nepovažovali za problém to, co vnímali jako problém vojáci v zahraničí.

Možné je také porovnat odpovědi zařazené jako „problémy běžného provozu domácnosti“ v dotaznících pro rodinné příslušníky (viz Graf č. 18) a odpovědi v kategorii „nepřítomnost chlapa“ v dotaznících pro vojáky (viz Graf č. 8). Oba pojmy zahrnují, dá se konstatovat, tradiční rozdělení rolí, povinností a činností v domácnosti. Rodinní příslušníci uváděli tuto odpověď téměř dvakrát častěji než vojáci, což logicky svědčí o tom, že tyto problémy vnímají mnohem intenzivněji než jejich partneři v misích. Ti si je pravděpodobně uvědomují, ale zcela jistě je neřadí k problémům největším. Obdobné je to s kategorií „výchovné problémy s dětmi“, kdy tento problém bylo nuceno řešit 20 rodinných příslušníků (13%), ale uvedlo ho pouze 5 vojáků (2,9%). Ostatní odpovědi na otevřenou otázku se více či méně různily (viz Grafy č. 18 a 8).

Znalost institutu Komise pro rodinu prověřovala otázka č. 5 dotazníku pro vojáky - „**Znáte institut „Komise pro rodinu“?**“ (viz Graf č. 9) a stejně položená otázka č. 6 dotazníku pro rodinné příslušníky (viz Graf č. 12).

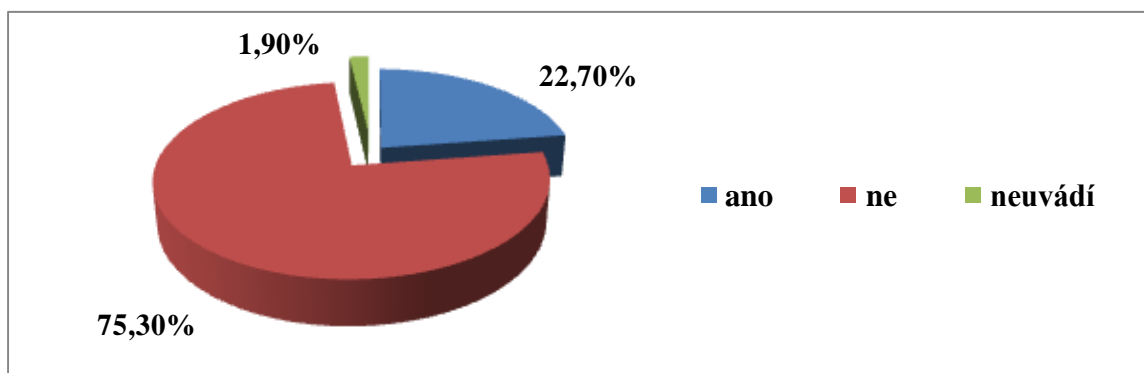

Graf č. 9 Struktura odpovědí vojáků na otázku č. 5

Přesto, že institut Komise pro rodinu je armádní institucí a s jejími příslušníky přicházejí v běžném životě u útvaru všichni vojáci do styku, je skutečností, že tento institut vnímá o 3,4% více rodinných příslušníků než vojáků samotných. Z rozhovorů s vybranými veliteli kontingentů a příslušníky Komise pro rodinu na toto téma vyplynulo, že je

pravděpodobné, že tato skutečnost může být zapříčiněna intenzivním působením členů Komise na rodinné příslušníky vojáka po dobu jeho působení v zahraniční operaci.

I toto je logické, protože Komise pro rodinu je primárně zaměřena na oblast poskytování sociální opory rodinným příslušníkům. Méně logické je již vysoké procento respondentů obou kategorií v odpovědi „ne“.

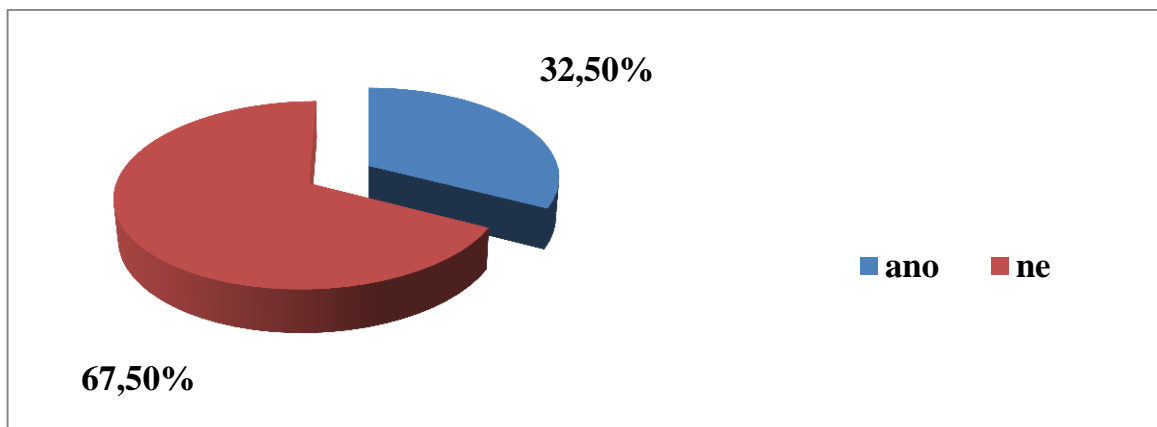

Graf č. 12 Struktura odpovědí rodinných příslušníků na otázku č. 6

Celková povědomost o Komisi pro rodinu je však u obou kategorií velmi nízká. Na základě doposud získaných informací o činnosti komise a zejména z osobních rozhovorů s rodinnými příslušníky jsem přesvědčena, že tato situace pravděpodobně není způsobena nečinností komisí, ale spíše nedostatečnou prezentací a propagací jejich aktivit.

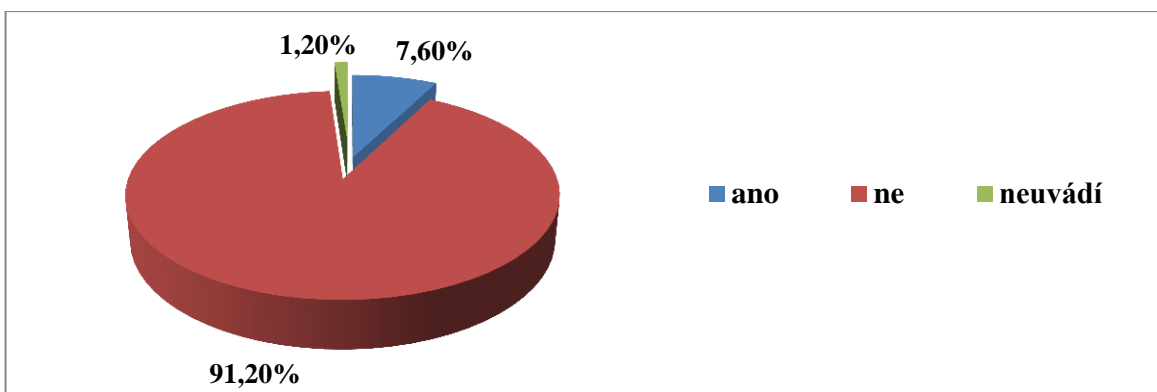
V konečném důsledku není podstatné, zda manželce vojáka pomůže svými radami a konzultacemi vojenský psycholog = příslušník útvaru či vojenský psycholog = člen útvarové Komise pro rodinu. Podstatné je, zda o možnostech pomoci a o tom, na koho se obrátit, rodinní příslušníci vědí.

Tvrzení, že si rodinní příslušníci často nejsou vědomi, že jim pomoc či radu nabízí či poskytují členové Komise pro rodinu, podporuje vyhodnocení odpovědí rodinných příslušníků na otázku č. 5: **„Kontaktoval Vás někdo z útvaru před či v období působení Vašeho partnera v misi, aby Vám poskytl informace či nabídl jakoukoli pomoc?“** Kladně odpovědělo 50 dotázaných rodinných příslušníků, to znamená 32,5% respondentů (viz Graf č. 19). Z nich celkem 24 uvedlo, že neznají institut Komise pro rodinu.

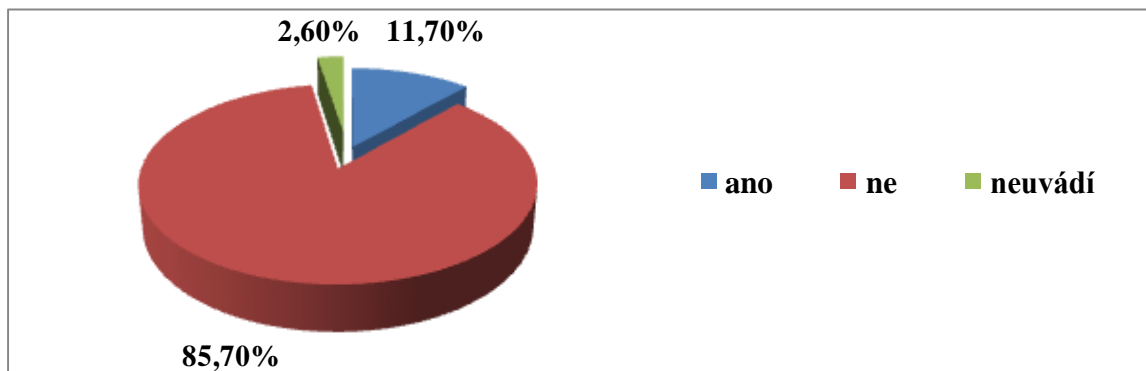

Graf č. 19 Struktura odpovědí rodinných příslušníků na otázku č. 5

Osobní styk s členem Komise pro rodinu prověřovala otázka č. 6 dotazníku pro vojáky (viz Graf č. 10) – „Přišel/přišla jste někdy osobně do styku s členem „Komise pro rodinu“?“ a stejně položená otázka č. 8 dotazníku pro rodinné příslušníky (viz Graf č. 14).

Graf č. 10 Struktura odpovědí vojáků na otázku č. 6

Graf č. 14 Struktura odpovědí rodinných příslušníků na otázku č. 8

I v odpovědích na otázku týkající se osobního styku s členem Komise pro rodinu vychází více než čtyřprocentní rozdíl ve prospěch rodinných příslušníků. Vojáci tedy buď neví

nebo si vůbec neuvědomují, že dotyčný je členem Komise pro rodinu, případně neměli potřebu kontakt vyhledat. Je pravděpodobné, že jednou z příčin této situace opět může být nedostatečná propagace aktivit Komise pro rodinu.

Volnou formou mohly obě kategorie respondentů vyjádřit své názory, zkušenosti a doporučení na překonávání dlouhodobé odloučenosti příslušníků rodin vojáků plnících úkoly v zahraničních operacích. Otevřená otázka č. 9 v dotazníku pro vojáky a otázka č. 13 v dotazníku pro rodinné příslušníky byly shodné:

„Uved'te, prosím, Vaše případné další poznatky (názory, zkušenosti, doporučení) o překonávání dlouhodobé odloučenosti příslušníků rodin vojáků/vojákyň plnících úkoly v zahraničních operacích.“

Odpovědi vojáků na uvedenou otázku lze shrnout do následujících, nejvíce se opakujících kategorií – oblastí:

- zlepšit telefonní a internetové spojení mise – domov, častější možnost telefonovat, rychlejší internet, možnost skype, zaslání balíčků vojákům;
- poskytovat informace rodinným příslušníkům o průběhu operace, komunikace armáda - rodina;
- velkým problémem je senzacechtivost médií, zkreslené zveřejňování informací;
- zlepšit informovanost vojáků i rodin o Komisi pro rodinu;
- zajistit psychologickou přípravu rodinných příslušníků před vysláním vojáka, zabezpečit případnou pomoc psychologa, právníka, kaplana;
- zabezpečit vzájemné seznámení, zprostředkovat kontakt rodin vojáků mezi sebou;
- vytvořit podmínky pro společnou dovolenou – rekreaci vojáka a jeho rodiny po návratu z mise;
- řádně se na odjezd připravit – uspořádat vztahy.

Celé znění vybraných názorů, komentářů a doporučení je uvedeno v příloze P XVI.

Z vyjádření rodinných příslušníků k otázce na téma překonávání odloučení či náměty a připomínky k činnosti Komise pro rodinu lze uvést zejména tyto:

- více informací o působení vojáků v misi, více informací o činnosti Komise pro rodinu, kontakty;
- včasné sdělování pravdivých informací, zlepšení komunikačních kanálů;
- množství aktivit, které mne zabaví, naděje a víru v to dobré – pozitivní myšlení;
- k činnosti komise – nevím, nepřišla jsem s ní do styku;
- zrušte mise;

Kompletní znění některých názorů a námětů je uvedeno v příloze P XVII.

Srovnáme-li výše uvedené nejčastější odpovědi vojáků a jejich rodinných příslušníků, snadno dojdeme k závěru, že návrhů vojáků je více a jsou mnohem rozmanitější. To je ale velmi zjednodušený pohled. Z celkového počtu 171 respondent – voják na tuto otevřenou otázku odpovědělo 49 vojáků (28,7%). Z celkového počtu 154 respondenti – rodinní příslušníci na tuto otázku odpovědělo 40 rodinných příslušníků (26%). Tuto otázku tedy zodpovědělo více respondentů - vojáků. Zaměříme-li se na obsah jednotlivých odpovědí, lze konstatovat následující:

- vojáci preferují zejména požadavek na dostatečné, kvalitní telefonické a rychlé internetové spojení s rodinou, zkrácení doby mise, dovolenou v průběhu mise, společnou dovolenou s rodinou po návratu;
- rodinní příslušníci (v 50% odpovědí) požadují více informací, pravdivé informace o situaci a působení partnerů – vojáků v misi, informace o činnosti Komise pro rodinu.

8.3 Výsledky dotazníku MOS

Součástí dotazníku pro rodinné příslušníky byl dotazník pro zjišťování vnímané sociální opory (Social support Survey MOS), který vyvinula skupina Rand and Medical Outcomes Study. Odráží skutečnost, jak jedinec subjektivně vnímá své sociální začlenění. Respondent odpovídá na otázky zakroužkováním příslušné číslice. Ta označuje hodnoty pětibodové Likertovy stupnice: (1) nikdy – (2) málokdy - (3) někdy – (4) většinou – (5) vždy (Kožený, Tišanská, 2003). Dotazník byl zařazen jako jedna z otázek vlastního dotazníku (viz příloha P XIV).

Výsledky odpovědí respondentů - rodinných příslušníků lze prezentovat na základě různých kritérií, zejména:

- porovnávat jednotlivé dimenze dotazníku mezi sebou s cílem získat přehled o intenzitě vnímání některé z dimenzí sociální opory a naopak;
- porovnávat jednotlivé otázky v každé z dimenzí samostatně s cílem získat přehled o bližší preferenci některé z vnímaných sociálních opor respondenty;
- sledování odpovědí „nikdy“ a „vždy“ v jednotlivých dimenzích či otázkách s cílem získat přehled o kriticky neuspokojovaných sociálních potřebách a naopak, o oblasti (oblastech), ve kterých respondenti pocítují maximálně možnou sociální oporu.

Níže uvedené výsledky budou prezentovány ve čtyřech dimenzích:

- praktická intervence, skutečná, hmotná podpora (tato dimenze byla zastoupena otázkami č. 1, 4, 11 a 14);
- emocionální blízkost, láska (otázky č. 5, 9 a 19);
- pozitivní sociální interakce (otázky 6, 10, 13 a 17);
- emocionální/informační opora, chápající autorita (tuto dimenzi sledovaly otázky 2, 3, 7, 8, 12, 15, 16 a 18).

Praktická intervence, skutečná, hmotná podpora

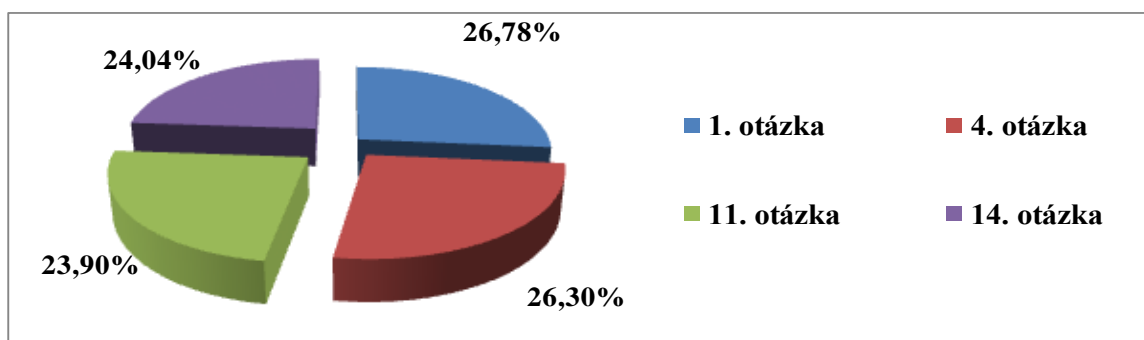
Průměry odpovědí respondentů na jednotlivé otázky v první dimenzi jsou velmi vyrovnané. Rozdíl mezi minimální a maximální hodnotou činí pouze 2,88%. To dokazuje, že konkrétní možnosti sociální opory v této dimenzi, prezentované v dotazníku čtyřmi otázkami, vnímají respondenti poměrně vyváženě.

Otázka č. 1: Někdo, kdo vám pomůže, když jste upoután na lůžko.

Otázka č. 4: Někdo, kdo vás vezme k lékaři, když to potřebujete.

Otázka č. 11: Někdo, kdo vám uvaří, když to nemůžete udělat sám.

Otázka č. 14: Někdo, kdo se vám postará o domácnost, když jste nemocný.

Graf č. 20 Odpovědi na otázky 1. dimenze sociální opory

Je zajímavé sledovat respondenty, kteří u všech otázek 1. dimenze (1, 4, 11 a 14) odpověděli maximem „vždy“. Ze 154 respondentů v kategorii rodinných příslušníků takto odpovědělo 13 respondentů, což tvoří 8,44%.

Žádný respondent neodpověděl na všechny otázky této dimenze minimem „nikdy“; jeden respondent odpověděl na tři ze čtyř otázek této dimenze „nikdy“, u poslední otázky této dimenze odpověděl „někdy“. I tato kombinace je velmi negativní. Musí se jednat o člověka – rodinného příslušníka, který nemá ve svém blízkém okolí nikoho, kdy by mu v případě potřeby pomohl.

Ve všech odpovědích této dimenze se objevilo jen 16 minimálních hodnot „nikdy“, což činí celkem 2,6%, což znamená, že sociální opora rodinným příslušníkům je v této dimenzi poskytována (případně byla by poskytována v případě potřeby) relativně dostatečně. Pokud se však k odpovědím s hodnotou „nikdy“ v této dimenzi připojí ještě i odpovědi s hodnotou „málokdy“ (72 odpovědí tohoto charakteru činí 11,7%), činí tyto

kategorie celkem 14,3% všech odpovědí v této dimenzi. Více než sedmina respondentů tedy „nikdy“ nebo „málokdy“ mohou využít sociální oporu svých blízkých či známých ve sledovaných oblastech.

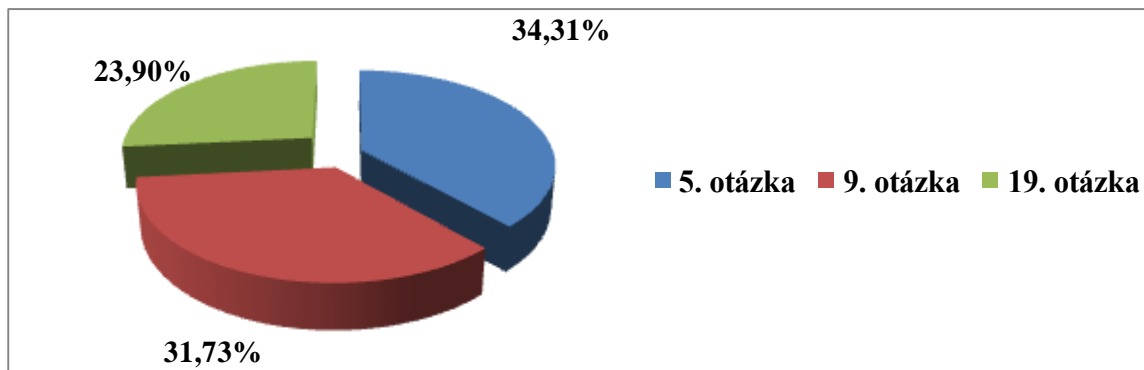
Emocionální blízkost, láska

Průměry odpovědí respondentů na jednotlivé otázky ve druhé dimenzi již sice nejsou tak vyrovnané jako v dimenzi první, rozdíly však nejsou výrazné. Rozdíl mezi minimální a maximální hodnotou činí 10,41%. To dokazuje, že respondenti více vnímají (chtěli by vnímat) lásku a sympatie projevované jejich osobě. Již méně jsou schopni vnímat opěťování svých vlastních citů, dá se také konstatovat, že méně vnímají to, že někdo potřebuje je samotné.

Otázka č. 5: Někdo, kdo vám projevuje lásku a sympatie.

Otázka č. 9: Někdo, kdo vás rád obejmě, když to potřebujete.

Otázka č. 19: Někdo, koho máte rád a kdo vás potřebuje.

Graf č. 21 Odpovědi na otázky 2. dimenze sociální opory

Jen 9 respondentů odpovědělo ve všech otázkách této dimenze odpovědí „nikdy“, což činí 1,95% všech odpovědí v této dimenzi. Dalších 52 odpovědí v této dimenzi mělo hodnotu „málokdy“, což činí 11,26%. Dohromady tedy hodnoty „nikdy“ a „málokdy“ tvoří 13,2% všech odpovědí této dimenze. Zhruba každá sedmá odpověď respondentů v této dimenzi je z hlediska vnímání sociální opory rodinnými příslušníky nízká, neuspokojivá.

Tři respondenti odpověděli na všechny otázky této dimenze odpovědí „málokdy“, což svědčí o tom, že pocítují velkou absenci sociální opory obsažené v uvedených třech otázkách. Dvacet osm respondentů naopak v této dimenzi odpovědělo na všechny otázky

odpovědi „vždy“ (18,2% všech respondentů; více než 2 x více v porovnání s předchozí dimenzí). Výrazně tedy převažuje počet respondentů, kteří pocítují v uváděných oblastech plné uspokojení.

Velmi zajímavé, nebo dokonce až zarážející jsou odpovědi dvou respondentů v této dimenzi. Jeden z nich odpověděl na jednotlivé otázky této dimenze v rozptylu 1 - „nikdy“, 3 - „někdy“, 4 - „většinou“, druhý dokonce 4, 1, 5 - „vždy“. V obou případech to svědčí o značném rozdílu mezi „poskytovaným“ a „přijímaným“ citem (nebo alespoň jeho vnímáním).

Pozitivní sociální interakce

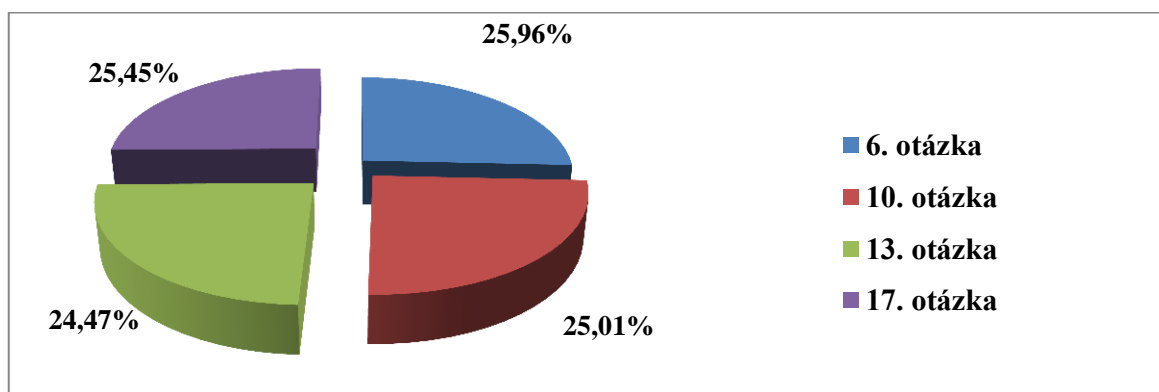
V odpovědích na otázky této dimenze je průměr nejvyváženější. Rozdíl mezi maximální a minimální průměrnou hodnotou činí jen 1,49%. S vysokou pravděpodobností to odráží zejména skutečnost, že respondenti mají nablízku osobu (osoby), které jim jsou schopny poskytnout sociální oporu zahrnutou v oblastech patřících do této dimenze, případně, že rozdíly ve vnímání „odlišností“ v těchto otázkách respondenty je minimální.

Otázka č. 6: Někdo, s kým je vám dobře.

Otázka č. 10: Někdo, s kým se dokážete uvolnit, uklidnit.

Otázka č. 13: Někdo, kdo vám pomůže zbavit se nepříjemných myšlenek.

Otázka č. 17: Někdo, s kým můžete dělat něco, co vám dělá radost.

Graf č. 22 Srovnání odpovědí na otázky ve 3. dimenzi sociální opory

Patnáct respondentů odpovědělo na všechny tyto otázky odpovědí s nejvyšší hodnotou - „vždy“, což činí 10,79% z celkového počtu respondentů. Odpověď „nikdy“ na některou z otázek dimenze uvedlo pouze 6 respondentů, což činí 1,08%, odpověď „málokdy“ 64 respondentů, což činí 11,51%. Dohromady tedy tuto pomoc velmi skepticky vnímá necelých 13% respondentů.

Tři respondenti odpověděli na všechny otázky této dimenze „málokdy“, jeden v početně vyrovnané kombinaci „nikdy“ (na 2 otázky) a „málokdy“ (na 2 otázky). Zajímavá je opět skutečnost, že 4 respondenti ve svých odpovědích na otázky této dimenze použili škálu s velkým rozpětím (1, 2, 4, 2; 1, 3, 2, 4; 1, 3, 2, 4; 5, 2, 1, 4). Zejména poslední uváděný respondent, který ve svých odpovědích uvedl jak nejnižší hodnotu vnímání sociální opory („nikdy“ – na otázku „*Někdo, s kým je vám dobře.*“), tak i hodnotu nejvyšší („vždy“ – na otázku „*Někdo, kdo vám pomůže zbavit se nepříjemných myšlenek.*“); přičemž lze konstatovat, že tyto otázky spolu velmi úzce souvisí. Osoba, se kterou je někomu dobře zpravidla i pomáhá zaplašit nepříjemné myšlenky.

Emocionální/informační opora, chápající autorita

Čtvrtá dimenze je zastoupena největším počtem otázek. Také v této dimenzi je procentuální zastoupení odpovědí respondentů vyvážené. V této i předchozích dimenzích to potvrzuje skutečnost, že se vždy jedná o otázky řešící vzájemně velmi související konkrétní oblasti sociální opory.

Otázka č. 2: Někdo, kdo vám bude naslouchat, když si potřebujete popovídat.

Otázka č. 3: Někdo, kdo vám poradí v kritické situaci.

Otázka č. 7: Někdo, kdo vám poskytne informace, které vám pomohou pochopit situaci.

Otázka č. 8: Někdo, komu se můžete svěřit nebo si popovídat o svých problémech.

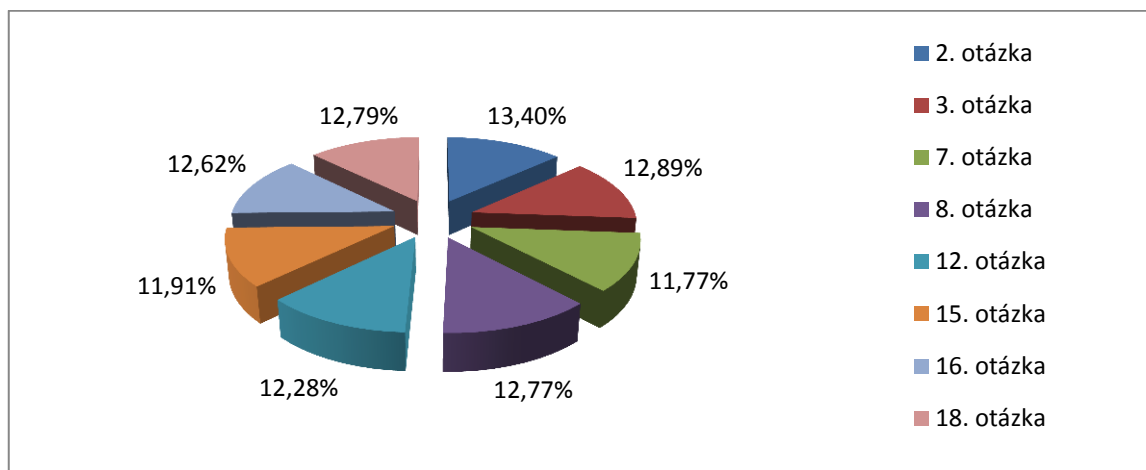
Otázka č. 12: Někdo, jehož radu opravdu potřebujete.

Otázka č. 15: Někdo, kdo sdílí vaše obavy a strachy.

Otázka č. 16: Někdo, na koho se můžete obrátit, jak řešit vaše osobní problémy.

Otázka č. 18: Někdo, kdo chápe vaše problémy.

Rozdíl mezi nejvíce a nejméně zastoupenou odpovědí (jejími procentuálními vyjádřeními) činí 1,63%. I v této dimenzi se vyskytli respondenti, kteří na všechny otázky odpověděli maximální hodnotou „vždy“. Bylo jich 10, což činí 7,19% všech respondentů.

Graf č. 23 Struktura odpovědí na otázky ve 4. dimenzi sociální opory

Jen 12 odpovědí ze všech otázek této dimenze bylo v kategorii „nikdy“ (1,08%), naopak 274 odpovědí v kategorii „vždy“ (24,64%).

Z vyhodnocení lze vyvodit závěr, že většina respondentů má ve svém okolí osobu (osoby), které v případě potřeby vyslechnou, poradí, pochopí.

Velmi zarážející je reakce jednoho z respondentů, který na 8 otázek této dimenze odpověděl v kategorii 4 – většinou (2 x) nebo 5 – vždy (5 x) a na jednu otázku – „Někdo, kdo vám poskytne informace, které vám pomohou pochopit situaci.“ v kategorii 1 – „nikdy“. Zcela jednoznačně tento respondent postrádá přítomnost či existenci osoby, která by mu mohla poskytnout konkrétní, vysvětlující informace, případně si přítomnosti takové osoby není vědom.

Vzájemné porovnání jednotlivých dimenzí v dotazníku

Důležitým zhodnocením dotazníku MOS je porovnání zastoupení jednotlivých dimenzí v odpovědích respondentů.

Vzájemným porovnáním celkových průměrů jednotlivých subškál – dimenzí je možné dojít k závěru, že **nejmenší oporu** rodinní příslušníci vojáků pocítují v dimenzi emocionální/informační podpora (3,6%). **Nejvyšší oporu** vnímají rodinní příslušníci v dimenzi emocionální blízkost/láska (3,8%). Stejně hodnoty byly zjištěny v dimenzi praktická intervence, skutečná, hmotná podpora a v dimenzi pozitivní sociální interakce (shodně 3,7%).

9 ZÁVĚRY VÝZKUMU

Z provedeného výzkumu – jak z výsledků rozhovorů s vybranými vojáky-účastníky zahraničních operací a členů Komise pro rodinu a s rodinnými příslušníky vojáků, tak zejména z dotazníkového šetření - lze vyvodit následující závěry:

- vojáci na jedné straně a jejich rodinní příslušníci na straně druhé vnímají sociální oporu poskytovanou (nabízenou) armádou prostřednictvím „Komise pro rodinu“ s rozdílnou intenzitou. Rodinní příslušníci mají větší zájem o poskytování informací či pomoc, vojáci menší;
- zejména z rozhovorů s veliteli kontingentů a některými členy Komise pro rodinu je patrné, že někteří vojáci nemají zájem na informovanosti svých rodinných příslušníků o jejich činnosti spojené s účastí na zahraniční operaci. Považují to za nepřiměřený zásah do svého soukromí, myslí si, že rodinné příslušníky nevědomost lépe ochrání před stresem. Jen složitě se od některých vojáků získávají kontakty na jejich rodinné příslušníky, aby mohli být informováni o průběhu zahraniční operace, ale zejména, aby se tito rodinní příslušníci mohli obrátit v případě potřeby o pomoc na příslušné armádní funkcionáře zůstávající po dobu zahraniční operace v mírové posádce;
- u útvarů a zařízení AČR postupně cca od roku 2006 vznikaly speciální týmy – Komise pro rodinu, které mají zabezpečit pomoc zejména rodinným příslušníkům vojáků po dobu jejich působení v zahraniční operaci. U některých útvarů je činnost členů Komise pro rodinu propracovanější a na velmi dobré úrovni, u některých útvarů zkušenosti teprve získávají. Činnost Komise pro rodinu primárně ovlivňuje skutečnost, jaký náhled má na tuto „aktivitu“ velitel útvaru;
- z osobního či telefonického kontaktu s příslušníky 6 útvarů vyplynulo, že u útvaru v Náměšti nad Oslavou není činnost Komise pro rodinu omezena na dobu působení příslušníků útvaru v zahraniční operaci, ale tato instituce pracuje permanentně;
- institut Komise pro rodinu nevešel do povědomí rodinných příslušníků vojáků, ale ani vojákům samotným (přestože se jedná o institut zřízený armádou). Pokud vojáci a rodinní příslušníci vnímají nějakou pomoc ze strany armády, považují

ji za pomoc armády jako takové, zastoupené příslušníkem útvaru nebo zařízení, u kterého voják slouží - je zařazen na systemizované místo;

- v konečném důsledku není podstatné, zda pomoc rodinným příslušníkům poskytuje „nějaký“ speciálně pro tento účel vytvořený institut – Komise pro rodinu. Primární význam má skutečnost, že se vojáci a jejich rodinní příslušníci mají na koho obrátit s žádostí o radu či pomoc a zda o této možnosti vědí;
- obě kategorie respondentů považují za nejdůležitější z hlediska vnímané sociální opory dostatečnou informovanost rodinných příslušníků o činnosti jejich partnerů při působení v zahraniční operaci.

10 DISKUZE

Zásadním námětem diskuze je návrh na **zabezpečení centrální metodické pomoci** při vzniku a organizování činnosti Komise pro rodinu u vojenských útvarů. V AČR působí konkrétní instituce, které deklarují, kromě jiných svých aktivit, že se zabývají také problematikou pomoci rodinným příslušníkům vojáků. Jedná se například o Oddělení humanitní služby či Psychologickou službu. Právě tyto instituce by se mohly ve spolupráci s velením armády metodicky podílet na konkrétních aktivitách útvarů ve prospěch rodinných příslušníků vojáků působících v zahraniční operaci. Tyto instituce by mohly, například ve spolupráci se Společným operačním centrem AČR, které je odpovědné za základní organizační záležitosti spojené se zahraničními operacemi, centrálně metodicky vést a usměrňovat práci Komise pro rodinu. Tím nemám na mysli pouhé vydání organizačního nařízení či úkolů, ale např. vypracování metodiky, spolupráce na tvorbě propagačních materiálů, konzultace v souvislosti s organizací psychologické přípravy atp.

Z provedeného výzkumu vyplývá jako vhodná a velmi prospěšná aktivita zorganizovat **psychologickou přípravu pro rodinné příslušníky** před vysláním vojáků do zahraniční operace a také před jejich návratem. Jeví se jako víc než vhodné připravit je na možné problémy nejen v období stresujícího odloučení, ale zejména po návratu vojáků z operace. Vojáci museli po celou dobu plnění úkolů v zahraniční operaci řešit problémy zcela odlišné od „běžných“ problémů rodinného života, mnoho těchto problémů se jim jeví a jeví jako nepoměrně důležitější (neustálé obavy o zdraví a život sebe sama a svých kolegů, vnímání složitosti místních obyvatel, kteří mnohdy žijí pod hranicí bídy apod.). Trvá poměrně dlouho, než si připustí, že závažným problémem pro rodinu v našich podmínkách jsou výchovné problémy s dětmi či relativní banalita jako oprava auta apod. Rodinní příslušníci vojáků musí být minimálně v období několika měsíců po návratu ze zahraniční operace připraveni na jinou reakci vojáků při prezentování a řešení těchto „běžných“ problémů. Součástí psychologické přípravy vojáků by se měly stát informace o možnostech pomoci také jejich rodinným příslušníkům překonat období odloučení.

Odborníci z výše jmenovaných armádních institucí mohou ve spolupráci s jednotlivými útvary navrhnout a zabezpečit těmto útvarům **informační letáky pro rodinné příslušníky** po vzoru letáku Skupiny speciálních sil (viz příloha P VI).

S velkým pozitivním ohlasem by se jistě také setkaly **vizitky pro rodinné příslušníky** s kontakty na členy Komise pro rodinu, tak jak je svého času připravil a rodinám poskytl prostějovský průzkumný prapor (viz příloha P VII).

Vznik **Komise pro rodinu u útvaru** je v současné době spojen s vysláním příslušníků toho kterého útvaru do zahraniční operace. Alespoň u útvarů, které jsem osobně navštívila, tomu tak bylo. Komise vzniká u toho útvaru, jehož příslušníci tvoří jádro kontingentu. Celý kontingent pak doplňují jednotlivci - příslušníci několika různých útvarů AČR. Tato skutečnost nemusí, ale mohla by komplikovat práci členů komise s jejich rodinnými příslušníky, kteří žijí v různých městech napříč republikou. Na základě pozitivní zkušenosti z činnosti Komise u útvaru v Náměšti nad Oslavou se jeví jako vhodné **zřídit Komise pro rodinu u všech vojenských útvarů tak, aby mohly pracovat trvale**, protože je reálné, že vždy bude některý z příslušníků útvaru aktuálně působit v zahraniční operaci. Jednotlivé komise by spolu mohly dle potřeby operativně spolupracovat, pro rodinné příslušníky by v případě potřeby mohla být pomoc mnohem dostupnější. Zřízení Komisí pro rodinu u každého útvaru není cílem, mělo by být prostředkem k poskytování informací či v případě potřeby k realizaci péče o rodinné příslušníky vojáka.

Výsledky práce příslušníků Komisí pro rodinu a její efektivita se logicky nedají měřit přes **finanční zabezpečení** této práce, přesto se však lze domnívat, že i v této oblasti by mohly orgány velení AČR učinit příslušná opatření ke zkvalitnění. Bylo by vhodné již při zpracovávání podkladů do plánů resortu obrany, jehož součástí jsou i plánované účasti sil a prostředků AČR v zahraničních operacích, alokovat finanční prostředky na práci Komisí pro rodinu. Nejednalo by se o nikterak vysoké částky. Setkání rodinných příslušníků organizovaná Komisemi pro rodinu jsou většinou zabezpečována malým občerstvením (káva, čaj, chlebíček) pro zúčastněné rodinné příslušníky, případně dalšími drobnými předměty pro děti. To vždy vyžaduje hledání finančních prostředků ze zdrojů útvaru, situaci ztěžuje skutečnost, že na tyto aktivity není možné čerpat prostředky ani z FKSP či fondu Komise pro prevenci SNJ. Například na předvánočním setkání rodinných příslušníků v Bučovicích malovaly děti vánoční přání pro tatínky, zdobily vánoční perníčky apod. s tím, že budou tyto dárečky v období vánoc tatínkům doručeny do Afghánistánu. I na takové z finančního hlediska „maličkosti“, jakými jsou pastelky,

upečení perníčků apod., v současnosti neexistují žádné oficiální zdroje. Je nutné ocenit, že se u útvaru najdou obětaví příslušníci, kteří nezištně nakoupí, zabezpečí. To je velmi záslužné a chvályhodné, ale nesystémové. Systémové řešení této oblasti by usnadnilo činnost členům Komise pro rodinu, realizace jejich aktivit by byla zabezpečena snáze a jednoznačněji.

Práce v Komisi není v žádném případě jednoduchá, nelze ji nařídit, nestačí vydat rozkaz. Získat důvěru těch, kteří potřebují pomoc, totiž vyžaduje opravdový zájem, nadšení a opravdovou snahu pomoci. Není snadné pomáhat lidem. Každý člověk je osobností, každý vyznává různé hodnoty, každý má jiné potřeby, nároky, zastává jiné názory. Vyhovět a pomoci všem není vůbec jednoduché. Ti, kdo se o to snaží, zaslouží respekt a velké uznání. Ať už se jedná o členy Komise pro rodinu nebo kteréhokoli příslušníka útvaru, kterému není lhostejné, jaké problémy musí řešit a s jakými těžkostmi se potýkají rodiny vojáků působících v zahraničních operacích.

ZÁVĚR

Aby člověk mohl dlouhodobě kvalitně plnit své povinnosti a úkoly vyplývající z jeho místa a úlohy v rodině, pracovním či jiném kolektivu, musí k tomu mít vytvořeny příznivé všestranné podmínky. Mezi tyto podmínky v širším smyslu lze zařadit i skutečnosti a okolnosti, které dotyčnému „vysílají signály“, že pokud bude potřebovat při svém působení pomoc, ví kde a na koho se s prosbou o pomoc obrátit. V ideálním případě mu bude tato pomoc nabídnuta, aniž by o ni žádal, protože někdo z jemu blízkých si všimne, že pomoc potřebuje.

V dobře sehraném týmu by mělo platit – pokud potřebuješ pomoc, neostýchej se o ni požádat; pokud můžeš a vidíš (cítíš), že někdo ve tvém okolí potřebuje pomoc, nabídni mu ji. Takový tým, s takovými vztahy mezi svými členy, má schopnost dosahovat velmi kvalitních výsledků a cílů.

Téma diplomové práce je zaměřeno na sociální oporu rodin vojáků, kteří plní úkoly v zahraničních operacích. Již základní specifika řešeného problému – poměrně dlouhá doba odloučení od rodin a nebezpečí spojená s výkonem funkce v zahraniční operaci podtrhují a zvýrazňují význam sociální opory. Nejen pro rodinné příslušníky, ale i vojáky samotné. Jedná se zde v jistém smyslu o spojené nádoby. Pokud bude pomoheno jedné straně, bude se cítit lépe i druhá strana.

Pokud si bude voják plnit úkol v zahraniční operaci jistý, že v případě potřeby se na území republiky najde někdo, kdo je připraven poskytnout jeho rodině ve složité situaci pomoc, bude se moci lépe soustředit na plnění svých úkolů. Na straně druhé: pokud bude mít rodina dostatek pro ni podstatných informací, poskytne-li rodinným příslušníkům např. vojenský psycholog radu o možných projevech chování a prožívání nejen jejich, ale i vojáků po návratu z mise, pomůže jim to lépe přečkat dobu odloučení i opětovné shledání. Jedná se o velmi důležitý fakt: pomůžeme-li rodině vojáka snáze překonat dlouhé stresující období odloučení, pomůžeme-li jí pochopit projevy chování vojáka, pomůžeme tím také jemu po návratu v jeho opětovném začlenění do „běžného života“.

V armádní organizaci existují určité organizační součásti a instituce, které mají vymezeny povinnosti směrem k poskytování pomoci – sociální opory rodinným příslušníkům vojáků. Legislativa k poskytování této pomoci je však rozporuplná, nejasná, z určitého pohledu

i nedokonalá. V mnohém záleží na osobním přístupu a chtění armádních funkcionářů, v mnohém na jejich obětavosti a empatii. V průběhu výzkumu byly zjištěny zajímavé skutečnosti, které by se mohly stát námětem k zamyšlení armádní i civilní odborné veřejnosti.

Zpracovaná diplomová práce by mohla sloužit k prohloubení znalosti problematiky v sociální oblasti, sociální opory rodin vojáků – rodinných příslušníků i samotných vojáků. Některé dílčí části práce, dílčí závěry, náměty, doporučení a konstatování by mohly být podnětem k dalšímu rozpracování, případně publikování a prezentaci mezi odbornou veřejností.

RESUMÉ

Sociální opora je v širším pojetí chápána jako uspokojování základních sociálních potřeb člověka prostřednictvím sociální interakce – stykem s druhými lidmi. Klíčovým faktorem realizace sociální opory jsou pozitivní mezilidské vazby a vztahy.

Diplomová práce řeší problematiku sociální opory jako protektivního faktoru usměrňujícího vliv nepříznivých životních událostí na psychiku a zdraví člověka. Toto obecné pojetí sociální opory je zde aplikováno na rodinu vojáka plnícího úkoly v zahraniční operaci.

Výzkumem provedeným s několika stovkami respondentů (dotazníkovým šetřením a řízenými polostrukturovanými rozhovory) byly posuzovány stanovené hypotézy práce a vyvozovány dílčí závěry, návrhy a doporučení pro zkvalitnění realizace sociální opory rodinným příslušníkům vojáků.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ

BAČOVÁ, V. (2007) *Sociální kapitál v psychologii*. Přehledové studie. In *Československá psychologie* 2007, 51, 4. Praha: ACADEMIA, s. 360-373, ISSN 0009-062X

BALLOVÁ, N., SALIGER, R., HODNÝ, J., PAVLÁT, J. (2009) *Zahraniční vojenské mise a partnerské soužití*. Poznatky z armádního sociologického výzkumu. In *Vojenské rozhledy* 2009, Praha: MO ČR, 4, s. 154-167, ISSN 1210-3292

DECKEROVÁ, J. (2010) *Co se šrámy na duši?* In *A-report 2010*. Praha: MO ČR, 3, s. 44-45, ISSN1211-801X

DOŇKOVÁ, O. (2010) *Sociální opora jako teoretické východisko sociální pedagogiky coby životní pomoci*. In Z. Bakošová & E. Syrek (Eds.). *Mezinárodní konference Sociální pedagogika ve střední Evropě: Vol. II. Sociální pedagogika ve střední Evropě – inovace a nové trendy* (s. 261-269). Brno: 2010, Institut mezioborových studií Brno

GILLERNOVÁ, I., BURIÁNEK, J. (1999) *Základy společenských věd. Základy psychologie, sociologie*. Praha: FORTUNA, 1999, 160 s. ISBN 80-7168-458-9

JUNG, L. a kol. (2011) *Pozemní síly v operacích*. Vojenský předpis. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2011, 294 s.

KARAFFA, V., BALABÁN, M., RAŠEK, A. (2009) *Vývoj bezpečnostní politiky a strategie ČR v období 1990-2009*. In *Vojenské rozhledy* 2009, Praha: MO ČR, 4, s. 5-22, ISSN 1210-3292

KOŽENÝ, J., TIŠANSKÁ, L. (2003) *Dotazník sociální opory - MOS: Vnitřní struktura nástroje*. In *Československá psychologie* 2003, Praha: ACADEMIA, 47, 2, s. 135-143, ISSN 0009-062X

KRAUS, B. (2008) *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3

KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et al. (2001) *Člověk, prostředí, výchova*. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2

- KRAUS, B., SÝKORA, P. (2009)** *Sociální pedagogika I*. Brno: BonnyPress, 2009, 106 s.
- KŘIVOHLAVÝ, J. (1986)** *JÁ A TY. O zdravých vztazích mezi lidmi*. Praha: AVICENUM, vyd. 2, 1986. 256 s.
- KŘIVOHLAVÝ, J. (1999)** *Moderátor zvládnutí zátěže typu sociální opory*. Přehledová studie. In *Československá psychologie 1999*, Praha: ACADEMIA, 43, 2, s. 106-118, ISSN 0009-062X
- KŘIVOHLAVÝ, J. (2002)** *Sociální opora v intervenčních programech*. Přehledová studie. In *Československá psychologie 2002*, Praha: ACADEMIA, 46, 4, s. 340-346, ISSN 0009-062X
- KULÍŠEK, J. (2011)** *Posttraumatická stresová porucha*. In *Vojenské rozhledy 2011*, Praha: MO ČR, 1, s. 94-113, ISSN 1210-3292
- KULÍŠEK, J. (2011a)** *Nasazení sil a prostředků rezortu Ministerstva obrany ČR do zahraničních operací*. Vojenský předpis. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2011, 118s.
- LACA, S. (2011)** *Sociální pedagogika*. Brno: Institut mezioborových studií, 2011. 211 s.
- MADARASOVÁ GECKOVÁ, A., ŠIMOVÁ, E., VAN DIJK, J. P. (2003)** *Starí rodičia ako zdroj sociálnej opory*. Výzkumné studie. In *Československá psychologie 2003*, 47, 1. Praha: ACADEMIA, s. 31-41, ISSN 0009-062X
- MAREŠ, J. a kol. (2001)** *Sociální opora u dětí a dospívajících I*. Hradec Králové: Nukleus, 2001. 152 s. ISBN 80-86225-19-4
- MAREŠ, J. a kol. (2002)** *Sociální opora u dětí a dospívajících II*. Hradec Králové: Nukleus, 2002. 181 s. ISBN 80 86225-36-4
- MAREŠ, J. a kol. (2003)** *Sociální opora u dětí a dospívajících III*. Hradec Králové: Nukleus, 2003. 188 s. ISBN 80-86225-47-1
- MŮHLPACHR, P. et al. (2011)** *Sociální pedagogika II*. Brno: BonnyPress, 2011, 250 s.
- NOVÝ, M. (2012)** *K otázce délky nasazení vojáků v zahraniční mírové operaci*. Vojenská psychologie. In *Vojenské rozhledy 2012*, Praha: MO ČR, 4, s. 122-127, ISSN 1210-3292
- POSPÍŠIL, M. (2007)** *Řešení konfliktů a stresů, manipulace v komunikaci*. Plzeň: KALOUS & SKŘIVAN, s.r.o., 2007. 306 s. ISBN 978-80-903529-1-9

RADVAN, E., VAVŘÍK, M. (2009) *Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách*. Brno: BonnyPress, 2009, 57 s.

SCHRAGGEOVÁ, M. (1996) *Životné udalosti a depresia – Časť 2: Vážnosť stavu depresivity vo vzťahu k životným udalostiam a sociálnej podpore*. Výzkumné studie. In *Československá psychologie* 1996, 40, 6. Praha: ACADEMIA, s. 488-501, ISSN 0009-062X

STEJSKAL, L. (2009) *Mise České republiky v Afghánistánu: Zkouška nových rozměrů*. In *Vojenské rozhledy* 2009, Praha: MO ČR, 4, s. 101-106, ISSN 1210-3292

ŠOLCOVÁ, I., KEBZA, V. (1999) *Sociální opora jako významný protektivní faktor*. Přehledové studie. In *Československá psychologie* 1999, 43, 1. Praha: ACADEMIA, s. 19-38, ISSN 0009-062X

ŠPAŇHELOVÁ, I. (2004) *Dítě v předškolním období*. Praha: Mladá Fronta, 2004, 76 s. ISBN 80-204-1187-9

TYRLÍK, M., MACEK, P., STEHLÍKOVÁ, J. (2008) *Zdroje důvěry při řešení partnerských konfliktních situací*. Předběžná sdělení. In *Československá psychologie* 2008, 52, 3. Praha: ACADEMIA, s. 276-288, ISSN 0009-062X

Elektronické zdroje

DUCHOVNÍ SLUŽBA AČR. *Oficiální stránky Duchovní služby Armády České republiky*. [online] © Duchovní služba AČR. [cit. 10.2.2013] Dostupné z <http://www.kaplani.army.cz/index.php?id=1>

FEDORKOVÁ, J. (2011) *Útěcha – podpora – povzbuzení*. Ministerstvo obrany [online] 22. 7. 2011 [cit. 30.12.2012]. Dostupný z http://www.acr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/_utecha-_podpora-_povzbuzeni_-57979/

KRPOUN, Z. (2012). *Sociální opora: shrnutí výzkumné činnosti v české a slovenské oblasti a inspirace do budoucnosti – nadané děti*. Přehledová studie. *E-psychologie* [online] 6 (1), s. 42-50 [cit. 2.7.2012]. Dostupný z [www: <http://e-psycholog.eu/pdf/krpoun.pdf>](http://e-psycholog.eu/pdf/krpoun.pdf). ISSN 1802-8853.

MILLOVÁ, K., BLATNÝ, M., & KOHOUTEK, T. (2008). *Osobnostné aspekty zvládania záťaže.* E-psychologie [online].2 (1), [cit. 26.6.2012]. Dostupný z www: <<http://e-psycholog.eu/pdf/millova-etal.pdf>>. ISSN 1802-8853.

PEJŠEK, J. (2013) *Vláda schválila vyslání vojáků do výcvikové mise EU v Mali.* Ministerstvo obrany [online] 6. 2. 2013 [cit. 15.2.2013]. Dostupný z <http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/tiskove-zpravy/06-02-13-:-vlada-schvalila-vyslani-vojaku-do-vycvikove-mise-eu-v-mali-79539/>

MINISTERSTVO OBRANY ČR. *Jak se stát profesionálním vojákem.* [online] © MO ČR – Ředitelství personální podpory, odbor doplňování vojenského personálu, 2011–2012 [cit. 15.2.2013] Dostupné z <http://kariera.army.cz/cz/profesional/8526/jak-se-stat-profesionalnim-vojakem>

MINISTERSTVO OBRANY ČR. *Češi končí působení v provinčním rekonstrukčním týmu.* [online] Copyright © 2004 — 2012. [cit. 15.2.2013] Dostupné z <http://www.mise.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/cesi-konci-pusobeni-v-provincnim-rekonstrukcnim-tymu-79366/>

MINISTERSTVO OBRANY ČR. *Historie zahraničních misí.* [online] Copyright © 2004 — 2012. [cit. 15.2.2013] Dostupné z <http://www.mise.army.cz/historie-misi/historie-zahranicnich-misi-3699/>

MINISTERSTVO OBRANY ČR. *Zákon č. 221/1999 Sb. o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů.* [online] Copyright © 2004 — 2012. [cit. 10.2.2013] Dostupné z <http://www.mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/dokumenty/zakony-a-provade-ci-pravni-predpisy-172/>

SEZNAM SCHÉMÁT

Schéma 1 Zdroje sociální opory	18
Schéma 2 Dimenze směru sociální opory	19
Schéma 3 Houseovo rozdělení sociální opory	21
Schéma 4 Funkce rodiny	27
Schéma 5 Funkce rodiny podle Parsonse	28
Schéma 6 Pojetí komplexní osobnosti vojáka	36

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1	Struktura respondentů – vojáků podle věku	58
Graf č. 2	Struktura respondentů – vojáků podle počtu absolvovaných operací	59
Graf č. 3	Struktura respondentů – vojáků podle aktuálního rodinného stavu	59
Graf č. 4	Struktura respondentů – rodinných příslušníků podle vztahu k vojákovi	60
Graf č. 5	Struktura respondentů – rodinných příslušníků podle vojenské profese	60
Graf č. 6	Struktura odpovědí na otázku č. 2 dotazníku pro vojáky	64
Graf č. 7	Struktura odpovědí na otázku č. 3 dotazníku pro vojáky	65
Graf č. 8	Struktura odpovědí na otázku č. 4 dotazníku pro vojáky	66, 74
Graf č. 9	Struktura odpovědí na otázku č. 5 dotazníku pro vojáky	68, 75
Graf č. 10	Struktura odpovědí na otázku č. 6 dotazníku pro vojáky	68, 77
Graf č. 11	Struktura odpovědí na otázku č. 7 dotazníku pro vojáky	69
Graf č. 12	Struktura odpovědí na otázku č. 6 dotazníku pro rodinné příslušníky	70, 76
Graf č. 13	Struktura odpovědí na otázku č. 7 dotazníku pro rodinné příslušníky	70
Graf č. 14	Struktura odpovědí na otázku č. 8 dotazníku pro rodinné příslušníky	71, 77
Graf č. 15	Struktura odpovědí na otázku č. 9 dotazníku pro rodinné příslušníky	71
Graf č. 16	Struktura odpovědí vojáků na otázku č. 8	72
Graf č. 17	Struktura odpovědí rodinných příslušníků na otázku č. 11	73
Graf č. 18	Struktura odpovědí rodinných příslušníků na otázku č. 3	74
Graf č. 19	Struktura odpovědí rodinných příslušníků na otázku č. 5	77
Graf č. 20	Odpovědi na otázky 1. dimenze sociální opory	81
Graf č. 21	Odpovědi na otázky 2. dimenze sociální opory	82
Graf č. 22	Srovnání odpovědí na otázky ve 3. dimenzi sociální opory	83
Graf č. 23	Struktura odpovědí na otázky ve 4. dimenzi sociální opory	85

SEZNAM PŘÍLOH

- P I Historie zahraničních misí
- P II Výpis ze Zákona č. 221/1999 Sb. o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů
- P III Osobní údaje pro případ vážného zranění či úmrtí
- P IV Informace Velitelství společných sil
- P V Výpis z Nařízení Ředitele Vojenského zpravodajství pro činnost Komise pro rodinu
- P VI Informační leták 601. skupiny speciálních sil Prostějov
- P VII Dopis velitele kontingentu – velitele 102. průzkumného praporu Prostějov
- P VIII Dopis velitele kontingentu – velitele 73. tankového praporu Přáslavice
- P IX Zvací dopis velitele 72. mechanizovaného praporu Přáslavice
- P X Setkání rodinných příslušníků u 74. lehkého motorizovaného praporu v Bučovicích
- P XI Dislokace útvarů a zařízení AČR zúčastněných v dotazníkovém šetření
- P XII Dotazník pro vojáky z povolání
- P XIII Vyhodnocení dotazníku pro vojáky z povolání
- P XIV Dotazník pro rodinné příslušníky vojáků
- P XV Vyhodnocení dotazníku pro rodinné příslušníky vojáků
- P XVI Názory a podněty vojáků k možnostem zmírnění stresující zátěže v důsledku dlouhodobého odloučení vojáka od rodiny
- P XVII Názory, podněty a zkušenosti rodinných příslušníků o překonávání dlouhodobého odloučení rodiny od vojáka

PŘÍLOHA P I:
Historie zahraničních misí

	NÁZEV	POČET	KDO	KDY
1.	POUŠTNÍ BOUŘE Osvobozovací operace	200	ČSLA	1990 - 1991 Kuvajt
2.	UNGCI Humanitární operace	320	AČR	1991 - 2003 Irák
3.	UNPROFOR Mírová mise	2250	ČSLA AČR	1992 - 1995 Země bývalé Jugoslávie
4.	UNCRO Mírová mise	750	AČR	3/1995 - 1/1996 Chorvatsko - Krajina
5.	UNTAES Mise - polní nemocnice	100	AČR	1/1996 - 1/1998 Chorvatsko - Vých. Slavonie
6.	IFOR, SFOR, SFOR II Mírová operace	6300	AČR	1996 - 12/2001 Bosna a Hercegovina, Chorvatsko
7.	AFOR 6. polní nemocnice	100	AČR	1999 Albánie + Turecko (zemětřesení)
8.	KFOR Mírová operace	3070	AČR	1999 - 2/2002 Kosovo
9.	ESSENTIAL HARVEST (TFH) Mírová operace	120	AČR	8 - 10/2001 Makedonie
10.	KFOR Česko-slovenský prapor	2400	AČR	2/2002 - 7/2005 Kosovo
11.	KFOR brigáda a úkolové uskupení Střed	3070	AČR	od 2005 Kosovo
12.	SFOR Velitelství + civilní spolupráce	42	AČR	2002 - 12/2004 Bosna a Hercegovina
13.	TRVALÁ SVOBODA Protiteroristická operace	612	AČR	3/2002 - 6/2003 Kuvajt
14.	ISAF Mírová operace - (6. a 11. polní nemocnice)	269	AČR	4/2002 - 1/2003 Afghánistán
15.	ISAF Polní chirurgický tým	11	AČR	1/2003 - 4/2003 Afghánistán
16.	IZ SFOR Kontingent 7. polní nemocnice	526	AČR	4/2003 - 12/2003 Irák, Basra

17.	IZ SFOR (MNF - I) Kontingent Vojenské policie	1273	AČR	12/2003 - 12/2006 Irák, Shaibah
18.	CONCORDIA operace EU	2	AČR	4/2003 - 12/2003 Makedonie
19.	ISAF EOD + meteo Letiště Kábul	350	AČR	od 3/2004 - 3/2007 Afgánistán
20.	TRVALÁ SVOBODA - 2004 601. skss	120	AČR	3 - 8/2004 Afgánistán
21.	WINTER RACE humanitární operace NATO v Pákistánu	29	AČR	Pákistán
22.	TRVALÁ SVOBODA - 2006 operace NATO v Afgánistánu	120	AČR	Afgánistán
23.	ALTHEA Operace Evropské unie Bosna a Hercegovina	400	AČR	Bosna a Hercegovina 2.12.2004- 26.6.2008
24.	MNF I Operace koalice mnohonárodních sil - Irák	423	AČR	-12/2008 Irák
25.	KAIA - ISAF Polní nemocnice na kábulském mezinárodním letišti KAIA	658	AČR	4/2007-12/2008 Afgánistán
26.	Výcviková mise NATO v Iráku - NTM - I	4	AČR	ukončena 28. 2. 2009
26.	Mise ISAF Uruzgán Ochrana a obrana obvodu nizozemské základny Camp Hadrian	200	AČR	ukončena 20. 3. 2009
27.	Operace Evropské unie "EUFOR" Čad (http://consilium.europa.eu)	2	AČR	ukončena 15. 3. 2009
28.	BALTIC AIR POLICING 2009 Litva	2 x 75	AČR	ukončena 1. 9. 2009
29.	TRVALÁ SVOBODA - 2008-2009 Afgánistán	3 x 100	AČR	2008 - 2009
30.	Vrtulníková jednotka HELI UNIT ISAF Afgánistán	7 x 100	AČR	2009 - 2011
31.	Úkolová uskupení 601. skss v misi ISAF Afgánistán, Nangarhár	2 x 100	601. skss	6/2011 - 6/2012
32.	BALTIC AIR POLICING 2012 Litva	2 x 64	AČR	ukončena 4. 1. 2013

Zdroj:

<http://www.mise.army.cz/historie-misi/historie-zahranicnich-misi-3699/>
citováno 29.1.2013

PŘÍLOHA P II:

Výpis ze Zákona č. 221/1999 Sb. o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů

Hlava VI

ZVLÁŠTNOSTI PRŮBĚHU SLUŽBY

§ 41

Zvláštnosti průběhu služby v zahraničí

(1) Na vojáky, kteří konají službu v jednotkách mnohonárodních ozbrojených sil a na jiné vojáky, kteří působí v zahraničí, se vztahují ustanovení tohoto zákona, nestanoví-li mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána, které upravují podmínky působení těchto jednotek a vojáků.

(2) Pro službu v zahraničí lze vojáka povolát do služebního poměru i na dobu kratší než 2 roky.

(3) Vojáka ke službě do zahraničí vysílá ministr nebo služební orgány, které k tomu ministr zmocnil.

(4) Službu v zahraničí vykonává voják ve služebním zařazení a v hodnosti v souladu s podmínkami stanovenými mezinárodními smlouvami, kterými je stát vázán.

§ 42

Zvláštnosti průběhu služby vojákyn

(1) Vojákyně nesmí být určována do služeb, jejichž výkon je pro ni fyzicky nepřiměřený, škodí jejímu organismu nebo ohrožuje její mateřské poslání.

(2) Těhotná vojákyně nesmí být určována do služeb, jejichž výkon podle lékařského posudku ohrožuje její těhotenství; to platí obdobně o matce do konce devátého měsíce po porodu.

(3) Těhotná vojákyně a vojákyně pečující o dítě mladší než 1 rok může být určována do nočních služeb, do služeb konaných nad základní týdenní dobu služby a do služební pohotovosti jen s jejím souhlasem.

(4) Těhotná vojákyně a vojákyně pečující o dítě mladší 8 let může být odvelena do jiného místa služebního zařazení, přeložena a vyslána na služební cestu nad základní dobu služby jen s jejím souhlasem.

(5) Nárok vojákyně na mateřskou dovolenou a na přestávky ke kojení se řídí zvláštním právním předpisem¹⁾, obdobně jako u žen v pracovním poměru.

(6) Ustanovení odstavce 3 a 4 se vztahují také na osamělé vojáky, kteří trvale pečují o dítě.

§ 43

Zvláštnosti průběhu služby vojáků, kteří se připravují k výkonu služby studiem

(1) Voják, který uzavřel dohodu o zvýšení nebo rozšíření vzdělání, má nárok na studijní volno.

(2) Ministerstvo stanoví vyhláškou rozsah a čerpání studijního volna.

§ 44

Zvláštnosti průběhu služby vojáků duchovních a příslušníků zdravotnické služby

Na vojáky, kteří konají službu jako duchovní, a na příslušníky zdravotnické služby se vztahuje tento zákon, nestanoví-li mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána²⁾, jinak.

ČÁST ČTVRTÁ

PÉČE O VOJÁKY

§ 60

Podmínky pro výkon služby

(1) Česká republika vytváří vojákům podmínky pro řádný, hospodárný a bezpečný výkon služby.

¹⁾ § 157 až § 161 zákoníku práce.

²⁾ Např. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 65/1954 Sb., o Ženevských úmluvách ze dne 12. srpna 1949 na ochranu obětí války.

Sdělení FMZV č. 168/1991 Sb.

Čl. 24 Ženevské úmluvy na ochranu obětí války.

Čl. 43 odst. 2 Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám.

Čl. 33 Ženevských úmluv o zacházení s válečnými zajatci.

Čl. 9 Dodatkového protokolu II. k Ženevským úmluvám.

(2) Česká republika je zejména povinna

- a) zajišťovat pro vojáky zdravotní péči,
- b) zřizovat, udržovat a zlepšovat sociální zařízení,
- c) pečovat o vzhled a úpravu míst, ve kterých vojáci vykonávají službu,
- d) vytvářet příznivé podmínky pro stravování vojáků,
- e) zajišťovat vojákům ubytování nebo byt,
- f) vytvářet podmínky pro soustavné vzdělávání a prohlubování kvalifikace vojáků v zájmu ozbrojených sil,
- g) zabezpečovat rekvalifikaci vojákům,
- h) vytvářet podmínky pro uspokojování kulturních, rekreačních a tělovýchovných potřeb a zájmové činnosti vojáků.

(3) Česká republika může poskytovat péči podle odstavce 2 písmena a), d) a h) nositelům osvědčení podle zvláštního právního předpisu³⁾ a jejich manželkám, popřípadě vdovám po nich, bývalým vojákům, kteří konali službu v jednotkách mnohonárodních ozbrojených sil v zahraničí, a bývalým vojákům, kteří jsou poživateli dávek důchodového pojištění, jež vyplácí ministerstvo.

§ 123

Náhrady při úmrtí vojáka následkem služebního úrazu nebo nemoci z povolání

Jestliže voják následkem služebního úrazu nebo nemoci z povolání zemřel, je stát povinen poskytnout pozůstalým

- a) náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením a pohřbem,
- b) náhradu nákladů na výživu pozůstalých,
- c) jednorázové odškodnění pozůstalých,
- d) jednorázové mimořádné odškodnění pozůstalých.

³⁾ Zákon č. 255/1946 Sb., o příslušnicích československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození, ve znění zákona č. 101/1964 Sb.

§ 124

Náhrada nákladů spojených s léčením a s pohřbem

(1) Účelně vynaložené náklady spojené s léčením a s pohřbem se hradí tomu, kdo tyto náklady vynaložil. Od nákladů spojených s pohřbem se odečte pohřebné, které se poskytuje podle zvláštního právního předpisu⁴⁾.

(2) Náklady na pohřeb jsou zejména náklady, které účtuje pohřební ústav, hřbitovní poplatky, cestovní výlohy, náklady na zřízení pomníku nebo desky a úpravu hrobu a jedna třetina přiměřených nákladů na smuteční ošacení pro pozůstalého manžela a pro každé pozůstalé dítě, které má nárok na sirotčí důchod z důchodového pojištění po zemřelém.

(3) Náhrada nákladů na zřízení pomníku nebo desky nesmí přesáhnout čtyřnásobek minimální mzdy¹³⁾.

§ 125

Náhrada nákladů na výživu pozůstalých

(1) Náhrada nákladů na výživu pozůstalých náleží pozůstalým, kterým zemřelý výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat.

(2) Při výpočtu této náhrady se vychází z průměrného platu zemřelého vojáka; náhrada nákladů na výživu všech pozůstalých nesmí však úhrnem převýšit částku, do které by příslušela zemřelému vojákovu náhrada za ztrátu na platu po skončení neschopnosti výkonu služby a může se poskytovat nejdéle do konce kalendářního měsíce, ve kterém by zemřelý voják dovršil 65 let věku. Ustanovení § 120 odst. 4 věty druhé a třetí platí obdobně.

(3) Náhrada nákladů náleží, není-li uhrazena dávkami důchodového pojištění, které se poskytují z téhož důvodu.

§ 126

Jednorázové odškodnění pozůstalých

Jednorázové odškodnění přísluší manželovi a dítěti, které má nárok na sirotčí důchod z důchodového pojištění po zemřelém. Dítěti přísluší ve výši dvacetinásobku minimální mzdy, manželovi ve výši dvanáctinásobku minimální mzdy. V odůvodněných případech se jednorázové odškodnění v úhrnné výši dvanáctinásobku minimální mzdy poskytuje též rodičům zemřelého.

⁴⁾ Zákon č. 117/1995 Sb.

§ 127

Jednorázové mimořádné odškodnění pozůstalých

(1) Pozůstalým po vojákově, který zemřel následkem úrazu při činnostech uvedených v § 122 odst. 1 až 3, náleží jednorázové mimořádné odškodnění pozůstalých. Pozůstalému manželovi a každému pozůstalému dítěti, které má nárok na sirotčí důchod z důchodového pojištění po zemřelém, náleží jednorázové mimořádné odškodnění ve výši poloviny částek uvedených v § 122 odst. 4. Osobám, které byly odkázány na vojáka výživou, náleží jednorázové mimořádné odškodnění pozůstalých rovným dílem v úhrnné výši osminásobku minimální mzdy.

(2) Ministr obrany může v případech hodných zvláštního zřetele zvýšit částky uvedené v odstavci 1 až na dvojnásobek.

Zdroj:

Zákon č. 221/1999 Sb. o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů. [online] Copyright © 2004 — 2012. [cit. 10.2.2013]

PŘÍLOHA P III:

Osobní údaje pro případ vážného zranění či úmrtí

Jméno a příjmení:	Středisko:
<u>Primární rodina:</u>	
Jméno a příjmení otce:	email:
Adresa bydliště, telefon, PSČ:	
Zdravotní stav: KOMPLIKACE: NE - ANO (upřesni):	
Vztah k mé osobě (označ vyhovující): bezproblémový něco mezi problémový	
Jméno a příjmení matky:	
email:	
Adresa bydliště, telefon, PSČ:	
Zdravotní stav: KOMPLIKACE: NE - ANO (upřesni):	
Vztah k mé osobě (označ vyhovující): bezproblémový něco mezi problémový	
Manželské soužití: BUDOU SI OPOROU - NEBUDOU SI OPOROU	
Sourozence/ci - jméno, věk, stav, kontakt (adresa, PSČ/telefon):	
<u>Nová rodina:</u>	
Jméno a příjmení manželky/přítelkyně (nevyhovující škrtni):	
Adresa bydliště, PSČ, telefon a email:	
Zdravotní stav (těhotenství, plánované operace atd.): KOMPLIKACE: NE - ANO (upřesni):	
Děti - jméno, věk :	
Doplňující otázky (doplň či přeškrtni nevhovující):	
1) Je někdo, komu nechci z výše jmenovaných tuto událost oznámit: NIKDO - ANO	
Pokud ano, jmenuj a uveď důvod neoznámění:	
2) Kdo bude v rodině osobou, o koho se rodina emocionálně opře?	
3) Kdo z rodiny bude tragickou zprávu nejhůře prožívat?	
4) Na koho z okruhu přátel se rodina případně obrátí o podporu?	
5) Kdo a v jakém termínu plánuje z výše uvedených dlouhodobý pobyt v zahraničí?	
NIKDO - konkretizuj:	
6) Máš zájem někoho jiného, mimo výše jmenované, informovat? (jméno, tel., adresu, váš vztah)	
7) Máš ještě nějaká jiná přání? Např. upřednostňuješ, aby rodině oznamoval trag. událost kněz? atd.	

Souhlasím s využitím těchto osobních údajů pouze v případě vážného zranění či tragické události.

Dnešní datum:

Podpis:

Doplněk tabulky vytvořený psychologem speciálních sil, slouží jako podklad pro práci Komise pro rodinu

Závěrečné otázky:		
1) Komu z uvedených členů rodiny máme adresovat dopis informující z pozice velitele útvaru o vašem vyslání do zahraničí? Jméno a příjmení: Jeho/její adresa, PSČ: V jakém vztahu je k vaší osobě? Např. otec, bratr, manželka, přítelkyně... V úvodu dopisu jeho/jí máme oslovit jako: (např. paní, slečno...)		
2) Kdo je v případě vašeho zranění/smrti kontaktní osobou číslo 1.? Pokud to není osoba uvedená na předchozí straně, uveďte i její adresu, PSČ, telefon a váš vztah k ní:		
3) Souhlasíte, aby Komise pro rodinu pravidelně (1 x měsíčně) volala?	ANO	NE
4) Komu máme pravidelně 1x měsíčně telefonovat? Uveďte jméno, telefon a vtať k vaší osobě.		
5) Přejete si informovat rodinu o možnosti zaslat balíček do místa vašeho působení?	ANO	NE
6) Koho máme v případě vašeho zájmu informovat?		
7) Přejete si informovat rodinu o pořádaných společenských akcích?	ANO	NE
8) Koho máme v případě vašeho zájmu informovat? Uveďte telefon, v případě zájmu mail.		
9) Komu zavolat při 1. kontaktu Komise pro rodinu? Pro ověření tel. kontaktů a příchodu dopisu. Uveď jméno, telefon, vztah k vaší osobě:		

Zdroj:

601. skupina speciálních sil

PŘÍLOHA P IV:**Informace Velitelství společných sil****Pomoc pro rodiny a osoby blízké vojáků vyslaných do zahraniční mise:**

Velitelství společných sil vydává tuto „informaci“ jako projev maximální snahy být nápomocným při řešení složitých životních situací rodiny vojáka sloužícího v zahraniční misi. Rodinní příslušníci a osoby blízké mohou proto využít služeb orgánů vysílajících vojenských útvarů a Velitelství společných sil a obracet se na ně při řešení problémů v těchto oblastech:

- 1) Pokud situace vyžaduje okamžité, případně časově omezené řešení, které nesnese odklad, je možné se přímo obrátit na velitelské orgány vysílajícího útvaru, který zabezpečí základní informační a realizační servis. Každý útvar v podřízenosti společných sil má k tomu odborné předpoklady (fungující právní, lékařskou – OŠ a VN, psychologickou ekonomickou a duchovní službu). Každý velitel, pokud se na něj rodina nebo blízká osoba vyslaného vojáka obrátí, je povinen v rámci svých možností poskytnout požadovanou pomoc (nařízení velitele společných sil)
- 2) Velitelství společných sil ve spolupráci s vysílajícími vojenskými útvary zabezpečuje tuto oblast pomoci rodinám a blízkým osobám vojáků vysílaných do zahraničních misí prostřednictvím realizačních týmů vojenských útvarů a Vel. společných sil. Na tyto týmy se mohou rodinní příslušníci a blízké osoby obracet se žádostí o pomoc.

V čele realizačního týmu **Velitelství společných sil** je zástupce velitele společných sil genmjr. Ing. XXX, a tým tvoří:

- právní služba: Skupina právní služby VelSpS, tel. kontakt: **+420 973 XXX XXX**
- zdravotnické zabezpečení: Oddělení zdravotnického a veterinárního zabezpečení, tel. kontakt: **+420 973 XXX XXX, 973 XXX XXX, 973 XXX XXX,**
- psychologická služba: psycholog VelSpS, tel. kontakt: **+420 973 XXX XXX,**
- duchovní služba: kaplan společných sil, tel. kontakt: **+420 973 XXX XXX,**
- ekonomická služba, tel. kontakt: **+420 973 XXX XXX,**
- operační dozorčí Velitelství společných sil, tel. kontakt: **+420 973 XXX XXX**
- operační dozorčí 7. mb., tel. kontakt: **+420 973 XXX XXX**

V čele realizačního týmu **73. tankového praporu** vysílajícího vojáka do zahraniční mise je velitel (příp. zástupce velitele) a tým tvoří:

- právní služba útvaru,
- zdravotní zabezpečení (posádková OŠ),
- psychologická služba útvaru,
- ekonomická služba útvaru.

Kontakt: asistentka velitele 73.tpr – **+420 973 XXX XXX, 724 XXX XXX,**
dozorčí 73.tpr – **+420 973 XXX XXX,**
právní poradce – **+420 973 XXX XXX,**
velitel 1. mechanizované čety ppor. XXX – **+420 973 XXX XXX**

Rodinní příslušníci a osoby blízké mohou využít dle vlastního uvážení nabídku pomoci jak realizačního týmu velitelů vysílajícího útvarů prostřednictvím těchto velitelů, tak realizačním týmem Velitelství společných sil, dle uvedených kontaktů.

Zdroj:

73. tankový prapor Přáslavice

PŘÍLOHA P V:

Výpis z Nařízení Ředitele Vojenského zpravodajství pro činnost Komise pro rodinu

Zásady činnosti Komise pro rodinu

Úvod

- ❖ Na základě předchozích zkušeností a tradice VÚ 8280 poskytovat odbornou péči o rodinné příslušníky v průběhu nasazení v zahraniční misi se jeví jako nezbytně nutné splnit opatření zaměřená na všestrannou péči o vojáky a jejich rodinné příslušníky (osoby blízké).
- ❖ Rodinným příslušníkem se pro účely tohoto nařízení rozumí osoby blízké nebo osoby ve společné domácnosti ve znění § 115 a § 116 zákona číslo 40/1964 Sb., občanský zákoník.
- ❖ Dále se pro účely tohoto nařízení rozumí z hlediska informační činnosti osobou blízkou osoba uvedena příslušníkem KSS v rámci pohovoru před výjezdem do mise jako osoba kontaktní.
- ❖ Po dobu nasazení v zahraniční misi je Komise pro rodinu personálně zabezpečena VÚ 8280 Prostějov. Pouze v případě vážné události velkého rozsahu (viz str. 4) podporuje činnost Komise pro rodinu skupina psychologů z VZ.

Členové a úkoly

Předseda

- zastřešuje a komunikuje s kontingentem – vydává pokyny Komisi pro rodinu na základě pravidelného kontaktu s velitelem kontingentu, nese hlavní zodpovědnost,
- dohlíží na chod celé komise,
- řídí a organizuje pravidelná setkání Komise, 1 x za týden.

Operátor (dle počtu osob v zahraničí – 1 až 2 – nutná vzájemná koordinace)

- aktivní – obvolávající (i e-mailem) pravidelně rodiny – má předem určen systém kontaktu s rodinou a pravidelně jej dodržuje, každá změna je pro rodinu psychicky náročná, proto upozorňuje na „bezpečné“ změny v rytmu volání nejprve zprávou SMS,
- tlumočí veškeré informace (od velitele kontingentu, od kontaktovaných rodin),
- zná konkrétní osoby, místo, klimatické podmínky a běžný chod v misi,
- zná osoby doma a má s nimi vřelý vztah,
- má osvojenou znalost vedení rozhovoru – zásady nejprve řečeného atd.

Psycholog

- vyčkává a nabízí – činnost hlavně před výjezdem a po příjezdu ze zahraniční mise (= v případě dobrého průběhu),
- dohlíží na nepodcenění péče po návratu,
- v případě zranění či smrti řídí Krizový tým psychologů v ČR,

- výhodou je znalost prostředí, lidí v misi i doma,
- definuje nabídku psychologické péče před odjezdem - jak lidem v kontingentu, tak rodinám doma,
- rozděluje si kompetence a vzájemně spolupracuje při řešení vztahových problémů s psychologem v zahraniční misi,
- podrobněji viz psychosociální podpora.

Právník

- vyčkává a nabízí
- činnost dle požadavků rodin, funkční náplně a nastavení úvodní role,
- vede dokumentaci a zápisy z porad komise.

Organizace

- ❖ Činnost Komise pro rodinu zahájit nejpozději jeden měsíc před vysláním KSS, práci komise ukončit dva měsíce po návratu z mise.
- ❖ Využít v nezbytné míře prostředků (např. služební GSM telefony, služební poštu, služební vozidla).
- ❖ Průběžně vyhodnocovat svou činnost.
- ❖ Komplexní vyhodnocení práce ukončit do dvou měsíců po návratu ze zahraniční mise.

Hlavní úkoly

Před výjezdem do zahraniční mise

- ❖ Rozeslat všem označeným kontaktním osobám informativní dopis velitele útvaru do jednoho týdne před odletem, v němž rodinné příslušníky seznámit:
 - s kontaktními telefonními čísly **“Nonstop linky pomoci“**,
 - s komplexní nabídkou služeb odborných garantů informačního, psychologicko-poradenského a právního servisu.
- ❖ Dnem odeslání dopisů zřídit „Nonstop linku pomoci“ a e-mailovou kontaktní adresu.
- ❖ Příprava a zaměstnání před misí – informovat o smyslu a možnostech Komise pro rodinu.
- ❖ Provést první kontakt se všemi označenými rodinnými příslušníky před odletem do mise (provést představení členů komise a ještě jednou nabídnout možnosti pomoci). – viz systém kontaktu zavedený npor. Mgr. XY.
- ❖ Zavede se tzv. pracovní sešit a určí se datумы porad komise.
- ❖ Pravidelně minimálně jednou týdně provést zasedání Komise pro rodinu.
- ❖ Připravit databázi kontaktů a sešit zápisů každého kontaktu s rodinnými příslušníky (vést evidenci podle vzoru).
- ❖ Členové komise obdrží VIP mobilní telefony s neomezeným tarifem.
- ❖ Vyškolit členy Komise pro rodinu v základních zásadách pro oznamování vážných či tragických událostí rodinným příslušníkům.
- ❖ Umožnit osobní setkání a předání telefonních kontaktů a osobních údajů mezi členy Komise pro rodinu a vojenskými psychology z VZ.

V průběhu plnění úkolů zahraniční mise

- ❖ Aktivním přístupem zabezpečit telefonický kontakt s rodinnými příslušníky minimálně 1x měsíčně, u rizikových rodin řešit osobním kontaktem (vést evidenci).
- ❖ Aktivně reagovat na jakýkoliv vzniklý rodinný problém všestrannou pomocí (právní servis, psychologický servis, velitelské opatření).
- ❖ Ve spolupráci s velitelem KSS zabezpečit včasné informování o mimořádných událostech u jednotky v předstihu před sdělovacími prostředky.
- ❖ V případě zranění (úmrť) vojáka nasazeného v misi (oznamuje osobně příslušník komise za účasti psychologa a lékaře) plně zabezpečit rodinu podle N NGŠ č.j.40044-48/2003 -1407 ze dne 19. srpna 2003.
- ❖ Připravit minimálně dvě kulturní akce pro rodinné příslušníky.
- ❖ V případě vážné či tragické události postupovat podle pokynů platných pro událost malého či velkého rozsahu (viz níže)

Činnost v případě vážné události menšího rozsahu

- ❖ Vážnou událostí menšího rozsahu se pro účely tohoto nařízení rozumí každé vážné zranění či úmrtí jednoho profesionálního vojáka VÚ 8280 v období působení v zahraniční misi.
- ❖ Negativní zprávu osobně oznámit co nejdříve rodinným příslušníkům členem Komise pro rodinu.
- ❖ V prvním kontaktu s rodinnými příslušníky reprezentuje útvar člen Komise pro rodinu a psycholog.
- ❖ V následných kontaktech s rodinou umožnit všem členům využít finančního či lékařského útvarového odborníka pro potřeby rodinných příslušníků.
- ❖ Respektovat v případě úmrtí potřeby rodinných příslušníků po čtyři kritická období:
 - v průběhu oznámení vážné události,
 - v době příletu rakve ze zahraničí,
 - do období pohřbu,
 - v následné dlouhodobé péči.
- ❖ Další průběh osobního kontaktu s rodinnými příslušníky, jeho četnost a formu vykonávat dle zájmu a potřeb rodinných příslušníků a konzultací s řídicím psychologem: Mgr. XY.
- ❖ Výdaje vynaložené na zajištění kontaktu s rodinou projednat s předsedou Komise pro rodinu a zpětně proplatit.
- ❖ Pravidelně informovat o změnách potřeb rodinných příslušníků na poradách Komise pro rodinu a kooperovat s psychologem kontingentu.

Činnost v případě vážné události velkého rozsahu

- ❖ Vážnou událostí velkého rozsahu se pro účely tohoto nařízení rozumí každé vážné zranění či úmrtí více než jednoho profesionálního vojáka VÚ 8280 v období působení v zahraniční misi.
- ❖ Negativní zprávu osobně oznámit co nejdříve rodinným příslušníkům členem Komise pro rodinu v doprovodu psychologa.

- ❖ Pro tyto případy vyčlenit psychology VZ, kteří budou vypomáhat v oznamování tragické zprávy rodinným příslušníkům a odborně zajišťovat péči o rodinné příslušníky do dne pohřbu.
- ❖ Po tuto dobu zbavit psychology VZ všech jiných pracovních povinností.
- ❖ Umožnit všem členům oznamujícím událost velkého rozsahu využít finančního či lékařského útvarového odborníka pro potřeby rodinných příslušníků.
- ❖ Použít u výše uvedených osob všechny dostupné prostředky k rychlému a bezpečnému transportu ke skupině oznamovatelů a provést proces oznámení. V tomto případě budou všechny náklady na dopravu, ubytování a jiné nezbytně nutné nečekané výdaje projednány s předsedou Komise pro rodinu a zpětně proplaceny.
- ❖ Respektovat v případě úmrtí potřeby rodinných příslušníků po čtyři kritická období:
 - v průběhu oznámení vážné události,
 - v době příletu rakve ze zahraničí,
 - do období pohřbu,
 - v následné dlouhodobé péči.
- ❖ Další průběh osobního kontaktu s rodinnými příslušníky, jejich četnost a formu vykonávat dle zájmu a potřeb rodinných příslušníků a konzultací s řídicím psychologem: Mgr. XY.
- ❖ Výdaje vynaložené na zajištění kontaktu s rodinou projednat s předsedou Komise pro rodinu a zpětně proplatit.
- ❖ Pravidelně informovat o změnách potřeb rodinných příslušníků na poradách Komise pro rodinu a kooperovat s psychologem kontingentu.

Po návratu z mise

- ❖ Připravit a odeslat děkovný dopis velitele KSS nejpozději 7 dnů po návratu z mise.
- ❖ Nabídnout individuální konzultace s psychologem a terapie v případě výskytu N-SPJ.
- ❖ V případě zranění nebo úmrtí příslušníka KSS pravidelně sledovat psychický stav rodinných příslušníků (zvát na oslavu výročí útvaru).
- ❖ Poděkovat rodinám na společném setkání s velitelem KSS (společenský večer).
- ❖ Po dvou měsících po návratu provést výzkum potřeb a postojů rodin (přípravit dotazník, odeslat a vyhodnotit závěry).

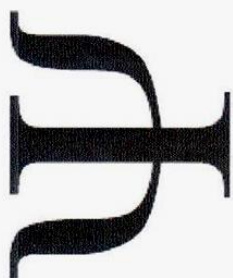
Závěr

- ❖ Zpracovat závěrečné hodnocení efektivity prováděných opatření a závěry plně aplikovat při přípravě nadcházející mise.

Prostějov, květen 2008

PŘÍLOHA P VI:

Informační leták 601. skupiny speciálních sil Prostějov

Zahraniční mise

Výjezd do zahraniční mise je náročnou životní situací a zkouškou nejen pro vojáka, ale i pro celou jeho rodinu. Život v misi ubíhá jiným časem a v jiném tempu než život doma. Vojáci jsou v misi odtrženi od „běžného“ života doma, i když jsou se svými blízkými v telefonickém nebo e-mailovém kontaktu.

Jak voják vracející se z mise, tak i rodina se za dobu jeho nepřítomnosti změní. Vojáka mění válečná zkušenost. Děti rostou a osvojují si ve škole nové dovednosti. Manželky a další členové rodiny na sebe musí převzít více odpovědnosti v rodině. Každý si musí zvyknout na novou situaci a zároveň se připravit na to, že problémy, které byly ve vztahu před odjezdem do mise, se mohou po návratu vrátit.

RODINY

Před odletem:

- ✓ Termin odletu se může měnit, což může být stresující.
- ✓ Budte zodpovědní – mluvte o možných situacích, které mohou nastat a pokuste se na ně připravit, vyslovte své obavy, hledejte společně řešení.
- ✓ Přichází nová situace, která s sebou nese nové kompetence i zodpovědnost.
- ✓ Dobré rozloučení je předpokladem dobrého návratu.

V průběhu mise:

- ✓ Odloučení je vždy stresující.
- ✓ Vyvářte si nový systém fungování.
- ✓ Projevte zájem o partnera, doručení balíček nebo zasláné nové fotografie jsou pro mnohé nedocenitelné.
- ✓ Úroveň komunikace s Vaším blízkým ovlivňuje atmosféru návratu.
- ✓ Partnerské problémy během odloučení, vážná rozhodnutí (rozpad vztahu, finanční investice) neřešte formou e-mailu či SMS nebo bez vědomí partnera, ale vyhledejte nabízenou pomoc.
- ✓ Komunikujte s dětmi, vysvětlete, co se děje a proč se to děje.
- ✓ Nežádejte přesné datum návratu, je vždy nejisté.
- ✓ Připravte se na sledování, ale bez velkých překvapení.

VOJÁCI

Před odletem:

- ✓ Včas a pravdivě informujte rodinu o odjezdu do mise.
- ✓ Snažte se strávit co nejvíce času před odletem s blízkými, s rodinou.
- ✓ Před odletem se domluvíte, jak budete informovat rodinu a komunikovat s ní.
- ✓ Budte zodpovědní – mluvte o možných situacích, které mohou nastat a pomozte rodině se na ně připravit, vyslovte své obavy, hledejte společně řešení.
- ✓ Dokončete a zařídte vše rozdělané v práci i doma.
- ✓ Strach, úzkost a nejistota z nadcházejících měsíců jsou běžné. Mluvte o nich s kolegy, psychologem...
- ✓ Odjezd do mise není řešením problémů.
- ✓ „Cestovní horečka“ zvyšuje napětí a nervozitu.

V průběhu mise:

- ✓ Pravidelně komunikujte s rodinou, projeďte zájem o partnera a blízké, jaké mají problémy, co je nového.
- ✓ Odloučení je vždy stresující.
- ✓ Rodina si vytváří nový systém fungování bez Vás.
- ✓ Úroveň komunikace s domovem ovlivňuje atmosféru návratu.

- ✓ Vyvarujte se vážných rozhodnutí během mise.
- ✓ Zvažujte množství utrácených peněz v průběhu mise.
- ✓ Připravte rodinu na to, že termín návratu se může změnit.
- ✓ V době Vaší nepřítomnosti se toho v rodině mnoho mění – chod domácnosti, finance, děti rostou a vyvíjejí se.
- ✓ Návrat domů plánujte společně, nesnažte se o velká překvapení.

Po návratu:

- ✓ Návrat je plný emocí, prožitků a očekávání, není o nic jednodušší než odlet a pobyt v misi.
- ✓ Dlouhodobě odloučení mění vztahy, dejte si čas se znovu poznat.
- ✓ Komunikujte a nechtějte, aby vše bylo stejné jako před odjezdem. „NEBUDE!“
- ✓ Doba mise byla náročná nejen pro Vás, ale i pro Vaše blízké – dejte jim najevo, že oceňujete, jak to zvládli.
- ✓ Dejte i ostatním příležitost mluvit o jejich pocitech a starostech.
- ✓ Dejte čas sexu i intimitě – první sex po návratu nemusí být dokonalý.
- ✓ Nepokoušejte se dohnat ztracený čas a zážitky.
- ✓ Po návratu by měla mít rodina přednost před přáteli.
- ✓ Problematické reakce dětí zvládněte citlivou spoluprací, tolerancí a láskou.
- ✓ Nedějte žádná vážná a radikální rozhodnutí do 2-4 měsíců po příjezdu.

Po návratu:

- ✓ Návrat je plný emocí, prožitků a očekávání, není o nic jednodušší než odlet Vašeho blízkého a dlouhé odloučení.
- ✓ Dlouhodobé odloučení mění vztahy, dejte si čas znovu se poznat.
- ✓ Nechtejte hned řešit problémy.
- ✓ Komunikujte a nechtejte, aby vše bylo stejné jako před odjezdem. „NEBUDE!“
- ✓ Dlouhodobé odloučení může v intimním životě přinést pocit vzájemného odříznutí – nelekejte se, takové pocity jsou běžné.
- ✓ Postupně dojde k novému nastavení pravidel pro chod rodiny a domácnosti.
- ✓ Vyslovte partnerovi uznání, zaslouží si to.
- ✓ Problematické reakce dětí zvládnete citlivou spoluprací, tolerancí a láskou.
- ✓ Nedělejte žádná vážná a radikální rozhodnutí do 2-4 měsíců po přijetí.
- ✓ Respektujte se navzájem.

OBVYKLÉ PROŽITKY PO NÁVRATU

- ✓ Cítím se emočně na dně (depresivní stavy).
- ✓ Nedokážu spát ani si odpočinout.
- ✓ Nikdo nerozumí tomu, co jsem prožil.
- ✓ Moji kamarádi jsou jiní.
- ✓ Moje děti mi připadají zmatené a nejisté.
- ✓ Jsem stále napjatý/á, ostražitý/á.

Krátkodobé projevy tohoto chování jsou obvyklé. Dlouhodobé projevy tohoto chování vyžadují odbornou pomoc.

MISE

jako náročná životní

situace

NEOBVYKLÉ PROŽITKY A CHOVÁNÍ

- ✓ Vybavování či znovuprožívání událostí – živé vzpomínky a sny.
- ✓ Vyhýbání se okolnostem souvisejícím s touto událostí.
- ✓ Obtěže s usínáním, agresí, koncentrací, nadměrnou lekasostí, s pocením.
- ✓ Chování je výrazněji jiné než před odjezdem.

V těchto případech doporučujeme co nejdříve vyhledat odbornou pomoc.

KDE HLEDAT POMOC

Nonstop linka Komise pro rodinu

plk. Ing.- velitel VÚ 8280
(973 XXX XXX, 602 XXX XXX)

kpt. Ing. - operátor
(973 XXX XXX, 725 XXX XXX)

rtn. - operátor
(973 XXX XXX, 725 XXX XXX)

Mgr. - psycholog
(973 XXX XXX, 602 XXX XXX)

Ing. - právník
(973 XXX XXX, 602 XXX XXX)

e-mail: komise_pro_rodinu@601skss.cz

Poštovní adresa: Velitel VÚ 8280
Letecká 1
796 01 Prostějov

PŘÍLOHA P VII:**Dopis velitele kontingentu – velitele 102. průzkumného praporu Prostějov**

V Prostějově dne 31. ledna 2008

Vážení rodinní příslušníci, přátelé a blízcí vojáků a vojákůň I. kontingentu AČR PRT Logar v misi ISAF na území Afghánistánu,

tento dopis dostáváte ve chvíli, kdy se Vaši nejbližší intenzivně připravují na službu v zahraniční misi a v několika dnech a týdnech odjíždějí do provincie Logar. Vojáci budou plnit náročné úkoly při výstavbě I. českého kontingentu provinčního rekonstrukčního týmu (PRT) v afghánské provincii Logar. PRT není bojovým prvkem, plní funkci koordinátora rekonstrukce této provincie a vojáci zde poskytují ochranu a pomoc civilnímu sektoru zabezpečujícím rozvojové programy a strategii celého PRT v této provincii.

„Krajina je tam pustá a divoká. Hory vypadají, jako by tam někdo vysypal hlínu z výkopu. Nikde žádný strom. Svět je tady barevný, tedy pokud vám stačí okrová a hnědá.“ Tak to je Afghánistán. Před vašimi blízkými stojí nelehký úkol – ustát a zvládnout nejen pobyt v náročném prostředí, ale vytrvat a zajistit výstavbu PRT v této zemi. Službou v AČR vojáci přejímají plnění náročných a nelehkých úkolů v zahraničních misích a akceptují daný politický vývoj. Je reálným faktem této doby, že se jim mnohdy nedostává takového ocenění jakého by mělo a jaké si zaslouží.

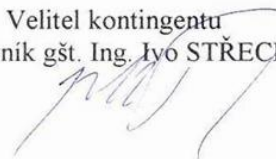
A proto považuji za důležité zdůraznit, že jako velitel kontingentu si cením a vážím práce každého jednotlivce a věřím v sílu a soudržnost týmu a respekt jeden k druhému.

Součástí tohoto týmu jste i Vy – rodinní příslušníci. I na vás jsou kladeny nelehké úkoly a i vy přicházíte o oporu, zázemí a jistotu. Možná nejsem schopen postihnout všechna omezení a komplikace, která vám tímto odloučením mohou nastat, dokáži si ale představit vyslovené i nevyslovené obavy, které jsou spojeny s nasazením v misi ISAF.

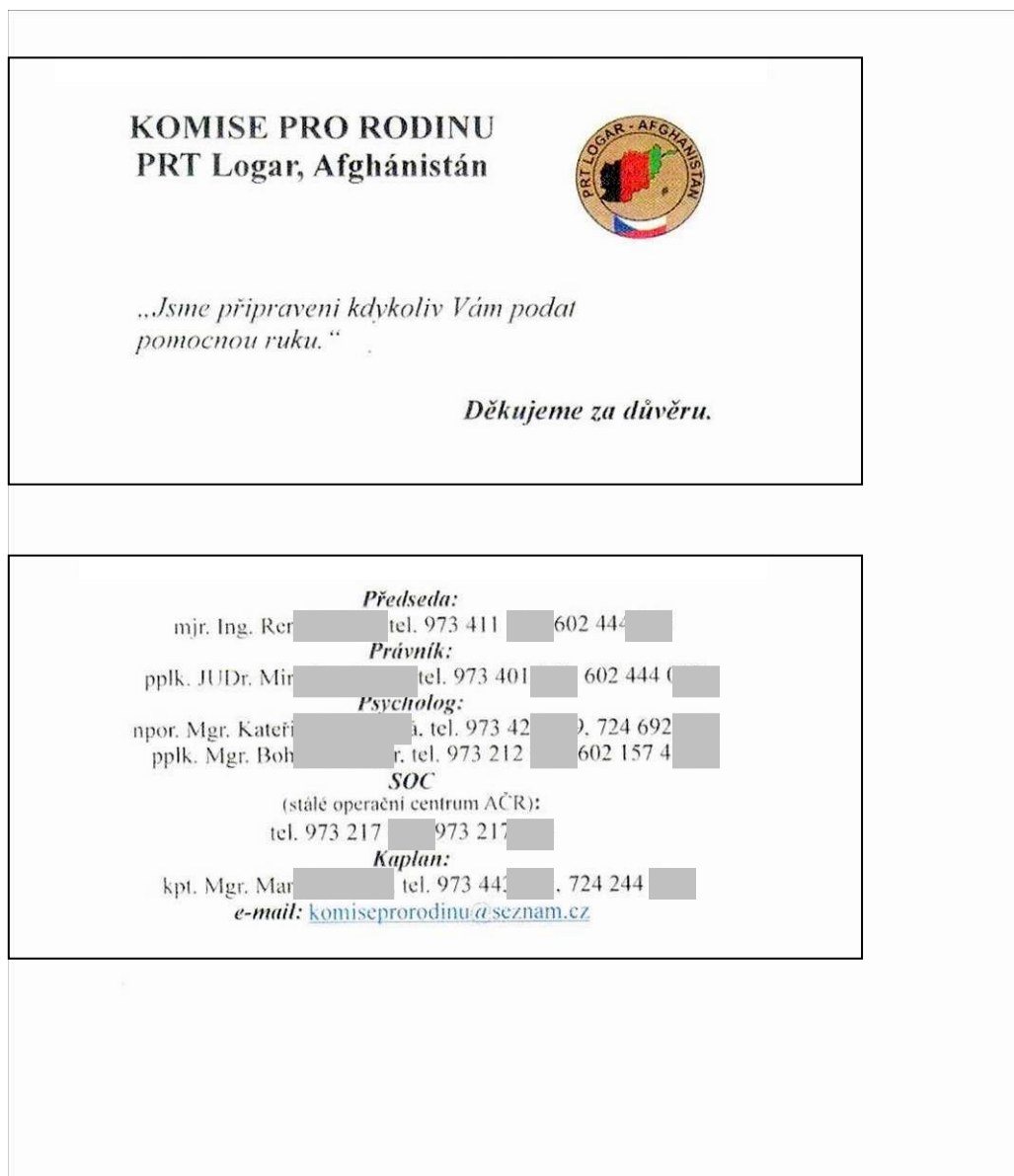
Mám zájem na tom, abyste dobu odloučení od Vašeho blízkého, prožili klidně a pokud možno bez velkých stresů a komplikací. Každá mise je zátěžová a i opakovaný výjezd nemusí být lépe akceptovatelný. I z tohoto důvodu byla vytvořena Komise pro rodinu, jejíž součástí jsou lidé, kteří jsou připraveni Vám kdykoli nabídnout své služby zprostředkovatelské i odborné: osobní kontakt, návštěvu, rozhovor a v rámci možností i konkrétní praktickou pomoc. Já sám důvěřuji členům tohoto týmu a nabídka této pomoci je mým doporučením.

Co říci na závěr, někdy slovy nelze vyjádřit myšlenky, pocity a postoje. Přál bych vám, aby vše, co má být vyřčeno, řečeno bylo, aby váš příběh odloučení nebyl pouze pocitem osamocení a nejistoty, ale i něčím, co můžete využít ke sblížení, nikoliv oddálení.

S úctou

Velitel kontingentu
plukovník gšt. Ing. Ivo STŘECHA

Vizitka, kterou rodinní příslušníci obdrželi spolu s dopisem velitele kontingentu:

Zdroj:

Příslušník 1. kontingentu AČR PRT Logar v misi ISAF na území Afghánistánu

PŘÍLOHA P VIII:

Pozvání rodinných příslušníků na setkání - Přáslavice 2011

V Přáslavicích dne 10. května 2011

Vážená paní, vážený pane,

dovolte, abych Vás pozval na setkání a besedu rodinných příslušníků vojáků, kteří v této době plní nelehké úkoly v zahraniční misi OMLT ISAF ve Wardaku na území Afghánistánu. Rádi bychom Vám přiblížili Afghánistán jako zemi, kde působí Vaši nejbližší a představili operační úkol jednotky, pro kterou jsou vyčleněni.

Dále jsme pro Vás připravili setkání s psychologem AČR, který absolvoval zahraniční nasazení v loňském roce, pomocí konferenčního hovoru se spojíme s velitelem české jednotky OMLT.

Setkání se uskuteční dne 11. června 2011, v 10:00 hodin v posádkovém domě armády v kasárnách v Přáslavicích. Předpokládaná doba trvání je do 12:00 hodin.

Rád Vás osobně poznám a spolu s ostatními, kteří sdílejí stejnou etapu života, povzbudím do dalších týdnů, které jsou před Vámi bez Vašich blízkých.

Kontaktní osobou pro naše setkání je rotmistryně Helena Suralová. Z důvodu logistického zajištění akce, si Vás dovoluji požádat o potvrzení účasti nebo naopak odmítnutí na tel. 724 692 923 do 3. června 2011.

*Těším se na setkání s Vámi.
S pozdravem*

*Velitel 73. tankového praporu
pplk. Ing. Michal KUCHARSKÝ
dočasně pověřen
major Ing. Marián CHOMA*

Zdroj:
mjr. Ing. Marián Choma

PŘÍLOHA P IX:

Pozvání rodinných příslušníků na setkání - Přáslavice 2012

V Přáslavicích dne 21. května 2012

Vážená paní, vážený pane,

dovolte mi, abych Vás srdečně pozval na setkání a besedu rodinných příslušníků vojáků, kteří v této době plní úkoly v zahraniční misi na území Afghánistánu, v rámci 4. jednotky OMLT. Rádi bychom Vám přiblížili určení výcvikového a poradního týmu, úkoly, které naši vojáci plní, a co všechno jejich život na základnách a obecně ve Wardaku obnáší.

Dále jsme pro Vás připravili setkání s hlavní psycholožkou AČR, prostřednictvím předtočeného videoshotu se dozvíte aktuální informace přímo od velitele jednotky podplukovníka Martina BOTÍKA a bude pro Vás a Vaše děti připraven zajímavý doprovodný program. Ten bude zahrnovat jak statické ukázky výzbroje 72. mechanizovaného praporu, tak zajímavé dynamické ukázky – jízda BVP-2 v terénu, výcvik na lezeckém trenážeru JAKUB, MUSADO, výcvik služebních psů, ...

Setkání se uskuteční dne 16. června 2012, v 10,00 hodin v posádkovém domě armády v kasárnách Přáslavice. Předpokládaná doba trvání je do 14,00 hodin.

Spolu s ostatními kolegy bychom Vám chtěli předat veškeré dostupné informace o působení Vašich blízkých v Afghánistánu a také Vám nějakým způsobem zpestřit a zpříjemnit tuto nelehkou životní etapu.

Kontaktní osobou pro naše setkání je nadporučice Marta Plchová. Z důvodu logistického zabezpečení akce, si Vás dovoluji požádat o potvrzení účasti nebo naopak odmítnutí na tel. 606 408 448, případně na e-mail: VU5153@email.cz, a to do 11. června 2012 do 9,00 hod.

Těším se na setkání s Vámi.

S pozdravem

*zastupující velitel 72. mpr
major Ing. Miroslav HAVELKA*

V případě potřeby neváhejte kdykoliv kontaktovat členy komise pro rodinu:

KOMISE PRO RODINU:

mjr. Ing. XX (alc. 973 XXX XXX, mob. 606 XXX XXX) – předseda komise

kpt. Bc. XX (973 XXX XXX, mob. 602 XXX XXX) – sekretář komise

prap. XX (alc. 973 XXX XXX, mob. 724 XXX XXX) – vrchní praporčík

npor. Ing. XX (alc. 973 XXX XXX, mob. 606 XXX XXX) – tiskový a inf. důstojník

por. Mgr. XX (alc. 973 XXX XXX, 724 XXX XXX) - kaplan

kpt. Mgr. XX (alc. 973 XXX XXX, mob. 602 XXX XXX) – hlavní psycholog AČR

npor. Mgr. XX (alc. 973 XXX XXX, mob. 724 XXX XXX) - psycholog

npor. Mgr. XX (alc. 973 XXX XXX, mob. 604 XXX XXX) - právník

rtn. XX (alc. 973 XXX XXX, mob. 724 XXX XXX) – ekonom

Zdroj:

72. mechanizovaný prapor Přáslavice

PŘÍLOHA P X:

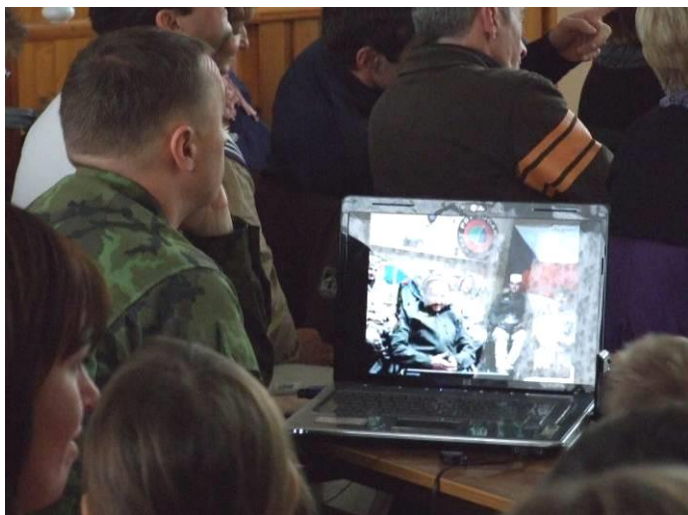
Setkání rodinných příslušníků se členy Komise pro rodinu - Bučovice, prosinec 2012

*Privítání účastníků zastupujícím velitelem útvaru
za přítomnosti starosty města Bučovice*

*Vystoupení vojenského kaplana
a vojenského psychologa*

Navázání spojení a video-hovor s velením kontingentu v Afghánistánu

Rozhovory s rodinnými příslušníky vojáků

Vystoupení starosty města Bučovice

Dílnička pro děti – výroba dárečků a příprava balíčků pro tatínky a maminky v Afghánistánu

PŘÍLOHA XI: Dislokace vojenských útvarů a zařízení zúčastněných v dotazníkovém šetření

0 12,5 25 50 75 100 Kilometr

Podklad: Přehledová mapa České republiky M1:1 000 000, zdroj: ČÚZK

Univerzita obrany
Brno

VeV VA Vyškov

13. db Jince

22. zL Náměšť
nad Oslavou

102. pzpr Prostějov

151. žpr Bechyně

153. žpr Olomouc

4. brn Žatec

41. mpr Žatec

42. mpr Tábor

43. vmpr Chrudim

7. mb Hranice

71. mpr Hranice

72. mpr Přáslavice

73. tpr Přáslavice

74. Imopr Bučovice

311. prcho Liberec

PŘÍLOHA P XII:**Dotazník pro vojáky z povolání**

Vážený respondente,

obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku, který mi pomůže zjistit co nejširší spektrum názorů na problematiku poskytované sociální opory rodinám vojáků/vojákyň z povolání plnících úkoly v zahraničních operacích. Pracuji na Katedře vojenského managementu a taktiky na Univerzitě obrany, vojenské prostředí mi tedy není úplně cizí. V současné době zpracovávám diplomovou práci, ve které bych se chtěla zabývat poskytováním sociální opory zejména armádními institucemi. Vyplněním dotazníku můžete nejen pomoci zvýšit povědomost o problematice poskytování sociální opory rodinám vojáků, ale také zlepšit vnímání její potřeby vedoucími pracovníky resortu MO, a jak jsem přesvědčena, přispět tím také ke zkvalitnění této pomoci.

Dotazník je anonymní. Bude-li se Vám zdát, že pro zkoumaný problém by bylo vhodné uvést skutečnost, která není v dotazníku obsažena, uveďte ji, prosím.

Současně si Vás dovoluji požádat o předání dotazníku k vyplnění Vašemu rodinnému příslušníku.

Děkuji Vám za Váš čas a ochotu.

Bc. Iva Taušová

1. Osobní údaje o respondentovi:

Pohlaví: muž žena
 Věk: do 30-ti let 31-40 let
 41-50 let 51 a více let

Počet absolvovaných zahraničních operací:

Uveďte rok poslední absolvované zahraniční operace:

Stav: svobodný(-á) ženatý/vdaná
 rozvedený(-á) jiný partnerský vztah

2. Přemýšlel(-a) jste o tom, jak Vaši nejbližší prožívají odloučení spojené s Vaší přípravou před a v době Vašeho působení v zahraniční operaci?

ano, pokaždé ano, někdy
 ne, nenapadlo mne to ne, nezajímá mne to (neřeším to)

3. Jaké opatření by, podle Vašeho názoru, pomohlo zmírnit stresující zátěž zasahující Vás a Vaši rodinu v důsledku dlouhodobého odloučení?

.....

4. Největším problémem týkajícím se rodiny, který jsem musel(-a) řešit v průběhu zahraniční operace bylo:

.....
.....
.....

5. Znáte institut „Komise pro rodinu“?

☐ ano	☐ z vlastní zkušenosti
	☐ z doslechu
☐ ne	☐ mám zájem o informace
	☐ nezajímá mě to

6. Přišel/přišla jste někdy osobně do styku s členem „Komise pro rodinu“?

- ano ne

7. Pokud ano, byl Váš kontakt s členem „Komise pro rodinu“:

- Vámi iniciovaný
 iniciovaný členem komise

8. Domníváte se, že Vám činnost „Komise pro rodinu“ pomohla překonat dlouhodobé odloučení:

☐ ano	☐ mé osobě
	☐ mým rodinným příslušníkům
	☐ mě i mým rodinným příslušníkům
☐ ne	

9. Uved'te, prosím, Vaše případné další poznatky (názory, zkušenosti, doporučení) o překonávání dlouhodobé odloučenosti příslušníků rodin vojáků/vojákyň plnicích úkolů v zahraničních operacích:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

PŘÍLOHA P XIII:
Vyhodnocení dotazníku pro vojáky z povolání

Otázka číslo	Otázky, možnosti odpovědí	Součet	%
1	Osobní údaje o respondentovi:		
	muž	165	96,5%
	žena	6	3,5%
	věk: do 30-ti let	51	29,8%
	31-40 let	93	54,4%
	41-50 let	26	15,2%
	51 a více let	1	0,6%
	počet absolvovaných ZO: jedna	70	40,9%
	dvě	43	25,1%
	tři	34	19,9%
	čtyři	18	10,5%
	pět	5	2,9%
	sedm	1	0,6%
	rok poslední absolvované ZO: 2012	31	18,1%
	2011	38	22,2%
	2010	24	14,0%
	2009	27	15,8%
	2008	26	15,2%
	2007	7	4,1%
	2006	8	4,7%
	1997-2004	10	5,8%
	stav: svobodný/á	60	35,1%
ženatý/vdaná	83	48,5%	
rozvedený/á	16	9,4%	
jiný partnerský vztah	12	7,0%	
2	Přemýšlel/a jste o tom, jak Vaši nejbližší prožívají odloučení spojené s Vaší přípravou před a v době Vašeho působení v ZO?		
	ano, pokaždé	84	49,1%
	ano, někdy	80	46,8%
	ne, nenapadlo mne to	3	1,8%
	ne, nezajímá mne to (<i>neřeším to</i>)	4	2,3%
3	Jaké opatření by, podle Vašeho názoru, pomohlo zmírnit stresující zátěž zasahující Vás a Vaši rodinu v důsledku dlouhodobého odloučení?		
	<i>věšší informovanost rodin i veřejnosti o práci vojáků v misích, komunikace útvar - rodina, psychologická příprava rod.přísl. před misí, psych. pomoc, pomoc kaplana, akce pro děti, kontakt s rodinami ostatních vojáků v misí</i>	67	39,2%
	<i>častější telefonický kontakt s rodinou, internetové spojení s možností video-rozhovoru, zaslání balíčků např. s fotografiemi či DVD</i>	43	25,1%
	<i>zkrácení doby mise, řádná dovolená v průběhu mise, delší volno před misí</i>	16	9,4%
	<i>více peněz za absolvování mise</i>	6	3,5%
	<i>lhát rodině o účasti v misí</i>	1	0,6%
	<i>současná opatření jsou dostatečná</i>	1	0,6%
	<i>nic takového neexistuje, nevím</i>	11	6,4%
	<i>méně zveličených zpráv v TV, jiný přístup médií</i>	2	1,2%
	<i>řádný rodinný život, vyřešené vztahové problémy</i>	2	1,2%

Otázka číslo	Možnosti odpovědi	Součet	%
4	Největším problémem týkajícím se rodiny, který jsem musel/a řešit v průběhu ZO bylo:		
	<i>nebyl žádný nebo žádný větší</i>	69	40,4%
	<i>ztráta bytu, stěhování</i>	4	2,3%
	<i>rozvod, rozchod s partnerkou, partnerské vztahy obecně</i>	9	5,3%
	<i>nemoc v rodině</i>	8	4,7%
	<i>finanční záležitosti</i>	9	5,3%
	<i>úmrť dítěte, úmrť v rodině</i>	7	4,1%
	<i>těhotenství manželky, narození dítěte</i>	6	3,5%
	<i>narození nemanželského dítěte</i>	1	0,6%
	<i>chování dětí, péče o dítě</i>	5	2,9%
	<i>nepřítomnost "chlapa", nemožnost pomoci, řešení provozu domácnosti na dálku, opravy</i>	20	11,7%
	<i>nedostatek informací, nesprávné informace v médiích, strach, citové strádání partnerky</i>	9	5,3%
	<i>autohavárie manželky</i>	3	1,8%
	<i>dlouhodobé odloučení, stesk</i>	13	7,6%
	<i>bez odpovědi</i>	25	14,6%
5	Znáte institut "Komise pro rodinu"?		
	ano, z vlastní zkušenosti	14	8,2%
	ano, z doslechu	19	11,1%
	ne, mám zájem o info	33	19,3%
	ne, nezajímá mne to	48	28,1%
	ne,	57	33,3%
6	Přišel/přišla jste někdy osobně do styku s členem "Komise pro rodinu"?		
	ano	13	7,6%
	ne	156	91,2%
	<i>neuvádí</i>	2	1,2%
7	Případný kontakt s členem "Komise pro rodinu" byl:		
	Vámi iniciovaný	0	0,0%
	iniciovaný členem komise	13	7,6%
	<i>neuvádí</i>	143	83,6%
8	Domníváte se, že Vám činnost "Komise pro rodinu" pomohla překonat dlouhodobé odloučení?		
	ano	17	9,9%
	mé osobě	0	0,0%
	mým rodinným příslušníkům	11	6,4%
	mě i mým rodinným příslušníkům	6	3,5%
	ne	26	15,2%
	<i>neuvádí</i>	128	74,9%

PŘÍLOHA P XIV:**Dotazník pro rodinné příslušníky vojáků z povolání**

Vážený respondente,

obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku, který mi pomůže zjistit co nejširší spektrum názorů na problematiku poskytované sociální opory rodinám vojáků/vojákyň z povolání plnících úkoly v zahraničních operacích. Pracuji na Katedře vojenského managementu a taktiky na Univerzitě obrany, vojenské prostředí mi tedy není úplně cizí. V současné době zpracovávám diplomovou práci, ve které se zabývám poskytováním sociální opory zejména armádními institucemi. Vyplněním dotazníku můžete pomoci zvýšit povědomost o problematice poskytování sociální opory rodinám vojáků, ale také zlepšit vnímání její potřebnosti vedoucími pracovníky resortu MO, a jak jsem přesvědčena, přispět tím také ke zkvalitnění této pomoci.

Bude-li se Vám zdát, že pro zkoumaný problém by bylo vhodné uvést skutečnost, která není v dotazníku obsažena, uveďte ji, prosím. Dotazník je anonymní.

Děkuji Vám za Váš čas a ochotu.

Bc. Iva Taušová

1. Osobní údaje:

Pohlaví: muž žena

Vztah k vojákovi/vojákyňi z povolání:

manžel(-ka), přítel(kyně)

rodiče

jiný

Jste vojákem/vojákyňi z povolání? ano ne

2. V místě Vašeho bydliště (v blízkém okolí) žijí Vaši rodiče, případně rodiče Vašeho partnera (= velmi blízcí lidé), kteří Vám mohou pomoci při řešení osobních (rodinných) problémů:

ano ne

3. S jakými problémy jste se potýkal(-a) v průběhu odloučení po dobu působení Vašeho partnera/partnerky v zahraniční operaci:

nebyl žádný problémy související se zdravotním stavem

výchovné problémy s dětmi problémy vyžadující právní pomoc

problémy vyžadující psychologickou pomoc

problémy spojené s běžným provozem domácnosti, např. _____

jiné _____

4. Většina z nás má potřebu vyhledat společnost, pomoc nebo jinou podporu u ostatních. Přečtěte si, prosím, následující možnosti a odhadněte, jak často by byl někdo k dispozici, kdyby taková situace nastala. Zakroužkujte, prosím, příslušnou číslici.

Posuzovací stupnice:

Osoba k dispozici: **1... nikdy** **2... málokdy** **3... někdy** **4... většinou** **5... vždy**

1.	Někdo, kdo vám pomůže, když jste upoután na lůžko.	1...2...3...4...5
2.	Někdo, kdo vám bude naslouchat, když si potřebujete popovídat.	1...2...3...4...5
3.	Někdo, kdo vám poradí v kritické situaci.	1...2...3...4...5
4.	Někdo, kdo vás vezme k lékaři, když to potřebujete.	1...2...3...4...5
5.	Někdo, kdo vám projevuje lásku a sympatie.	1...2...3...4...5
6.	Někdo, s kým je vám dobře.	1...2...3...4...5
7.	Někdo, kdo vám poskytne informace, které vám pomohou pochopit situaci.	1...2...3...4...5
8.	Někdo, komu se můžete svěřit nebo si popovídat o svých problémech.	1...2...3...4...5
9.	Někdo, kdo vás rád obejmě, když to potřebujete.	1...2...3...4...5
10.	Někdo, s kým se dokážete uvolnit, uklidnit.	1...2...3...4...5
11.	Někdo, kdo vám uvaří, když to nemůžete udělat sám.	1...2...3...4...5
12.	Někdo, jehož radu opravdu potřebujete.	1...2...3...4...5
13.	Někdo, kdo vám pomůže zbavit se nepříjemných myšlenek.	1...2...3...4...5
14.	Někdo, kdo se vám postará o domácnost, když jste nemocný.	1...2...3...4...5
15.	Někdo, kdo sdílí vaše obavy a strachy.	1...2...3...4...5
16.	Někdo, na koho se můžete obrátit, jak řešit vaše osobní problémy.	1...2...3...4...5
17.	Někdo, s kým můžete dělat něco, co vám dělá radost.	1...2...3...4...5
18.	Někdo, kdo chápe vaše problémy.	1...2...3...4...5
19.	Někdo, koho máte rád a kdo vás potřebuje.	1...2...3...4...5

5. Kontaktoval Vás někdo z útvaru před či v období působení Vašeho partnera v misi, aby Vám poskytl informace či nabídl jakoukoli pomoc?

ano

ne

6. Znáte institut „Komise pro rodinu“?

ano →

z vlastní zkušenosti

z doslechu

ne →

ne, ale mám zájem o informace

ne, nezajímá mne to

7. Víte, co je posláním „Komise pro rodinu“?

ano ne

8. Přišel(-a) jste někdy osobně do styku s některým z členů „Komise pro rodinu“?

ano ne

9. Využil(-a) jste pomoc některého z členů „Komise pro rodinu“?

ano ne, ale o této možnosti pomoci vím
 ne, nevěděl(-a) jsem o této možnosti pomoci

10. Případný kontakt s členem „Komise pro rodinu“ byl:

iniciovaný Vámi iniciovaný členem komise
 jednorázový opakovaný

11. Domníváte se, že Vám činnost členů „Komise pro rodinu“ pomohla překonat dlouhodobé odloučení?

ano mé osobě
 mým rodinným příslušníkům
 mě i mým rodinným příslušníkům
 ne

12. Pro zlepšení činnosti „Komise pro rodinu“ navrhuji:

.....
.....

13. Uved'te, prosím, Vaše případné další poznatky (názory, zkušenosti, doporučení) o překonávání dlouhodobé odloučenosti příslušníků rodin vojáků/vojákyň plnicích úkoly v zahraničních operacích:

.....
.....
.....

PŘÍLOHA P XV:

Vyhodnocení dotazníku pro rodinné příslušníky vojáků

Otázka číslo	Možnosti odpovědi	Součet	%
1	Osobní údaje o respondentovi:		
	muž	24	15,6%
	žena	130	84,4%
	manžel/manželka, přítel(kyně)	131	85,1%
	rodiče	15	9,7%
	jiný partnerský vztah, syn	8	5,2%
	voják z povolání: ano	26	16,9%
	ne	121	78,6%
	<i>neuvádí</i>	7	4,5%
2	V místě Vašeho bydliště (blízkém okolí) žijí Vaši rodiče, případně rodiče Vašeho partnera, kteří Vám mohou pomoci při řešení osobních (rodinných) problémů:		
	ano	119	77,3%
	ne	32	20,8%
	<i>neuvádí</i>	3	1,9%
3	S jakými problémy jste se potýkal(-a) v průběhu odloučení po dobu působení Vašeho partnera/partnerky v zahraniční operaci?		
	nebyl žádný	91	59,1%
	problémy související se zdravotním stavem	27	17,5%
	těhotenství, porod	2	1,3%
	výchovné problémy s dětmi	20	13,0%
	problémy vyžadující právní pomoc	7	4,5%
	problémy vyžadující psychologickou pomoc	9	5,8%
	problémy spojené s běžným provozem domácnosti	42	27,3%
	<i>skloubit domácnost, práci, zahradu, škola, školka, kroužky</i>	2	1,3%
	<i>odloučení, stesk, obava o zdraví partnera</i>	5	3,2%
	<i>nedostatek informací v případě incidentu</i>	1	0,6%
	<i>zhoršení vztahů na pracovišti, oba jsme byli ze stejné roty</i>	1	0,6%
	<i>autonehoda</i>	1	0,6%
	<i>stavba domu</i>	1	0,6%
<i>neuvádí</i>	3	1,9%	
5	Kontaktoval Vás někdo z útvaru před či v období působení Vašeho partnera v misi, aby Vám poskytl informace či nabídl jakoukoli pomoc?		
	ano	50	32,5%
	ne	104	67,5%
6	Znáte institut "Komise pro rodinu"?		
	ano	35	22,7%
	z vlastní zkušenosti	16	10,4%
	z doslech	19	12,3%
	ne	116	75,3%
	mám zájem o informace	52	33,8%
	nezajímá mne to	41	26,6%
<i>neuvádí</i>	3	1,9%	

Otázka číslo	Možnosti odpovědi	Součet	%
7	Víte, co je posláním "Komise pro rodinu"?		
	ano	29	18,8%
	ne	121	78,6%
	<i>neuvádí</i>	4	2,6%
8	Přišel/přišla jste někdy osobně do styku s členem "Komise pro rodinu"?		
	ano	18	11,7%
	ne	132	85,7%
	<i>neuvádí</i>	4	2,6%
9	Využil(-a) jste pomoc některého z členů "Komise pro rodinu"?		
	ano	5	3,2%
	ne, ale o této možnosti vím	37	24,0%
	ne, nevěděl jsem o této možnosti pomoci	104	67,5%
	<i>neuvádí</i>	8	5,2%
10	Případný kontakt s členem "Komise pro rodinu" byl:		
	Vámi iniciovaný	2	1,3%
	iniciovaný členem komise	16	10,4%
	jednorázový	7	4,5%
	opakovaný	5	3,2%
	<i>neuvádí</i>	130	84,4%
11	Domníváte se, že Vám činnost "Komise pro rodinu" pomohla překonat dlouhodobé odloučení?		
	ano	19	12,3%
	mé osobě	3	1,9%
	mým rodinným příslušníkům	6	3,9%
	mě i mým rodinným příslušníkům	10	6,5%
	ne	52	33,8%
	<i>neuvádí</i>	83	53,9%

PŘÍLOHA P XVI:**Názory a podněty vojáků k možnostem zmírnění stresující zátěže v důsledku dlouhodobého odloučení vojáka od rodiny**

Z poměrně různorodých vyjádření si zaslouží pozornost uvést zejména následující:

„Odloučenost chápe voják v misi trochu jinak, než ti, co na něj čekají doma. On je vytížený a má jinou práci a nemá tolik času myslet na problémy doma a možná ani nechce. Po návratu, chtě nechtě, je začlenění do běžného života trochu problém. Je potřeba čas na srovnání se s realitou doma.“ (respondent č. 1)

„Rodinní příslušníci dostali seznam tel. čísel pro případ, kdyby se dostali do nějakých problémů - často tam byla nesmyslná čísla např. linka bezpečí pro děti - tato linka vůbec nemá nic společného s touto problematikou.“ (respondent č. 11)

„Velmi dobře fungovalo, že jsme mohli s rodinami kdykoli bezplatně telefonovat, dále bylo zajištěno internetové připojení, což pomohlo sdílet fotky (emaily). Určitě by pomohlo 1-2x za misi zajistit videospojení s rodinou a případně i speciální službu pro fyzickou pomoc rodinným příslušníkům vojáka - manželka, když onemocněl syn a měla doma i vážně nemocnou maminku, musela řešit, kdo se o ni postará, když musela se synem do nemocnice a zůstat tam 4 dny.“ (respondent č. 14)

„Odloučení se dá vydržet, obtížnější je návrat do rodiny, která si pozměnila chod domácnosti na základě vzniklých potřeb a vy jste po návratu vlastně „rušící prvek“. Musíte být trpělivý a postupně se do rodiny opět začlenit. Nenechávat své „polovičce“, která zůstává v ČR, volný přístup k zahraničnímu kontu. Svádí to k volnému utrácení peněz a mnohdy k rozpadu manželství - bohužel dost často.“ (respondent č. 15)

„Dát dohromady partnerky a rodiny ve stejné situaci, takhle to už před lety fungovalo v Británii, spolek manželek vojáků pořádal akce, vydával informativní brožurky např. jak nevpustit cizího člověka do domu, co dělat, když už tam vnikne apod.“ (respondent č. 18)

„Vhodná by byla i příprava příslušníků rodiny (beseda s psychologem atd.)“ (respondent č. 45)

„Chtělo by to větší informovanost o "Komisi pro rodinu", snad už v přípravě před nasazením do ZO. Větší zájem armády o rodinné příslušníky vojáků nasazených v ZO

- sezení rodin s prapory, které posílají vojáky do ZO už v přípravě, to je alespoň 2x v průběhu vojákového nasazení, pomoc rodinám ze strany armády - zprostředkování služeb (opravy, nákupy,...), dále by bylo super, kdyby vojákové byla nabídnuta možnost po návratu (aby se v klidu začlenil do rodiny) čerpat nějaký tuzemský či zahraniční pobyt - třeba VOLAREZOU - ne rehábku, kde hotel či zařízení nebude mít kapacitu pro mou ženu a děti - větší část by si voják zaplatil, stačí týden.“ (respondent č. 46)

„Podle mne, kdo se účastní ZO, tak do toho jde dobrovolně a je si vědom, že bude odloučen od rodiny, to k tomu prostě patří, je to naše práce.“ (respondent č. 47)

„Nemyslím si, že by mohl cizí člověk pomoci rodinám odloučených od vojáků“ (respondent č. 56)

„Jako vojenský pozorovatel v AFG bych uvítal, kdybych byl velitelem CZECH TASK FORCE pozván na štědrovečerní večeři mezi ostatní české vojáky. Bohužel se tak nestalo. Ostatní kolegové (GER, AUS, NZ, PRT, POL, SWE) tuto možnost měli.“ (respondent č. 65)

„Při incidentu v místě působení vojáka podávat rodinným příslušníkům kvalitní zprávy, aby se zabránilo stresu, kterému jsou vystaveni.“ (respondent č. 81)

„Největší problém je nevědomost o účasti a práci vojáka v zahraničí. Z nevědomosti vyplývají otazníky a strach, který nejde pojmenovat. Zcela zde v téhle sféře selhává armáda, která by měla být v tomto směru iniciátorem a podporou rodinám příslušníků. Vysvětlování nechává zcela v režii příslušníka a chová se stylem "ono to nějak dopadne".“ (respondent č. 82)

„Sám jsem byl členem komise pro rodinu, myslím, že to závisí na individuálním přístupu jednotlivců. Setkal jsem se pozitivním ohlasem, ale i negativním.“ (respondent č. 152)

„Problémem je omezený čas pro volání a spojení přes internet, hlavně ale mediální hysterie ve sdělovacích prostředcích. Vhodná by byla možnost psychologické přípravy nejbližších rodinných příslušníků před odjezdem vojáka do mise.“ (respondent č. 154)

PŘÍLOHA P XVII:

Názory, podněty a zkušenosti rodinných příslušníků o překonávání dlouhodobého odloučení rodiny od vojáka

Pokud se týká činnosti Komise pro rodinu i její existence jako takové, rodinní příslušníci nejčastěji uváděli následující:

„Aby o tom vojáci věděli.“ (respondent č. 2)

„Dále pokračovat v činnosti.“ (respondent č. 23)

„Více zviditelnit sebe sama, řada lidí neví o existenci této komise.“ (respondent č. 34)

„Informovat blízké osoby vojáka, který je na misi v zahraničí, že mají vůbec možnost takovou formu pomoci využít.“ (respondent č. 40)

„Uvítala bych častější informace o průběhu mise, ve které se nachází můj muž.“ (respondent č. 56)

„Pro zlepšení činnosti navrhuji alespoň nějakou činnost. Nevidím v této instituci smysl, když se o její existenci dozvídám (manžel voják – také) až z tohoto dotazníku.“ (respondent č. 83)

„Nic – nechte to laskavě na každém vojákovi – jede do mise a ví, co nechává doma.“ (respondent č. 97)

„Zlepšení informovanosti o tomto institutu, kontaktování rodinných příslušníků v průběhu zahraniční mise.“ (respondent č. 121)

„Pravidelná sezení organizovat častěji.“ (respondent č. 124)

„Sdělování pravdivých informací.“ (respondent č. 128)

„Zlepšení komunikačních kanálů, internet, telefon.“ (respondent č. 132)

„Osvěta a informace o komisi.“ (respondent č. 142)

„Dle mého názoru je její činnost dostačující.“ (respondent č. 148)

A další názory a zkušenosti rodinných příslušníků o překonávání dlouhodobého odloučení:

„Velmi mi pomohlo, že jsem mohla být s partnerem v kontaktu přes skype a že mám velkou rodinu, na kterou se mohu spolehnout.“ (respondent č. 28)

„Zrušte mise.“ (respondent č. 37)

„Tenkrát bych ocenila mít kontakt na jiného rodinného příslušníka kolegy, s nímž bych mohla probrat a pochopit reakce partnera.“ (respondent č. 40)

„Myslím si, že každodenní kontakt (skype) není vhodný. Jeden den, kdy se „nepřipojí“ voják na skype a už vyvolává rozruch v rodině.“ (respondent č. 53)

„Myslím, že se s tím musí každý vyrovnat sám, ale je to těžké.“ (respondent č. 54)

„Důležitý je kontakt prostřednictvím počítačové sítě (internet) a kontakt s vojenským útvarem Bučovice a Hranice – poskytnutí informace o průběhu vojenské operace v zahraničí a možnost zásilek.“ (respondent č. 57)

„Myslím, že po návratu je velmi málo času, kdy může rodina trávit s odloučenou osobou. U nás to bylo pouhých 5 dnů včetně víkendu, když vezmete v potaz, co všechno musí člověk po návratu zařídit – banky, úřady – je toho času bolestně málo.“ (respondent č. 62)

„Bylo by dobré, kdyby mise nebyla na tak dlouhou dobu. 7 měsíců mi přijde jako extrém. Myslím si, že není dostatečné zázemí pro vojáky, co se týče zdravotních komplikací nebo jak se vypořádat s obtížnými situacemi, které zažili v misích.“ (respondent č. 119)

„Zkušenosti: pomáhá věnovat se koníčkům a být v kontaktu s lidmi. Názory: mise by měly být zkráceny na 3 měsíce (ne 6 měsíců). Doporučení: vaše polovička by měla vědět, že jste tady stále pro ni, i když jste od sebe daleko.“ (respondent č. 129)

„Držet pohromadě rodiny těch, kteří jsou v misi, seznámit rodiny před odjezdem vojáků do mise.“ (respondent č. 144)